

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem
omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S.
Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum
triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia XXIX. De Doctrina Christi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53104](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53104)

- quod Deus est, eo modo quo declarat D. Aug. & secundum quod homo, eo modo quo sponsa varijs figuris, & D. Ambros. de tunica inconsutilli.
- §. 13. Offendit se Christus Messiam à Patre caelesti promissam, cum verba sumi, sicut eius legati.
- §. 14. Probat Christus se Prophetam esse promissum, in cuius ore Deus verba sua poneret, & ei refractarios castigaret.
- §. 15. Mea doctrina non est mea. Prædicantis doctrina, sit Dei, cum ipse legatus est, & ei talis honorari debet.
- §. 16. Mea doctrina non est mea, &c. Illis verbis prostravit Dominus Pelagium ac Lutherum, & confessionem docet de efficacia gratia Catholicam.
- §. 17. Fatere tua esse peccata: bonum autem de Dei manu provenire: illam cum David exalta, & non tuam cum Saule.
- §. 18. Bene declaravit David gratia efficaciam, ac melius Christus, dicendo: Dediti mihi, ut faciam.
- §. 19. Hoc cognoscere, quod Mea doctrina non est mea, est velut oleum, ob cuius defectum quinque virgines stultæ fuisse perhibentur.
- §. 20. Dei doctrinam intelligit qui suam rectificat voluntatem, qua male disposita excæcat intellectum.
- §. 21. Illuminat Spiritus S. intellectum, purificando voluntatem, qua purificata, fidei doctrinam bene percipit intellectus.
- §. 22. Doctrina Christi eiusque fides intellectui conveniet, si voluntas sit bene disposita: est etenim sicut manna.
- §. 23. Ut fidei mysteria intelligas, illa credito: fugiens Hymenæi blasphemiam, & primum locum fidei cedens, sicut D. Ioannes D. Petro.

HOMILIA XXIX. DE DOCTRINA CHRISTI.

Quarto die Martis Quadragesimæ.

Iam die festo mediante ascendit Iesus in templum & docebat. Ioan. 7:

Divinus Evangelista Ioannes nobis hodie Christum repræsentat eximum Doctorem, adeo sublimia profunda que prædicantem, ut insensibilis sibi inimicos in admiratione rapiat quam maximam: erant etenim illi, qui se totius mundi iactabant esse sapientissimos, in tantum, ut non attendentes ad ea, quæ dicebant sed ex eo attoniti quod videbant, faterentur doctrinam hanc esse divinam & caelestem, quandoquidem eam non in terra cognoscerent acquirita. Patrem nos Salvatorem instruit, qui sint cõgrui doctrinæ suæ auditores, qualesq; ipsa postulet, ut ea iante & cognoscatur esse talis qualis est. Divinæ placeat

Majestati, ut inter illos numeremur. Contigit Hierosolymis Pascha celebrari seu festum Tabernaculorum septem diebus: Circa festi mediũ, id est quarto die ascendit Christus templum, ubi concussus erat populi innumerebilibus pulpitis ascendit, prædicat, idque adeo subtiliter de S. Scripturæ mysterijs, ut audientium animos suspendat, reddat attonitos. stuporeque tanto percussos, ut ad invicem colloquerentur. Qui fieri potest, ut homo tanta non erit, qui nunquam classes doctoresque frequenter auerit? Unde trahit hic tam doctas literas, tam aliam divinamque sapientiam: quandoquidem probe fecimus, quod nunquam literis vacaverit, artem aliam quã fabricam didicerit, cuius libri, quos manibus tractaverit,

uauerit, alij non fuerint, nisi secutis, setra, bipennis, dolabrum &c. Respondet illis Dominus, quem nihil latet ar: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me, qui eius facere voluerit voluntatem, cognoscat de doctrina qualis sit, & a quo procedat, non certe ab alio quam a Deo. Quaecumque loquor & doceo, nuntia sunt Dei quae vobis ex eius nomine denuntio; proinde non meam quero, non pretendo gloria in eo quod propono, sed eius instar legati fidelissimi, qui non nisi Principis eum mittentis honori studet gloriae.* Hoc Dominus argumentum profectus diuinas adfert rationes adeo sublimes, vt ad earum intelligentiam nostri pusillitas intellectus diuina eius indigeat gratia supernae luce: tam ab illa postulemus, quae cum sit mater eius, est & mater gratiae, eam humilissime salutantes. *Aue Maria.*

§. I. Ad duo reuocantur ea quae Christi sunt: ad opera & doctrinam: vtraque Iudaei diabolo attribuebant & vtraque probat Christus diuina.

¶ 2. L. Testi- mento. ca. tra Iudeos sita, de di- st. Exiuit sanguis & aqua.

Act. 1. 1.

I. D. Lucas non om- nia sed de omni- bus in commu- ni scrip- sit. Ioann. 22. 25.

C Enluit D. Chrysof. quem D. Greg. Nyss. vocat *diuinum Oratorem* quod ea omnia, quaecumque Christus in nostram patriam reuocentur: hoc est ad opera, & verba, facere, & docere, miracula & doctrinam. Hoc supposito verba illa declarat historiographi. Lucas, qui postquam librum scripserat euang. elij, in quo ea tractat, quae ad vitam Christi spectabant, a conceptionis eius in visceribus purissimae virginis initio, vsque ad resurrectionem eius, in iherosolyma ascendit, acta conscripsit Apostolorum, qui remanserant in mundo vt sanctum saluatoris predicarent Euangelium. *Primum quidem sermonem feci de omnibus, & Theophraste, qua cepit Iesu facere, & docere, vsque in diem &c.* Primo loquitur in Euangelio, quod de omnibus ijs scripserit, quae Christus & fecit & docuit, humanam operaturus redemptionem.

Prodit D. Chrysofomus, & ait: Contine calumum, o sanctissime Euangelista, qua veritate dicis te omnia scripsisse? *De omnibus?* Adest hic & alius vitae Christi commentator D. Ioannes, qui postquam multa de illis eaque magna & miranda scripserit, subiungit & ait: *tanta esse ea quae Saluator noster fecit, vt ea in scripturam redigere sit impossibile, sicque historiam suam concludit Euangelicam: dicendo: Sunt & alia multa.*

ta, quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribenda sunt, libras.

Verum est, inquit D. Chrysof. esse impossibile ea scribere, quae Christus fecit in singulari, & hoc est, quod ait D. Ioannes: *Quae si scribantur per singula.* Verumtamen ea describi poterant in communi: manifestum enim est, quod ea quae Redemptor noster fecit ad duo capita reuocentur, facere & docere, & haec comprehendere voluit D. Lucas Euangelista: quocirca non dixit, quod omnia quae fecit Christus litteris conscripserit. *Non dixit omnia, sed de omnibus, perinde D. Greg. ac si quis dicat summam in genere, de omnibus Hom. 1. in qua cepit Iesus facere, & docere, intelligi volens Act. 1. Ammiracula & doctrinam.* Eodem termino idem postea, 2. 3. duo discipuli expresserunt tentantes in Emmaus, qui breui epitome conari comprehendere quis Christus esset, dixerunt: *Qui fuit vir potens in Luc. 24. 19 opere & sermone.* Et quantum sapio, ita ipsi quam D. Euangelista Lucas: tetigerunt historia Meyssi. Quando Dominus miseretur super afflictionem populi sui, qua captiuus in Aegypto seruitute Pharaonis premebatur intolerabili, liberare eum decreuit, in quem finem Moysen delegauit, eumque potentem reddidit & eminentem in duobus, operibus & verbis. Ita de eo fecit testimonium D. Steph. *Erat potens in verbis & operibus suis.* Potens in operibus: ad haec enim tradidit illi Deus vigam illam mirabilium effectrice qua potens tot edidit miracula, vt ipsi potentissimi Aegyptiorum magi stupore nimio terrentur. *II. Moyses in sanguinem conuertit, caelos obscurauit, iul-gura & grandinem detraxit in terram, quibus mundum horrore percelleret, mare diuisit viamque iustissimam populo traiecit: i praeparauit, aqua melle dulcitem de petris eduxit silientibus, & de nubibus panem Angelorum eludentibus.* Tanta praefulsit potentia, tanta sunt opera quae patrauit, vt ipsi capitales inimici ore proprio hanc diuinam faterentur esse potestatem. *Digitus Dei est hic.* Potens in verbis ob doctrinae Exo. 8. 19. celsitudinem, ac diuinarum mysterium expositionem. *Eruditus est in omni scientia Aegyptio: L. de vita Moys.*

Narrat eruditissimus Philo, quod de Moyses a filia Pharaonis adoptaretur in filium, atque in Regis educaretur palatio, aduocauit Rex sapientissimos quosque mundi doctores, vt illi essent magistri, cunctasque edoceret eum scientias, cui Deus tantam infudit ingenij lucem, vt breui temporis intervallo eas tanta caperet perspicacitate, vt ipsos suos superaret praecceptores. Prae-

illam naturalium scientiarum sapientiam, & alia illi Deus infudit supernaturalem adeo præclaram, & diuinorum notitiam mysteriorum adeo singularem, vt quando de illis diserebat, omnes in admirationem raperet vehementissimam. Illis duobus præstans à Deo mittitur Moyses educturus populum Israel, operibus potens mirabilibus, & doctrina clarus incomparabili. Iisdem quoque spectabilem misit filium suum Patrem æternum Dominum nostrum, vt genus humanum eriperet de potestate ac seruitute Pharaonis infernalis, diaboli scilicet cum potestate mirabilia operandi, eruditione mysteriorum inaudita, & hoc tanta prerogatiua, quanta Christus præ Moyse dignitate clarior eminebat. Et Moyses quidem fidelis erat tota domo eius tanquam famulus &c. Christus vero tanquam filius in domo sua, testatur Apostolus. Ea differentia quæ inter Christum & Moysen (erat quo ad essentiam nam ea Moyse erat vt famuli fidelissimi in domo Dei, Christi verò, vt filij naturalis, totius domus Domini) eadem erat quo ad potestatem patriandi miracula, & docendi mysteria, quocirca infinitis fuit Christus in opere & sermone præclarior.

III. Christus verbis & operibus Moyses erat eminentior. Iob. 3. 5.

IV. Arbitratur D. Rupert. Abbas quod iam à bis mille annis Iob spiritualibus aspexerit oculis, & Iob hanc superna luce prophetæ illustratus Saluatorem, in quo duo ponderat laudatque singularia, potestatem & scientiam. Apud ipsam est sapientia & fortitudo: q. d. In se ipso ipsam continet omnipotentiam, ita vt quod si præclarum aliquid edere velit facinus, non opus sit ei ab alio emendicare, nec ostratum rogare, sicut Moyses, alijque sancti, quando namque singulare quoddam opus erant facturi, ad Dei necesse illis erat, ostium recurrere, rogando, & deprecando. Similiter & in se ipso totam includit sapientiam. Apud ipsum est sapientia & fortitudo. Hæc est phrasis, qua postmodum vsus est Dauid, vt explicaret, quod Deus vita esset per essentiam: ex quo omnis emanat in eum vita, quem vult vt vita viuat: Apud se est fons vite.

Ps. 35. 10.

Si igitur habeat hic Dominus ipsam omnipotentiam, qualia credimus opera eius futura: & si in se ipso totam includat sapientiam, qualia ab ipso verba percipimus. Talia fuerunt, tæque mirabilia eius opera, vt illa cõspiciens magnus ille Princeps Iudæorum Nicodemus, se ipsum Ioan. 3. 2. submisisset, dicendo: Nemo potest hæc signa facere qua tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Et liberè dicere licuit cæco illuminato toti Synagoga, Ierusalem: A seculo non est auditum, quod

quis aperuit oculos cæci nati. Eratque hæc communis omnium vox, commune suffragiũ: *Christus Ioan. 7. 31* *fuit cum venerit, numquid plura signa faciet, quam qua hic facit?* Talia operã, vt ipsi principes ac Sacerdotes ad plenum conuenientes concilium, illorum magnitudine stupefacti, falsi sunt eam esse magna, vt sufficerent quibus totum ad sui sequelam fidemque traheret mundum: *Multa signa facit si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. Quo ad verba autem & doctrinam, quid adeo potens, quid excellens, quod huic valeat comparari? Cum adhuc duodennis in templo sederet in medio Doctõrum totius mundi præclarissimorum: Susceperunt omnes, qui eum audiebant super prudentia, & responsis eius. Et omnes qui loquentem eum audiebant, admirabantur nimis de ijs, quæ procedebant de ore eius. Unde turmatim omnes videas irruentes, eum audirent: Turba irruerunt in eum, vos audirent verba Dei. Narrat quoque D. Euangelista Ioannes, quod doctrinam eius admirati auditores conclamant hi: Hic est vere propheta: suffragentur alij, hic est Christus. Refert similiter, quod quidam à Principibus missi apparitores, vt eum caperent, ipsumque prædicantem inuenientes, abist vt illi manus iniecerint, quimmo velle protulerunt se eius esse discipulos, dicentes: Numquam sic locutus est homo.* *Ioa. 7. 41.*

Hæc tanta doctrinæ eius relictudo patet, hoc v. die euidentiũ: cum enim Dominus in templo Omnes concionem haberet ipso festo Tabernaculorum, admirantem in quo tantus populorum doctrinam obstupescere, nemo non eius admiratus numerus confluebat: tur Christum, & proflus omnes attoniti menteque suspensi, in vicem interrogant. *Mirabantur dicentes: quomodo hic literatus sit? Hoc nomen litteræ diuinas indicat litteras, præsertim S. Scripturam, cuius mysteria declarabat, vt eandem auctor litterarum, ac scientiæ Dominus. Dicebat tanquam potestatem habens, ait Euangelista: & non sicut Scriba & Pharisei. Cum hoc ita se haberet viderentque filij Satanae operum Christi Iudæi magnitudinem, doctrinæque eius præcellentiam, eius de tanta fuit eorum diabolica peruerlitas vt & hic trahunt & ille eum calumniarentur: & vnde poterant ac debebant cognoscere ipsum esse Dei filium, inde terribiles eiciant blasphemias, eum accusando, & indicando prælixiorem, dæmoniacum, diabolo cõfæderatum, hominemque mortalem talia suis viribus negabant patriare posse miracula; porro calumniabantur quod ea Christus faceret opera fultus gaudensque diabolica.*

Ira Christo detrahebant, quando prodigiosum illud viderant ipsi miraculsi, quo Dominus daemones liberavit: *Mat. 12. 24.* *Et Beatus Hieronymus in principio demoniorum eiecit demonia.* Similiter quando caecum illuminavit, opus à saeculo inauditum: cum denigravit. *Non est hic homo à Deo.* Eodem modo doctrinam eius canino dente lividi vellicabant, Intelligebant enim quòd suis viribus homo ad tantam non posset sapientiae pertingere claritatem: at tamen dicebant quòd ad eam Christus virtute Satànica pertingeret: ille cum doceret, ille magister talia praegeret: Proh blasphemos, proh proditores, proh nebulones? Sicut autem principale argumentum, quo Christum esse filium Dei constabat, primario in operibus eius atque doctrina fundabatur, ita praecipuum eius intentum fuit, illis respondere calumnijs: unde dum eius detrahebant operibus, illa adscribendo Satanae de industria in arenam prodit probaturus, se illa minime facere nisi in virtute Patris sui diviniissimi. Sic contigit quando sanivitatem paralytico apud piscinam ab eo impetrata denigrabant, qua Christus apertius dicere coepit, se filium esse Dei, quia satis fusa concione, quam Dominus Joan. ad rem optime desciluit, et probare nititur, in potestate Patris sui aeterni se hoc fecisse miraculum. *Pater meus usque modo operatur, & ego operor, &c. Amen dico vobis non potest filius à se facere quicquam nisi quod viderit Patrem facientem: quicumque enim ille fecerit, haec & filius similiter facit.* Exponere voluit unitatem potentiae suae, cum ea quae Patris sui erat: Nec non quando demonis mordebant ejectionem per amplè dilcurrit, testibus Evangelistis, ostendens opera sua virtute fieri supernaturali ac divina, quibus omnibus auditis, in medium prodijt mulier illi gratulante acclamans: *Beatus virum, qui te portavit, & vbera qua suxisti:* Hodie doctrinam eius maculis inspergunt, cum enim eam adeo sublimè faterentur, ut eam nemo suis posset acquirere viribus, illam diabolo student impurare: quocirca data opera demonstrat illis, hanc se à tali non hausisse praecceptore, sed à aeterno Patre, cui hanc acceptam referebat: instruit autem illos, qua ratione haec ita se habere cognoscerent, hancque à Deo Doctrinam effluxisse, nobisque proponit altissimam, quatenus illam ut talem agnoscamus. Hoc hodierno continetur Evangelio.

§. 2. Iam die festo mediantie. Ascendit Christus, qui omnes spiritus comprehendit intelligibiles: & hoc uabis & alijs. exprediebat.

In die festo mediantie ascendit Iesus in templum. Nemo dubitat, quin hoc festum fuerit unum ex solemnioribus in populo Dei frequentatis, quod dicebatur Scenopegia seu tabernaculorum; seu tentoriumum. Ita paulo superius hoc exponit Evangelista. Festum hoc Deus statim ab initio instituit, in memoriam illius magni beneficii, quo populum quadraginta annis conservaverat in deserto, nullo sub alio tegmine, sed Scenopegia, vel tabernaculis commorantem. Celebrabatur autem mense Septembris, collectis iam terrae frugibus, per dies septem aut octo, licet aliqui opinentur quòd dies octavae solemnitas, alia esset, quam dicebant Collectam, eo quod tunc collectam instituerent imperialis diuino cultui acquirendis. His omnibus diebus morabantur Iudaei in campo, & curibus ad hoc institutis, quamvis interdum ad templum accederent, hostias & vota oblaturi, nec non Dei verbum audiri. Mediantie iam festo, id est die quarto ascendit Christus Hierosalem ex Galilea rediens, ut opinatur D. Aug. conformiter Scripturae, quo secesserat, quia quaerent eum Iudaei interficere, & consilium ascendit in templum praedicaturus. Gradum hic signum SS. Doctores, Christumque interrogant, ut quid tam diu haeserit, nec nisi mediantie festo, & finiente praedicatoris accesserit. *Iam die festo mediantie: Quid Christus hoc rei Domine, à quo tempore te tandem vidimus accedentem ad festi celebrationem? Numquid tu fortitan illis huius nostri saeculi annumerades, qui vel quia seruis de strato surgunt, sicut desideriosi illi, vel quia se comunt, sicut domicellae, vel quia scintillam praefumunt cum ebriosis ad Ecclesiam accedunt mediantie iam missa, & absoluta eius parte principaliori? A quo tempore tam tardus ades, quando honoris cultusque Patris tui negotium agnatus, sic ut deficiat, ubi de illo cogitatur? Numquid tu matri dixisti, alio occurrente festo, quod ut illi interesset, illam deseruisses? Inijs qua Patris mei sunt, partes me as.* *Luc. 2. 49*

I. Quale fuerit festum Scenopegiae.

VII. Christus eorum refellit calumnias.

Joan. 5. 7.

Luc. 11. 17.

Est Christus patris sapientia teste Apostolo eum. 1. Cor. 1. 24. quibus nobis conditiones describit Spiritus S. Libro 24. sapientia,

Sap. 7. 14. sapientia supponatque vnum principium: *Omnibus mobilibus mobilior est sapientia attingit ubique.* Legit D. Aug. *Motus eius agilitas, celeriorque est omnibus motibus.* Veloces sunt cæli momento temporis ad sua concurrentes, his mobiliores sunt Angeli: sunt enim Spiritus, nec eos corporis pondus remoratur, & ob eorum celeritatem ubi sese offert occasio cuius hanc damus rationem: quia repletus est Spiritu S. *Est enim in illo spiritus intelligentia sanctus, & mobilis, suavis, & omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes Spiritus intelligibiles.*

Proprie convenit Spiritus S. cæcis, in quibus refidet, reddere diligentes idcirco super Apostolos descendit in figura ventu vehementioris, & ignis ardentioris, quatenus illos ita diligentes efficeret prout expediebat vniuersum mundum purgaturus, velut naues, quas cursu velocissimo propellit ac si volarent ventus rapidior, & iustar glandis aræ, quam ignis æstuosus de tormento explodit grandiori. *Nescit tarda molimina Spiritus S. gratia, testatur D. Ambrosius.* Idcirco de illo Spiritu dicitur quod sit *Mobilis.* Variabilis legitur: *Vegetus,* vitam dat & robur D. Ambrosius scripsit, *bene mobilis, q. d. diligenter mobilis,* propter effectum, illos etenim, quos innadit diligentes facit, sicut Moyses: *Intrauit in animum seruis Dei, & stetit contra Reges horrendos in portis & signis, &c.* Et sicut patuit in ossibus arripit Spiritu S. dis de quibus Ezechiel, *Diminus ille Spiritus super Christum in omni plenitudine requieuit: non ad mensuram datus est ei Spiritus.* Unde vidit D. Ioannes, quod in columba figura super eum resideret, vatis Isaie con. plens oraculum. *Requiescit super eum Spiritus Domini.* Ille reddidit eum a Ezech. 37. deo diligenter in operibus suis; vt nec Angeli nec Cherubim, nec Seraphim tam diligentes in operibus suis esse conuincantur. Quocirca iussit reuerus eius Pater, vt illi nomen imponatur: *Accelera, festina.* Quam primùm baptizatus fuit, & super eum resedisse Spiritus videbatur. *Statim ascendit de aqua, &c.* Et statim Spiritus expulit eum in desertum, &c. En qualem conspexit eum Isaías ad mortem festinantem. *Quasi fluvius violentus, quem Spiritus Domini cogit: vt restentur Evangelistæ, discipulos vehementer admiratos, quod tam festino gradu Hierosolymam properaret. Quinam eius in passione diligentia, vt sedecim vel octodecim horarum tempore tot talisque stationes percurreret vt illas*

nec ipsa lingua Angelorum, licet expeditissima, nec multis quidem annis sit enarratiua; velut electum quod vidit Ezechiel ignibus, vnde quaque circuitur septum inter animalia discurrens, de quo alijs.

Qua igitur ratione moram Redem prot noster trahit quia Spiritus, quo dicitur, suavis est. *Est in eo Spiritus suavis, & omnibus adest vt optimus Ratio cur medicus, qui sic splemi subuenit, vt iecinori non Christus vocat: Omnia prospiciens, & qui capiat omnes moras Spiritus intelligibiles:* Sic vltimum legit textus tractat. Græcus, & biblia Complutensis ac Regia, insuper D. Ambros. q. d. quod omnibus adest omniumque consulat salutem, sicut illi qui cordium sinus penetrat abditissimos, & intimas pervadit sublimissimorum cogitationes Seraphinorum sic vt nec vna eius fugiat inte. lectum. *Qui capiat omnes Spiritus intelligibiles.* Omnia corda Christus penetrabat, vnde cum illo populo sic se habebat sicut qui clarissime videbat quidquid cordibus suis gereret absconditum. *Iesus non crederet semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes &c.* Ipse enim sciebat quid esset in homine, sic ait Evangelista dum illud tractat, quod Christus in Paschate cum esset Hierosolymis, dilucide videret & pertraheretur quidquid in eorum cordibus intus voluebatur: cognovit autem quosdam sibi beneuolos, cupidos videre illum & audire, quodque ea de causa tam sedulo ad Paschatis celebratione concurrissent: alios autem diabolica rabie liuidos sanguini suo insidiantes, & ad Pascha confluentes, ac credentes, quod eo esset ipse venturus, paratos velut excitati sunt vigiles, vt quam primùm aduenisset, in eñs leues molirentur insidias. Qui fiet, vt illi, viso Domino, non reddantur peiores, & grauiori furoris æstro non excitentur; alijs autem non desit. Omnibus prospiciat: *Omnibus prospiciens:* Detineat se, ad Pascha non veniat, non ad solemnitas initia a prudens festinet, quando statim illi iam contra eum rabie tua Chriodimque exacerant, illum expectando, vel suis lauparum eorum malitia furorque deserueat, & datur. cum se presentem illis non exhibeat primis diebus, eorum alio diuertat cogitationes Paschalis lata festiuitas. *Eorum itam molliens, vt absentia sua eorum iram sedaret* ait D. Chryso. *accedat iam mediante festo, diesque illis maneat sufficientes, qui diligunt illum, & audire, & videre & excipere desiderant: collocetur sicut lapis angularis in medio angularum sibi adeo oppositorum, absentia sua reprimens insidiantium rabiem inimicorum, qui eum essent precipitaturi, si ad festi principium eum presentem aspicerent,*

picerent: & sua leniens eos presentia roborat: que doctrina à quibus quanto diutius tardabat, tanto aprabatur ardentius. Itaque hac sua temora, vehemens in quibusdam eum videndi audidique desolium excitabat, in alijs autem rabidum cordis eorum furorem ignemque praefocabat, illud adimplens (teste Euthymio) quod scriptum legebatur: *Causa facti Deus bona in*

Eccli. 3. 11 tempore suo.

1. Reg. 25. Prudentiam imitatus est Abigail, quae

VI. marito suo loqui distulit: quia vidit eum vino madidum, expectans, donec humores vini crassiores, quibus ei caput turbabatur paululum se-

Abigail & Rebecca se remississent. Aptius nullum scio medium, ut se

choletae rationes remittat, qua contra te commo-

tus quispiam excandescit, quam si prudenter eius

te praesentia subducat. Ita simul ter prudentiae

laude spectanda Rebecca, cum vidit Esau in la-

cob acriter exacerbatum, ac moliri cogitationes

in fratris necem iniquissimas, ob praesentiam ab

illo benedictionem, filio Jacob mature consulit,

ad aliquot dies coescederet, ubi frater Esau eum

minime videret: etenim absentia, credet ac forte,

ut fraternus se furor attemperaret. Curte filii

mi, f. suia, perge in Mesopotamiam in domum

fratris mei, tui fratris interim cholera furorque

mitigabitur. *Ecce Esau frater tuus minatur, ut oc-*

Gen. 23. *24.* *cidat te. Nunc ergo, fili, audi vocem meam, & con-*

surgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran,

habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat,

furor fratris tui.

Iosue. 20. Notat Gollia, quod singulari consilio, diuino

Nam. 25. que ordine à Deo Moyle praescripto Dux Iosue

Deute. 19. quingue designavit refugij ciuitates, quo tu-

Iosue. 20. to confugerent, seque defenderent quicumque

VII. casu fortuito commississent homicidium, & inde

Ratio in- certo tempore non discedentes moras illic tra-

stituendi herent, ut eo tempore homicidae se ipsos pra-

ciuitates sentiae visumque parentum subducerent mortuo-

refugij. rum, quo fieret ut eorum ira mollirescit, quam

Eccl. 8. 13. in eos conceperant conlanguium: eade iam

contaminatos. Et hoc ex sententia D. Hierony-

mi voluit insinuate Spiritus S. *Non incendas car-*

bones hominis peccatoris. Sicut aquae guttae, qui-

bus fornax vehementius accenditur, verba quae

viro loqueris exacerbato, contraque te grauiter

stomachabundo: secede patumper, & irae vis se-

dabitur. Quia vero multos eorum erat nume-

rus qui Christum ægte patiebantur, moras

componit: *Ut requiescat furor eorum.* Verumta-

men ratio non suadebat, ut ne maleolorum of-

fenderet animos, omnino beneficiis deesset &

bona mentis intentione seruientis. haudqua-

quam adesset: neminem enim lateat illa S. Spiritus sententia: *Sapientiam non vincit malitia.* Nec Sap. 7. 30. conuenit ut nefanda malorum iniurias, de divina, in ordine ad bonos, triumphum agat sapientia.

Se igitur subducit, nec ad festum celerius co-

uolat, ne malorum atque peruersitatem: exigit

aequitas ne se sinat à malicia superari, perseue-

rans in absentia usque ad finem Paschalis, sed

ut tempestius ijs occurreret, quibus integra er-

rant viscera, in quibus, quanto Saluator moras

traheret longiores, tanto ipsum videndi, eiusque

doctrinam audiendi, cupiditatem accendebat

seruentiorem: nullum etenim efficacius mediū

accendendi desiderium, quam eius differendo cō-

plementum. *Desideria dilata crescunt,* ait com- D. Auev.

munit D. Augustini propositio. Se habuit Chri- VIII.

stus instar diuinissimi medici. Febribus infirmis Similitu-

zistat ardentioribus: aquam sibi dari postulat, do.

virget, supplicat, ut certus ad portum anhelat,

ordinat medicus: ne propinatis illi ad febris inci-

tium, laborat enim ægrotus contrarijs humoribus

crudis ac indigestis, quibus calor patitur

febris, quos oportet consumi, quod si portum si-

tienti tribueris, eruditus illæ augetur, &

ignis accenditur truculentior: Habet quoque

febricitantis fetor quod spiritus praefocet vitalis,

quos omnino extinguet, nisi per portum re-

creantur. Quid remedijs? Ne aquam illi statim in

accessu febris praebueris, ne ex illa humores cru-

diores roborentur, sed digerantur prius & ardo-

re paulatim se remittat, ne portum porrigat, quo

cor leniatur & spiritus vitales excitentur, ita ut

dum uni subvenitur, alteri non derogetur. Ex

illa tu addisce, sic tua perage opera, ut dum

uni sum vtilia, non sint alteri perniciosa. Tu Do-

mine qui mundum frequenas, eius satisfac ob-

ligationibus: porro fiat hoc eo modo, ut ea que

Dei sunt, non negligas, quæ primum habere de-

beant hunc? curam illius habe, quod corpus ad

sui postulat conservacionem: verum amen hoc

ne har cum spiritus dispendio. Negotia tua di-

rige, in tuum filiorumque tuorum commodum,

ne tamen sit cum detrimento damnoque ege-

norum. Facultates tuas tuoque bona cures tem-

poralia, sed non ideo minor sis in promovendis

animæ tuæ virtutibus, bonisque spiritalibus,

Tempus tibi negotijs tuis exercendis decerne

congruum, at tamen velim tibi vel parum supe-

resse, quo Deo diuiniſque valeas intendis. Sata-

ge, Domina, gratia comptaq; incedere, caue au-

tem tibi ne pusillus scandalum fias & lapis offe-

nsionis. Eo sine decreuit Deus, ut vir ille, quæ vi-

dit Ezechiel, qui Dei domum ædificabat, in manu habet eze pendicidulum, quo lapides collocandos metiretur, ut taliter vni conuenirent ex hac parte, quod alijs ex altera minime repugnarent.

§. 3. Ascendit in templum & docebat. *Prædicat Dominus in templo, vbi tali doct. vna propria, quam David inscribit separatam, castam, atque purificatam.*

6 **D**iximus ac repetiuimus hanc solemnitate in templo non celebrari ne quidem in ciuitate Hierusalẽ, sed ruti, in pratis, vbi singule familie sibi teatoria seu tabernacula erigebant, & ita Dominus ob rationem prædictam iustiterat. Porro ad sacrificiorum orationes templum ascendebant: nec enim licitum erat extra illud Domino sacrific. rer. in illo primario fiebat concto, & in illud Dominus prædicaturus ascendit. Hic nobis occasio subsistendi offerebatur, & audientes quod Dominus ipse doceat, ipse prædicet, infinitis illi gratia referendi: quia impletum esse gratulamur quod de eo præcinit vates Regius: *Fulgura in pluuium fecit.* Quam tremendum concitant, citorem tonitrua, fulgure, cornicationes: Festinus aufugis toto corpore contremiscens, quarens vbi te abscondas, verum tamen quando terribilis illa tempestas in aquam conuertitur suavissimam, quæ terram plantasque viniificet: quam lætus præ gaudio tripudias! O qua tonitrua, quæ fulgura, quæ cornicationes, quando lex vetus promulgabatur? Omnes terrore nimio corruerant exanimis, ut quo fugerent, ignorarent. Et ipse Moyses contremiscens, ac tremebundus substitit: *Exterritus sum & tremebundus.* Sit Deus in omnia sæcula Benedictus, qui *Fulgura in pluuiam fecit.* Iam tonitrua illa terrifica, iam ignei radij, fulguraque transierunt, & aquam nobis doctri- nae suæ propinat eminentem, æternæque sapientia: quæ sedem suam in æterni Patris sinu habet in altissimis caelorum, hodie cathedram suam in terræ profundissimo colocat, illius amici Iob ardentissima complexu detulera: *Vnam loque- retur Deus tecum, &c.* *Et ostenderet tibi secreta sapientia.* Olim si loquebatur, quasi de longè loquebatur, per scripturarum litteras, & nuntia Prophetarum: Nunc autem ipse loquitur, ipse docet ipse prædicat, & ait: *Ecce, qui loquor, ad sum.* In eum finem ascendit templum concionaturus: *Ascendit in templum, & docebat.* Et retè

proprius est locus docendi diuinam & tradendi disciplinam.

Huius David pendens, excellentiam Psalmum illum composuit, ut per amplum ita cælestem ac sublimem ordine Alphabetico, & cum profunditate sexaginta sex versibus constet, nullus est, dissimulus in quo non nominet vel exprimat singularem est. aliquam huius diuinæ doctrinæ legisque dignitatem. Quia de causa data opera, & præhibito consilio illum expendunt D. Ambr. viginti & duobus tractatibus. D. Aug. triginta duabus concionibus, supponens D. Ambr. quod cæteris hic Psalmus præcipiat in legis diuinæ declaratione illas prærogatiuas, quas sol meridians ipse fideribus, & protestatur D. Aug. quod licet Psalmus ille reliquis clarior esse videatur, sinus atramentum profundos, & abyssos contineat Sacramentorum: *Quanto videtur apertior, tanto mihi profundior videri solet, ita quantum sit profundus, demonstrare non possum.* Igitur inter prærogatiuas quas rex Propheta in lege diuinæ meditatur, hæc vna est, quam mysticis illis verbis declarat: *Mirabilia testimonia tua.* Non paruis hæc vox Ps. 118. *Mirabilia scietur Sacramentis.*

129. Porro illa comprehendit Cardinalis noster III. Caetan. verbi Hebraici considerans energiam: Vnaquæquod significat, separatam & multum elongatam que scilicet à communi iudicio, & opinione mortalium: vntiam suam de sic legit: *Separata testimonia tua.* Fuit hæc habeat communis inter maximè sapientes, mundi que classem præceptores opinio, quod necesse sit vnam quamque disciplinam seu scientiam, propriam habere sibi Academiam suo congruam instituto. Sic patet in Socrate, Aristotele, Platone cæterisque nobilioris famæ Professoribus: quando namque scientias prælegebant communes, scholis habebant loca communia cunctis patentia, sed disciplinas docturi subtiliores, ac singulares, v. g. de cælo, de motibus eius, de stellis earumque influentijs, de productione ventorum grandinum, pluuiarum, alijsque secretis Philosophiæ profundioribus, classes seligebant ab hominum concursu separatas, & omnis ijs que de pluribus liceret præferre, sufficiat id quod refert D. Hieronym. de præclaro illo Philosopho Hiarcæ, qui scientiam traditurus de Astrologia, de motibus cælorum, aspectibus planetarum, proprietatibus stellarum paucos solummodo discipulos ad classem suam admisit, & cum illis ad regionem secessit longè separatam, si- phus aurea cathedram erexit auream, ad intimos recessus prope fontis crystallini scaturiginem, cathedra perpaus tantum sibi sociatis: sibi persuadens docebat.

talem doctrinam talem repositere Academiam, quem Plato auditurus, innumeras pertransit, regiones: Latissimo Pelson amne transmissis, pervenit ad Brachmannas, ut Hiarcam sedentem in throno aureo, de Tantali fonte potantem, inter paucos discipulos de natura, de motibus siderum ac die-rum cursu audiret docentem. Quinimo & inter nos in studijs generalibus videmus, quod vna-quaeque facultas suam habeat gymnasium proprium: non enim conveniret Theologia, ubi professores sunt Medicinae, nec sacri Canones, ubi Matheseos resident instructores.

7
V.
Doctrina
Dei qua-
lis sit ex-
ponitur.

Qualis est doctrina Dei? Separata: Separata testimonia sua, mundi negotijs legibusque contraria hic docet: Beati divites Beatus populus cui haec sunt: Illa: Beati pauperes spiritu. Hic, amicus amico, & inimicus inimico: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Illa, ut diligas inimicos tuos, & tibi male facientibus beneficias: Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros, benefacite illis, qui oderunt vos. Mundus autem, cui abunde non sunt facultates, si quiescent exoptet illas studeat sibi comparare, lucrarique divitias: Ille autem, qui possidet illas, si velit esse perfectus ab illis seipsum expediat: det pauperibus, &c. Hic, ut delicias secteris: Illa ut illas excreteris, & que-ras, quibus carnem tuam gulamque mortifices. In mundo docetur, ubi tres sunt personae, tres esse substantias, tres essentias, & tres voluntates: in schola Christi proponitur, quod in sanctissima Trinitate tres sunt personae, at vna tantum substantia, potestas, essentia, voluntas, &c. Mundus inculcat, ut ex accidentibus iudices de substantia, & panem habeas, quod panis constat accidentibus, ac vinum, quod vini praefert acci-dentia. Doctrina Christi profiteretur, quod in pri-marijs eius mysterijs, praesertim in Sanctissimo Sacramento, non iudices ex accidentibus, nec iuxta id quod oculis conspiciunt: etenim viro-Christiano proprium est, quod Isaias ait: Non secundum visionem oculorum iudicabit. Doctrina adeo separata ab eo quod mundus docet, sentit, loquitur, separatam requirit aulam, quae sit velut extra mundi confinia.

Pf. 11. 7.
VI.
Eius qua-
litas
David
enumerat.

Nemo magis proprie quam David exponit huius doctrinae qualitates: Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terra, purgatum sepius. En quanta doctrinae puritas. Primo: sunt eloquia Dei casta, hoc est, pura, limpida, nullis infecta vanis falsisque coloribus, meretricibus proprijs, quales sunt, qui-bus mundus, caro, ac diabolus eloquia sua, do-ctrinaeque obliunt. Haec est velut mulier,

qua nulla castior, nulla censetur honestior. Haec Davidis sententiam, ut mihi persuadeo, declarat Apostolus Iacobus: Quae desorsum est sapientia Iacobus, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, 17. &c. sine simulatione. Non ea est quae fallaci co-mparetur meretrici: Haec enim se depingit, simu-latque pulchra affectatis coloribus ac fucis, cui sit ipsa turpitudine turpior: Eloquia casta, Ca-sta, dicit D. Augustin. sine corruptione simulatio-nis. Inter nos mundi scientia, rationes eius ac discursus, omnes sinistra intentione & animo proximum fallendi corrumpuntur, cui subscri-bit Apostolus Paulus: Et per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda innocentium. Sunt lo-quaces doctrinae: totam etenim suam habent in loquendo dicendoque efficaciam, sicut publica illa meretrix, quam Spiritus S. Garrulam appel-lat: Verum enim veto doctrina Dei casta est, simplex, integra nulla simulatione, nulla alia perversa interius intentione praeter id quod exterius praefert tuam spectatus utilitatem, sed in veritate castissima commendatur.

Argentum igne examinatum. Argentum igne potentissimo ac vivacissimo purificatum, per il-lum, & in illo formatum, quo ab omni scoria & argine purgatum mundumque splendescit, ita ut nec in minima parte, sed nec atomo qui-dem tetra consperium inquinetur: Purgatum terra. Scribit D. Hieronym. Separatum a terra: nec semel solummodo purgatum dicitur, sed se-pies: Purgatum sepius, q. d. saepe saepius. Quam lucidum in fornace efficitur ignis argen-tum purum, postquam saepius illud excoxitur quam mundum quam resurgens, quam ab om-ni scoria, terra, fuligine liberum. Est doctrina Dei producta in fodinis venisque divinis intelle-ctus, eam ex purgavit ignis ille divinus, Spiritus S. auctor eius, vnde & purissima est & limpidis-sima, omni purificato argento mundior insin-sipientia-ties. Mundi sapientia multum ab hac differt, in fallax est hominum intellectibus efformatur, quos erro- & impu-res, ignorantiae, & caligines obnubilant: ut autem illi sunt terreni, carnales, affectibus animalibus immundi, talis est & eorum sapientia, quae id-circo a D. Iacobo cognominatur: Sapientia Iac. 3. 15. terrena, animalis diabolica. Non casta est, non honesta, sed lubrica, impudica, multis adulterata falsitatis: fucis etenim vanis sua contegit tur-pissima mendacia. Non est purgata, non est Spi-ritus S. igne examinata, sed spiritus mundi terreno composita vnde scorijs saedata, multisque sordi-bus vilescit inquinata. Considera, monet auctor modernus Tielmannus, mundi sapientiam vi-

D. Avoy.
In pf. 11.
Tom. 2.
Rom. 16.
18.
Pron. 7. 10

VII.
Mundi

ros primarios, eorumque perpende doctrinam quam terrenis sit fœdibus inquinata. Quam profana illa, quam ipsi sacram agnominant à Poëtis mille fictionibus & impudicitijs propofita fit, ut etiã ipsi Gentiles eam perniciosam esse iudicarent, quæ traderetur adolefcenibus, qua ad omnem plenius formarentur impudicitiam. Quot annis perlitit Virgilius in componendis libris suis Aeneidos? Quoties voluit ac renouit opus suum, & tandem in lucem prodit tot facinoratum fabulis, tot Deorum procreatione filiorum spurciffimum; Iuno proponitur Aeneæ aduersaria, Venus adeo variabilis, Æolus describitur foluens, Iganisque turbines, Neptunus suo tridente minax fingitur vndas fluctuum compescens: Omnia fictiones sunt, omnia fabulæ, ut de cunctis talium Poëtarum opibus David dicere poterit: *Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non est lex tua.* Non talis ô Domine, non talis est lex tua: enim vero pura est, limpida, purificata, ut illi nec atomus adhaereat mendacij, non minimum falsitatis. Quam scætet erroribus sapientia Philolophorum? Ut enim suis sensibus dicebantur, & hi quidem terrenis nutricebantur, quid mirum, si mille falsiloquis miscatur & inquinetur opinionibus?

Diava. Lib. 1. contra Faustum. Hum. c. 19. Tom. 6.

Zac. 3. 14. VIII. Templi locus apertus est sapientiæ.

Hinc collegit D. Aug. argumentum convincendi hæreticum Mametham Faustum docentem, nobis non licere doctrinam vii Prophetarum, sed Sybillarum, vel Hermetis Tremegilli, vel Orphei, hæc etenim erat sapientia toti mundo notissima. Quis hæc ferat (quærit D. Aug.) patienter amentiam: etenim illorum doctrina pura non est, sed pluribus permixta erroribus: Nam est illi Deum, quem nos colimus, nec tacere poterunt, sed suos congenitales populos idola & demonia colenda partim docere ausi sunt, partim prohibere non sunt ausi. Si igitur mundi capias sapientiam, totam inuenies vanam, mendacem, litigiosam, ut dixit Apostolus Iacobus: *Mendax aduersus veritatem.* Sapientia est, quæ docet esse malum, fictum deceptarium: *Sapientes ut faciant malum;* huic ex diametro opposita est Dei sapientia. Hæc cum ista sint, mundus aptus non est locus, in quo Dei doctrina proponatur, nec fora mendacis fraudibusque refertissima, nec Basilicæ mercatorum in quibus vltæ vigent & technæ: nec Regum palatia, adulationibus fordida, nec tribunalia proprio lucro inbiantium plena: sit autem locus eam docendi congruus quasi extra mundi termines. Qualis, precor, ille est? Templum Domini Dei nostri.

Hinc adfices quanta te oporteat discretione ad templum accedere, Dei doctrinam, auditorum, te deudando, forsaque relinquendo quantumque vana mundus loquitur, suadet diabolus, carnisque turæ suggerunt illecebæ. Hoc est cum Moyses pedum solvere calceamenta, quatenus ad interiora penetres solitudinis: *Ad interiora deserti.* Deumque audias tibi loquentem separatim à tumultibus terræ Madianitarum. O quam literum eporteret ad templum dueres intellectum, & animam ab omnibus terræ nebulis desiccantem, ut cœlestes capias attentius disciplinas, Et quia tali præparatione dignus non accedas, nullum in te Dei verbum operatur effectum, quantumlibet audias: & terræ, um spinæ solitudinum suffocant, quam in anima tua seminasti cœlestem doctrinam. Ad templum accedis adeo mundanus, terrenus adeo, quasi ad forum accurreres, & in Ecclesia sic tua tractas negotia, quasi in basilica stares infortiorum, &c.

Exod. 3. 7.

§. 4. In templo docetur doctrina fidei, ubi captiuatur intellectus, sicut Ioseph.

Aliam vobis ad hoc profero rationem ex eo sumptam, quod nos docet Apostolus Paulus, quod doctrina Dei talis sit conditionis, ut ad eam capiendam uoster captiuandus sit intellectus: *In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Quando quis captiuatur, duo sunt ei: primo vinculis & compedibus constringitur, ne discedat, ne fugiat; Secundo: de terra propria ad alienam abducitur, in qua propriam seu naturalem non audiat linguam, sed plane diuersã. Hæc duo insinuat nobis Spiritus S. in Iosepho à fratribus suis vendito in seruum Imaeliis: *In seruum venundatus est Ioseph;* nam hæc duo Propheta regius exponit: Primum, pedes eius fortioribus compedibus strinxerunt, qui illos captiuos, subiectosque tenuerunt: hæc illis indicatur verbis: *Humiliauerunt in compedibus pedes eius.* Ne præterea inconsideratè verbum hoc: *Humiliauerunt,* pedes, qui liberi erant, & ad hoc creati, ut irent quocumque vellent, humiliati sunt, subiecti sunt, detenti sunt, obediētes sunt compedibus. Secundum: eum de terra nolite est Chanaan terræ natiuitatis abduxerunt in Ægyptum, ubi linguam, non quam aucebat, nouerat, dum multumque dissimilis ab ea quam in patrio solo audire consueuerat: *Ioseph enim intravit in terram Ægypti, linguam non nouerat, audiuit.*

2. Cor. 10.

1.

Duo captiuo sunt compedes illi inijciuntur & de patria abducitur.

1. 104. 27

II.

Exemplum Ioseph

captiuum

est

Ps. 80. 6.

Captiuandus est noster intellectus in obsequium

III. Intellectus noster est captivandus.

divinae doctrinae non etenim sunt res eius tales, ut eas ipse possit intelligere, & luce naturali credere, sed necesse est eum voluntas in captivitate redigat, firmiterque credere faciat id, quod ex se nec videt, nec assequitur. proinde primo fomes injiciendi sunt illi compedes obedientiae Dei verbo ab Ecclesia S. proposito, ut illum humiliet, submittat, omnesque vinciat eius discursus, ne liberè divagetur, ubicumque libuerit, sed tantum extendantur secundum obedientiam, & subiectionem, quam concesserit Ecclesia.

Eccli. 21. 22.

1. Cor. 3. 1. 1. Cor. 11. 10.

Sap. 9. 16.

Man. 3. 9. Hier. 10. 24.

IV. Cōpedes obedientiae.

Optimè dixit hoc Spiritus S. *Compedes in pedibus stulto doctrinae.* Aptè conveniunt compedes doctrinae & obedientiae pedibus stulti, ut illos retineant, ne se precipitent. Stulta est omnis humana sapientia. Testis est Apostolus: *Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.* Iterum: *Stultum fecit Deus sapientiam huius mundi;* Singulariter autem in divinatorum ac supernaturalium cognitione mysteriorum: quae vero sunt huius temporis quae videt, audit, & tangit, tardè comprehendit, & mille erroribus involuta, quae igitur ratione illa capiet, quae nec oculus vidit, nec auris audivit, nec cor potuit humanum imaginari. *Difficile existimamus,* (ait Salomò) *qua in terra sunt, & quae in prospectu sunt invenimus eum labore, quae autè in caelis sunt, quis investigabit?* Sibi Nicodemus ut erat in omni literaturum genere versatissimus & synagogae Princeps, se illa capere posse persuadebat: instat, ut Christus illa ei proponat, & ad primam quaestionem, quae obijcit de Baptismo velut de prima porta salutis, haeret attonitus, aitque: *Quomodo possunt haec fieri?* Mente captus est, temerarius & praesumptuosus nosse intelletus, & qui se subtiliorem cogitat esse magis delirat: *Stultus factus est omnis homo à sapientia.* Quid consilij compedes injice huic intelletui, huic discursui, huic sapientiae, quibus ut mancipium retineatur, submittatur, & humilietur: *Compedes in pedibus, stulto doctrina. Humiliaverunt in compedibus pedes eius.* Qui compedes? Cōpedes obedientiae, & subiectionis verbo Dei: hoc enim est, quod neque fallere, neque falli potest: quia verbum est primae veritatis. Illos cōpedes manus debent Ecclesiae inicere intelletui: ipsa enim est, quae proponit fidei mysteria.

Job 28. 1. Vide Ho. 14. n. 9.

Admodum fuse disputat Job de modo divinae obtinendi sapientiam, sedulus inquit, vbinam terrarum sit invenienda: *Habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est, in quo constituitur.* Sapientia vero ubi invenitur, & quis est

locus intelligentiae? Praemissis multis rationibus tandem concludit & ait. *Quod Deus modum instruit illum consequendi, ponendo ventis pondera: Qui fecit ventus pondus: etenim metho- Iob 28. 15. V. est pondus adijcere gravissimum humilis obedientiae ventis libertimè vagantibus, nostris scilicet intellectuibus velocioribus, & discursibus indomitis, qui velut venti quaquave, sum discurrunt, tiam est quod tendant, ignorant: Spiritus ubi vult spirat, humilis & nescit unde veniat, aut quo vadat.* Unde brevissimo tempore evanescent, sicut ventus festinus ac libertimè ilico dissipatur. Remediū vincum hoc est, appendere obedientiae pondera, quae illos retineant in eo quod Sancta profiteatur docetque Ecclesia. Hi sunt illi compedes. O quam securi, quam viles.

Audi fili (hortatur Spiritus Sanctus) *& accipe ro- Eccli. 6. 24. consilium intellectus, & ne abieceris consilium matris.* Consilium, anquam, prudens, sapiens securum, VI. discretum, hoc enim est, *Consilium intellectus.* Cōpedes Quale futurum est illud consilium, quod Spiritus obedientis ille veritatis tantopere commendat? *Injice pedem tuum in compedes illius.* Anima tuae pes, simi intellectus est, quo currit & per totum mundum discurret: pedes quibus illa graditur, sunt discursus tui, tuae subtilitates, quibus tibi videris omnia penetrare & extrema & intima, etiam stellarum. Injice pedem tuum illis compedibus, obedientiae & submissionis, quae S. reverearis Ecclesiam, nec existimes illos tibi fore periculosos, quin potius utilissimos. *Et Eccli. 6. 3. erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & bases virtutis.* Divina sunt haec verba. Est tibi, promittit, compedes illi propugnaculum, quo fortius nullum, quo te contra iacula, impetus, & insidias saluum defendas inimicorum (hoc est *profectio fortitudinis*) Et bases ac fundamentum securum ac tutum, cui possis inniti ab omni periculo cadendi, vel vacillandi tutissimus: hoc est *bases virtutis.* En quanti sint momenti compedes illi fortes obedientiae & humilis submissionis S. Ecclesiae. His enim te contra omnes tutaris roborasque inimicos, te superare contententes.

Quomodo sit hoc, ut credas qua ratione tres sint in via essentia personae? qua ratione totus Christus sub tam parva hostiae quantitate continetur? qua ratione ut lucrū aestimes tribulationes, ut vitam mortem, ut gloriam crucem? Sic docet S. Ecclesia, eiusque SS. Doctores: haec est Ecclesiae Catholicae fides, cuius sum obediens filius, non habeo quod plura dicam. Ad hoc

23. Minā suā Dominus misericordiā tibi oculos,
 sicut Agar, aperiat. *Aperit Deus oculos eius, quia*
 24. *vidit presunt aqua, testatur Spiritus S. Quia*
 25. *nihil presunt oculi aperti (assurat D. Chry-*
 26. *lost.) ante supernam visionem. Quam dilata-*
 27. *tatos apertolque Indri habent oculos, S. le-*
 28. *gentes scripturam quam ita coram se apertam*
 29. *habent, sic vt dixi: Dauid: Mensam coram coram*
 30. *ipfis: Nihilominus oculos sic habent obtecta-*
 31. *tos, vt eos esse dixeris, obuelatos. Vltim n possit*
 32. *est super cor eorum, asserit D. Paulus. Misericor-*
 33. *dia Dei imputandum est, ait D. Lucas Euange-*
 34. *lista, quod Paulo Apostolo predicante. Apo-*
 35. *stoli Dominus cor eorum, vt intenderent ist, qua à*
 36. *Paulo dicebantur.*
 37. *Egredia sane instructione dixit hoc Spiritus S.*
 38. *verbis sibi proprijs quibus predicatorem instruit,*
 39. *etique formam præscribit procedendi. Sic ordi-*
 40. *tur: Sapientiam antiquorum exquirat sapiens, Et in*
 41. *Propheis vocabit: narratiōem virorum nominatio-*
 42. *rum conferuabit: Et in versibus parabolarum si-*
 43. *mulis inuēbit. Duobus (inquit) indiget Ecclē-*
 44. *siastes, diligenti studio, & multa oratione. Pri-*
 45. *mo diligens grauiumque studium: etenim*
 46. *illi cōuenit esse sapientem. sapiens sermo Presbyteri*
 47. *(scribit D. Hieron. Nepotiano.) Scripturarum le-*
 48. *ctione conditus sit. Nolo te declamatozem esse, &*
 49. *rabulam, garrulumque sine ratione, sed mysterio-*
 50. *rum peritum, Et Sacramentorum Dei tui eruditissi-*
 51. *mo, Perpende quod nolum dicat, eruditum ablo-*
 52. *lutē, sed in gradu superlatiuo, eruditissimum.*
 53. *Munus non est facultatum, sed sapientum præ-*
 54. *dicare. De hoc eleganter disseit D. Gregor.*
 55. *Nazian. probatque prædicatorem eā debere do-*
 56. *ctrinā præcellere, vt cunctos antecellat: omni-*
 57. *b s enim debet vt magister Dei verbum propo-*
 58. *nere; quod congrua similitudine confirmat sa-*
 59. *pientix; quā quis pellere deberet, cui munus*
 60. *incumbet sapientix alendi animal centum ca-*
 61. *pitibus totidemque oribus monstrum inferme,*
 62. *quorum vnumquodque proprium sibi requireret*
 63. *alimentum: Corripientes omnem hominem (ait Apo-*
 64. *stolus) vt perfectum exhibeamus omnem hominem*
 65. *in Christo Iesu. Quantā sapientia deberet eo ius*
 66. *ille præcellere cui præciperetur vt cibum mille*
 67. *hominibus præpararet, quorum singuli suos habe-*
 68. *rent appetitus singulares, palatumque differens,*
 69. *imo etiam vni alteram contrarium?*
 70. *Ad hoc officium prædicator assumitur ali-*
 71. *mentum tantæ hominum varietati præparat, sin-*
 72. *gularum se guttibus accommodat, placeat di-*
 73. *uitibus, pauperibus, sanis ac infirmis: nobilibus*

ac vlgaribus: sapientibus & ignorantibus: uiris
 ac mulieribus: adolescentibus & senioribus.
 Idcirco præmonet Apostolus Paulus discipulum
 suum Timotheum: vt officij sui perpenderet
 grauitatem quia ex Dei verbo proponere cibum
 debebat tam multis ac multigenis, quot sunt
 auditores, appetitibus erogauidum. *Sollicite cu a 2.1.*
te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium in-
confusibilem, recte tractantem verbum verita-
tis. In Græco legimus: Recte fecantem, diuiden-
tem verbum Dei. Indulgeat mihi Deus: quanta
requiritur hic sapientia, quatenus id quod dicitur
omnibus pro voto placeat? Difficile, imo impos-
sibile (testatur D. Hieron.) est placere omnibus
non tanta uultuum, quam a sementiariū diuersitas
est.
 Prosequitur hoc argumentum perdoctē D.
 August. & expendit, quod in S. Literis præ-
 dicare vocetur erudire. *Eruditauit cor meum &c.*
Memoriam suauitatis erudiebant; I cet enim voca-
bulum esse videatur indecens, mysticam tamen
habet significationem: ad erudendum eorum necesse
est primum, vt stomachus abundē repleatur, de
cuius plenitudine ructus procedit. Prædicare est
euacuate, & vasa sunt prædicatores, per quæ di-
uina liquor effunditur sapientix: hinc autem
concesso, oportet ipsi prius illa repleantur: Esse
debet (inquit) prædicator reum, non ve borum.
In isto sermone malit placere rebus, quam uerbis,
ne existimet diu melius, nisi quod dicitur: uerum
nec Doctor uerbis sermias, sed uerba Doctori. Hoc
uarijs S. Pagina locis confirmat quæ de-nt Præ-
dicatorem esse debere doctissimum vt talis an-
tem euadat quid factu opus? Hoc tibi declara-
bo. Septem statuit gradus per quos ad ueram
debet ascendere sapientiam, præterum autem
illos, in particulari (inquit) ubi dicam. Primo
diligenter studere, multo tempore, multa ora-
tionē, & attentionē, multo labore, multis
vigilijs, indicatis (ait) per oleum: hoc quippe
consecratu m ferebatur Deæ Mineruæ, Deæ sa-
pientix; proinde talis sit: Cui oleum necessarium
fit, plusquam uinum. Quorundam hic error fuit,
qui erudiderunt, Prædicatorem assiduis non
debet vacare studijs: iam enim Christus
prædicatores suos ad hoc onere studiorum
absoluit, dum illis promittit: Nolite cogitare
quomodo aut quid loquamini: dabitur enim uobis
illa hora quid loquamini. Et hoc cetero lapsi s
est Natalis Episcopus Salonicensis: cui literas
dedit D. Gregor. Papa, exponens illi locum
hunc intelligendum de tempore persecu-
tionis

Pl. 68.
 Heb. 9.
 Eccl. 39.
 VII.
 Duo sunt
 prædica-
 tori ne-
 cessaria:
 studium
 & oratio.
 D. Hier.
 Epist. 2.
 Nepotia.
 To. 1.
 Apostol. 1.
 Pl. 6 & 11.
 VIII.
 Prædica-
 tor om-
 nibus sa-
 tisfaciat.

D. Hier.
 L. 2. in
 1. 5. in
 Proc. in.
 Tom. 5.
 D. Aug.
 L. 4. de
 Doct.
 Christ. 5.
 16. Tom. 3.
 1. 4. 4. 1.
 1. 144. 7.
 Eodem
 L. 4. c. 18.
 L. 2. c. 7.
 L. 18. de
 Ciu. c. 9.
 IX.
 Error est:
 quod
 prædica-
 tor non
 debeat
 studere.
 Matt. 10.
 19.
 L. 2. Epist.
 37.

tionis, quando incerta tempora diuturna non patiebantur studia: de illis utique Christus loquitur: *Cum iradeat vos nolite cogitare* &c. Porro alio tempore à Deo necessarium esse dicimus studium, ut illo non præmissio prædicare temerarium esse censeretur.

Zachar. 9. Aggreditur vates Zacharias prædicere & cælestibus symbolis proclamare victorias ac triumphos, quos Christus esset reportatus. Illum quasi digito monstrat, qualiter veniat regnaturus, totumque mundum Evangelio suæque fidei subiugaturus. *Exultate filie Sion, iherusalem filia*

Zachar. 9. 9. Hierusalem: *Ecce Rex tuus venit tibi* &c. Et *dispergam quadrigam ex Ephraim, & equum de Hierusalem, & dissipabitur arcus belli, &c.* Metaphoris illis currum equorum, & arcum declarare intendit, qua ratione Salvator nollet sit sibi submissurus omnes potentia terribiles, divites, mundi sapientes, imperium illud, quo gaudebat Stranas funditus eversurus. Progreditur ac declarat, quibus armis esset operaturus, atque mundis ac lapidibus: *Et subjicient eos lapidibus funda* &c. *Et lapides sancti elebantur super terram.* Transferunt D. Gregor. Nyssen. & D. Hieron. *Lapides sancti volentur super terram.* Hæc duo perpende verba: *Elebantur, volentur.* q. d. lapidibus fundisque mundum subjiciet: lapidibus sanctis elebatur super terram: lapidibus sanctis qui potentissimo suo brachio vibrati volentur super terram.

Zachar. 9. 16. *Ho. 7. in Eccl. 1. 2. contra Pelag. Flo. 222.* Quantum intelligo clarioribus non poterat verbis signare Davidis Regis historiam. Vixit illum Dominus in Regem ducemque populi sui. Stetit à principio regni sui, usus est, non armis Saulis regis affabre efformatis, nec gladijs ad cotem limatis, nec arcibus valvulus extensis, sed lapidibus de torrente collectis. His armatus prodir in aciem contra Gigantem omnium virorum fortissimum, cumque fundæ lapidem impulsisset tanta vi illum contorsit, ut per aëra volitans fronti eius adeo valide infigeretur, ut illo percussus terebrato capite corruerit, cuius ilico David pectori insiliens, educto de vagina Gigantis gladio, ferum inimico caput amputavit. Hæc prima fuit victoria quæ regnum occupavit, qua totum sibi regnum, omneque Tribus cognatos subiecit. Cum vero in periclitum habenas moderaretur, illum videbis, quatenus Philistheos subderet, aliosque inimicos in regnum suamque personam insurgentes reprimeret quod, modo hic, modo alibi insituat armamentaria, gymnasia, in quibus exercetur ad prælium, ad gladiorum

usum, iaculorum extorsionem præcipiens congressurus cum hostibus, prius sese diligenter exerceret, & ludum addicerent gladiorum arcuum, ac sagittarum. *Et præcepit ut dicerent filius Iuda arcum: sicut scriptum est in libro iustorum.* Et bello prædicabat duces strenuos, multum diuque exercitatos, & ad grauiora belli certamina delectum faciebat militum veteranorum, ac expertorum, & quando feliciori congressu Adæez superavit Regem Soba, totumque eius prostravit exercitum, præcepit colligi sedulo arma omnia militum ducumque primariorum, pretiosissima, quæ innumerabilia erant, ac nunc in modum selecta, cunctaque iussit deferri in Hierusalem. *Tulit David arma aurea, quæ habebant foris Adæez & detulit ea in Hierusalem.* Quid hoc (minor) rex sanctissime? Ad quid armorum gymnasia? Ad quid illa tuis detrahis inimicis, defersque Hierusalem? Numquid primam tuam tamque illustissimam retulisti victoriam, nullo alio labore, nullis alijs indutus armis, quam lapidibus, ac fundæ, Dei brachij filius fortitudini, qui illam & tuo contulit, quæ gigantem deiecit?

Sublime hic detegitur mysterium, & per hoc declarare satagit victoriarum Christi Domini nostri mysterium, cuius symbolum David præcurretis. Prima: quæ fidei lux gigantem subiecit mundi fastuosissimum, peracta fuit funda, & lapidibus. Quam genium Sanctorum symbolum Apostolorum? Quo declaratur, quod ex se homines fuerint, omnibus mundi inopes adiumentis. *Limpidissimos lapides, ait S. Pagina, de lapidibus David: erant hi sine vlla sapientia, litterarum ignari, diuitijs pauperes, nulla nobilitatis ingenitæ gloria sublimes, ijs omnibus destituti, quibus affluens eos vestire mundus, quos ad stragemata destinat insigniora, nihil de armis assumit Saul fortissimus. Lapis ignorantem, rudemque significat: ut enim quempiam iudicemus in superlativo gradu illiteratum, dicimus: lapis est: & philosophus alter ut alium notaret sedentem super lapidem, quod & ipse talis esset, ait. *Videte lapidem super lapidem.**

Lapides istos de mundi torrente limpidissimos collegit sibi que elegit magnus ille David mundi Salvator. *Elegit duodecim quos Apostolos nominavit.* Robore brachij sui illos per terram deiecit. Quales (precor) ibant, volantes & reuolantes vipoto brachio illo agitati potentiori, modo per illam regionem, modo per alteram, nunc hac, hunc illac? Eo modo illos curavit

bravit

XII. Limpidissimi lapides sunt Apostoli. 1. Reg. 17. 40.

Luc. 6. 13.

brauit vt eleuaretur, & figeretur in altissima parte Gigantis, fronti scilicet imprimeretur. Inuere Roma Petri, Andream in Achaia, Thomam in India, Bartholomeum in Armenia, Philippum in Frisia, Matthæum in Ethiopia, & ita ceteros omnes. Hoc modo de mundo victoriam retulit illustrissimam. Et hic: *Lapides sancti eleuantur super terram.* Sic hoc exponit D. Cyrillus Alexandr.

Porro iam fide sua predicata, iam crucis vexillo per mundum sublimis erecto, iam firmis radicato Euangelio vult ac decernit, vt contra inimicos bella moturos, hæreticos, ferocique peccatores, sit qui illos prælio lacessat, se illis acie fortius opponat, eorum retundat vires, illos aggrediatur. Sunt illi Doctores; suæque Ecclesie radicatores. Vt autem illi valeant in arenam descendere contra immuros illos inimicos aduersarij, mandat institui gymnasia, in quibus ars addiscatur præliandi: sunt autem illa in quibus S. Litteræ præleguntur: nec hoc satis, insuper hoc mandat, vt ad Ecclesiam suam arma deserantur Gentilium, hoc est, scientiæ naturales: illis etenim omnibus munire se debet & armare prædicator Ecclesiasticus: illisque addiscendis, non modicum impendere studium, hoc

Di. de a. do. 98.

XIII.
Classes studiorum instituantur.

L. 2. de do. Chrif. per totum.

14.

App. 2. 6.

XIV.
Prædicatores vt Angeli tuba concinnant, sed prius ad hoc se præparant.

In Pass. p. 2. c. 4. Ho. 11. in Eccl. 1. Epist.

derit virtutum, vigiliarum studiorumque altissimum. Itaque necessario requiritur diligens studium indefesse libros Sanctorum reuoluendo, in quibus vera sanaque lateat sapientia. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens.* Antiquos vocat Apostolos, & SS. Doctores; de quibus dicitur: *In antiquis est sapientia.*

Semper aduersarius fuit Spiritus S. eiusque fides Catholica, nouitarum. Fides est antiquissima, & antiquissimus debet esse Christianus, præsertim in non admittendis nouitatibus. Similiter antiquos appellat qui sectantur antiquitatem, illicque agglutinati procedunt, licet sint moderni. Numquam tibi placeat modernus, qui suis se contendit extollere nouitatibus, & à communi sensu, idiomate, terminisque antiquorum se ipsum segregare. Illis stude, & eorum in hære doctrinæ, primo Apostolorum, deinde illorum SS. Successorum D. Clementis Papæ, D. Clementis Alexandrini, D. Chrysostomi, D. Basilij, D. D. Hieronymi, D. Ambrosij, D. Augustini, D. Thomæ, &c. O quam sapiens cum illis eunderes, & si tuum principale, ac fundamentale studium esset S. Scripturæ lectio. *In prophetis vacabit.* Prophetæ vocat Scriptores sacros, illis vacandum, illud studium totis medullis amplectendum: hoc enim est *vacabit.* Si Platónem inuixeris, Aristotelem, Cicerónem, Virgilium, aliosque profanos Auctores (inquit August.) per transennam & leuiter, fiat sicut in prædic bel-laria, poma, pyra, nuces, &c. De quibus nullus erigitur mullus, quia nec ad paltum sumuntur, sed ad excitandum appetitum. Quia vero S. Scripturæ libri obscuriores sunt, non solus illos peruoluat, sed SS. Patribus inmixis, qui illam explicant & interpretantur. Hoc enim signat: *In versutis parabolarum simul inuolbit.* Ne tran-seas illud simul. O quam fausto fidere sacram interpretatur Scripturam, prophetiam Isaie vel Hieremij, abscondita legis antique sacramenta, nouaque sacramenta mytheria, verba S. Evangelij, D. Pauli aliorumque epistolæ, qui illa conatur explicare D. Augustino, D. Hieronymo, D. Gregorio soluta? Quam securè progreditur talibus nifus baculis talibus adiumentis? Nullo sec uris, quam ille qui flumini inpreditur rapidissimum, fulcramento inmixis quod manibus in sui sustentaculum gestat. Quo vadum pesseretur, vbi nam tutius figat pedem, ne demergatur.

Ad hoc quantum requiritur studium, plures *In Proli.* sunt reuoluendi SS. Libris vt probat D. August. *brorum de* quos ea mente compoluit, vt prædicatores in doctrina strueret; quamuis enim, vt diximus in exordio *Christi.*

XV.
Antiquitatem habendum.

XVI.
S. Scripturæ & Patribus studendum.

In Proli. brorum de

Evangelij, noluerit Dominus, vt Apostoli, primi predicatorum librorum lectionibus, studijque incumbere, nec quae dicturi erant praemeditarentur, quia tunc temporis hoc ratio inuadebat, imo aliquoties quosdam viros nullo praeuio studio ad tantam extollit sapientiae claritatem, vt summa cum laude & animarum salute concionentur, vt exemplo patet in D. Antonio (probat idem D. Aug. & addere possumus Seraphicum Patrem S. Franciscum) porro hoc magis commune est, adeo necessaria esse praedicatori studia, vt tentaret ille Deum, qui vellet, vt illi Deus, nullo praemisso labore studiorum, sapientiam infunderet eminentiorem.

XVII.
Studijs
oratio.

Secundo: non minoris refert longa perpetua feruensque mentis oratio, quocirca subiungit Spiritus S. *Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur.* Non est hoc opus, quod aggreditur praedicator, cui exequendo solus ipse sufficiat. Diuino indiget auxilio, opus illi est, vt Deum sibi lateralem habeat, & propitium qui suo subueniat illi subsidio. Proinde hoc in primis agat Praedicator iam verbum populo propositum, humilise det feruentique orationi, diuinam sibi dari postulet gratiam, Dei fauorem, illum sibi socium ad precetur, ille succurrat, ille cor linguamque suam moderetur. Appositè respicit D. Chrylustom. sciatas actiones ab Apostolis institutas. Narrat Evangelista Lucas, quod crescente numero fidelium, creuerint etiam occupationes ministeriorum altaris, & communicandi Sacramenta anxia sollicitudo. Conueniunt Apostoli, totamque fidelium conuocant multitudinem: cui hoc proposuerunt: Fratres mei fieri minime potest, vt ministerio praedicationis grauiter vt decet, insistamus, si nobis pariter incumbat alijs spiritualibus, ac temporalibus alimentis vestri vacare negotijs: vnde iudicamus expediens vt viri aliquot ex vobis eligantur, qui expediendis illis sedulo occupentur, vt tanto nos liberius orationi & praedicationi intendamus. *Non est aquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo fratres vestros ex vobis, &c. Quos constituamus super hoc opus: nos vero orationi, & ministerio, verbi instantes erimus.* Diligenter attende (moneat D. Chrylustom.) actionum connexionem, & orationis ac praedicationis reservationem: etenim examine mortuumque proferetur praedicationis verbum, quod nec comitetur, nec praue-

Ho. 329
est vli. in
Epist. ad
Rom.

Act. 6.22.

XVIII.

Paulus ponunt orationem praedicationi: vt enim haec proficiat, illa necesse est vt praecurrat, & quid

hoc miramur, quod Praedicatori prius inueniat orare, quandoquidem Apostolo Paulo non satis erat, vt ipse preces funderet sed insuper & auditorum suffragia postulabat & orationes, & non qualemcumque ab eis postulabat orationem, sed feruore, sed vigilijs, sed deuotione commendabilem *Orationi instate, vigilantes in ea in gratia. C. 165. 43* rum actione: orantes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis os suum sermonis ad loquendum mysterium Christi &c. Vi manifestem illud, ita vt oportet me loqui. Coelestia sunt haec verba: *Orationi instate, vigilantes in ea, orantes simul & pro nobis.* Auditor enim non solum pro se ipso debet orare, vt det illi Deus gratiam recipiendi doctrinam, sed etiam pro praedicatori, vt congruè proponat, dicat & loquatur: *Oportet me loqui.* Vt talia Deus illi verba infundat quae magis sint congrua, vt pectoribus audientium tenacius inhaereant: itaque hoc primum à praedicatori exigitur, vt feruentius vacet orationi. *Aperiet os suum in oratione.*

Quia verò eum impedire, & à Deo separate possunt peccata, statim in principio eorum à Deo flagitet indulgentiam, coram Deo se humiliter proferat, culpas suas amare debeat, Dei requirat opem, dicatque cum Dauide penitente. *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ne proicias me, &c. & Spiritum S. tuum, &c. docebo iniquos vias tuas.* Roget Deum, vt illi benignus assistat, illum comitetur, suamque illi spiritum largiatur Memineris, quod Spiritus S. agnomet praedicatoris: *Feriet Israel.* Quia vt praeteritis diximus diebus: *Michael est Iacob:* cui, cum tanto valeret robore nomen Deus imposuit *Israel:* eius autem fortitudo in feruenti longaque fuit oratione, in qua totam noctem petuè perseverauit telle *Olea: Of. 12. 4.* eius etenim praesidium si tutum erat, vt auferam *XIX.* fratris sui Elai mitigaret voluntatem, quae quae praedicatoris sibi associatis obuius illi proce-

Pf. 50. 12

Cant. 3. 7.

Ho. 10. 55

Of. 12. 4.

XIX.

Praedicatoris

libertas

debat. De voluntate libera victoria, Dei tantum peccato-

potest obtineri subsidio: cui proprium esse conce-

ditur impu-

gnare. Hoc itaque praesidium est praedicatoris, luntates.

quod impugnare debet libera peccatorum volun-

tates. Ad Deum in oratione confugiati: Et quare?

Si enim Dominus magnus voluerit, spiritus in illi-

gentia replebit illum, & ipse tanquam umbra mittet

eloquia sapientiae suae: quibus tellurem & occidet

intraeundam. Eccl. 39. 8

§ 6. Concio fiat in templo magni Domini habitaculo, qui solus perfecte potest in voluntate libera operari: licet aliquando congrue in loci publico concio habeatur.

I. Admirandum est hoc Dei epithetum, quo à Salomone cognominatur. Dominus magnus. Qui secutus fuit in hoc patrem suum regium prophetam: qui hoc eum vocabulo pre-nominata: Deus magnus Dominus. Hoc Deo nomen proprie convenit, esse magnum Dominum, & unum eorum, quo maxime eius magnitudo declaratur, & diuina illi conuenit proprietate: hoc est non quia Dñs est terre, elementorum, colorum, solis, Lunæ, siderum, sed ea potissimum ratione, quia Dominus est cordis humani & liberi, eius motuum, imo eiusdem libertatis ac voluntatis liberæ & rationalis. Hoc dominium proprium est, solum conuenit Deo: non enim hoc gaudent, nec inferri possunt supremi terre Monachi, nec inferri demones, nec colorum Angeli, nec aliqua creatura, quantalibet potestate supereminet liberam potest penetrare voluntatem, nec manum mittere, ut efficaciter cohibeat, quatenus de illa agat, prout sibi placuerit.

II. Ad trutinam retorat D. Ambros. litteras, quas magnus ille Monarcha Alexander Magnus scripsit philosopho Gymnosophista Indorum nomine Calano quem vt vnum de Gentilium sapientioribus non comparandis efficit laudibus: illaque citat Plutarchus in vita Alexandri Magni. Cum Alexander Magnus tanti viri notitiam habuisset, erocauit eum in Græciam ad obsequium suum, illique vt famularetur. Respondit illi philosophus vili me habes, dum me acetis in Græciam, si tibi persuaseris, quod eo vique me coges, vt quod noli, hoc faciam. Qua maiore laude dignum Græciam petere potes si possim cogi facere, quod nolo. Deinde epistolam illi scribit in hæc verba. Amici persuadent tibi manus & necessitatem inferre Indorum philosophis Corpora transieres de loco ad locum; animis non magis coges facere, quod nolunt, quam saxa & ligna vocem emittere: maximum ignis viuentibus corporibus dolorem generis, & corruptionem: super hanc nossumus, vius enim exurimur: non est Rex atque Princeps, qui extorqueat à nobis facere, quod non posuimus, &c. Hoc dixit, hoc scripsit, (vt habet Ambros.) ille philosophus, & tanquam sapientissimè dictum ab omnibus celebratur.

III. Calani philosophi relictum Alexandro. Nec de his tantum gloriamur cum D. Ambrosio, quos natura viros edidit fortiores, sed puellas proferimus teneras, adolescentiores, natura fragiles, contra quas licet tota minor creatura conspirant immanitas, nec puncto quidem eorum constantem valuit dimouere voluntatem. Quid Theclam, quid Agnem, quid Pelagiam loquar? que tanquam nobilia vita luminis pallantes, ad mortem quasi ad immortalitatem stitauerunt. Inter leones virgo exultauit, & prodeus bestiam expectauit intrepida. Pro meritis expendit vt nobilissimæ, ita pusillimæ virginis Pelagie non

Præclara verba, sed verba. Sed hoc operibus Evangelici nostri confirmat inuidiosissimi Martyres contra quos si premi licet obis Moarchæ totam suam exercuerint potentiam visque impenderint, corpora quidem cruciari poterunt, dilaniare, exurere, de vino ad alteram trahere carcerem pro impia sua voluntate, non hoc tamen poterunt, vt vel atomum in eorum libera voluntate operarentur: quanto nâque diuina scilicet gratia corroborante) dicitur increfuit violentia tyrannorum, tanto Martyrum animus prebatur esse constantior.

Notatu digna (cum Diuo Ambrosio) sunt illa Philosphi Calani verba: Nos vni exurimur neque est Rex aut Princeps, qui extorqueat à nobis facere, quod non posuimus. Verum hæc vltra verba non processerunt, sed operibus hæc impleuerunt Martyres nobilissimi, quibus animi sui robur prepalam testati sunt, quò Philosophis & Indorum Gymnosophistis palmam eripuerunt. Et vt nostra cum Indorum Gymnosophistis conferamus, quod ille verbi gloriatus est, Sanctus Laurentius factus probauit, vt vnius exureretur, & flammis superstes diceret: versa & manduca. Quid effectus portentum illud immanitatis Valeriani in nobilissimo illo Leuita Laurentio, vt eius vim inferret voluntati? Subijcere datum est ei corpus ignibus: stetit attamen voluntas eius ita inflexibilis, vt verba, quibus exspirauit, apprimè contestantur: iam ex vna parte flamma corpus exedit in alteram conuertere carnifex, vt ex integro assatum insatiabilis tua semina depascatur. Idem liquet in fortissimis illis Machabæis adolescentibus: cum enim tam horrendis illos Rex impius cruciatibus ad suam allicere conaretur voluntatem, vt auditu solo terrenter, ignium, sanguinum, collarum, cultorum, gladio tormenta crudelissima, semper inuictam cordis sui manifestarunt nobilitatem, & voluntatem nulli creaturæ potestati subijciendam.

Nec de his tantum gloriamur cum D. Ambrosio, quos natura viros edidit fortiores, sed puellas proferimus teneras, adolescentiores, natura fragiles, contra quas licet tota minor creatura conspirant immanitas, nec puncto quidem eorum constantem valuit dimouere voluntatem. Quid Theclam, quid Agnem, quid Pelagiam loquar? que tanquam nobilia vita luminis pallantes, ad mortem quasi ad immortalitatem stitauerunt. Inter leones virgo exultauit, & prodeus bestiam expectauit intrepida. Pro meritis expendit vt nobilissimæ, ita pusillimæ virginis Pelagie non

IV. Hæc verba opere martyres impleuerunt. D. Ambrosio. Te. V. Et quod miris, etiam virgines. D. Ambrosio. T. 5.

VI.
Deus
folus
cordis
nostri
Domi-
nus.

non euincendam animi voluntatem : quæ gigan-
tibus ac tortoribus circumdata tam tormen-
tis examinanda , feruido ac imperioso ore sic ait :
*Volens morior : libertatem vobis auferet, nemo cap-
tivism videbit liberam fidem, quod seruum est, hic
manebis nullus in vestus debetum.* En tibi (digito
monstrat D. Ambros.) voluntatis libertatem as-
sertum operibus , melius quam in ambibus Calani
Philosophi deciamationibus : Indubium enim ar-
bitror nullam creatam esse potentiam , quæ do-
minium ac potestatem in cor hominis liberum
ac voluntatem exerceat solus Deus est , quem
Dominum eius credimus absolutum , qui vt talis
agere potest de illa , & cum illa , totum , quan-
tum , & qua ratione placuerit , item efficaciter
illam mouere , eam prædeterminando (modus
L. 1. sent. hic est loquendi Doctoris Angelici qui mate-
ria hanc eminenter penetrat) & vt prima causa
determinans , ita tamen vt nec in minimo eius
deroget libertati , aut vllam inferat vim volun-
tati.

L. 1. sent.

ad Hanni-

balduum,

dist. 47. a.

4.

VII.

Vnde pro

berur do-

minij præ-

cellentia.

bilior Dominus est, qui potestatem habet in oues

& boues, quam ille qui in pullos & gallinas. Il-

lustrior ille, qui tollit vn, præ est ciuitati

quam ille qui domui rustica pæperculæ. Emi-

nentior ille, qui integram possidet Prouinciam,

quam ille, qui vni solummodo imperat ciuitati.

Hic omnes præcurreter qui dominaretur aëti,

cælo, stellis, soli, lunæ, ac eius influentijs, eos

qui cunctis etiam terræ pollerent dominijs.

Quid est, obsecro, supremum in natura om-

niun, quæ Deus creauit, & create potest libera

voluntas creaturæ rationalis. Et ratio ea est: quia

tanto quid est excellentius, quanto est Domino

notto Deoque similis. Illi verò in tota natura,

nihil ipsa libera voluntate potest adferri similis:

etenim quia cum illa hominem creauit, dictus

est & dicitur homo ad Dei imaginem & simili-

tudinem creatus esse, sicut ex doctrina D. Da-

masceui probat Theologiae Princeps D. Thom.

1. 2. in

princ. pro-

logi.

VIII.

Cor homi-

ter probat præfatis Doctor Angelicus. In omni

nis omniū creatura que sub sole mundi vanitatibus occupatur

creatura (credit D. Bernard.) nihil humans corde subli-

riū obli-

uissimum. Vnde maxima Domini cellitudo, quam Deus

in omnem habet naturam, ea est, quam possidet D. Bern. L. Medit. 7. in liberam voluntatem, quia absque eo quod illam destruat, vel punctum siue atomum de eius adimat libertate, operatur in ea totum & totaliter, quomodo, & quando, eoque modo quo liberetur, non solum vim non inferendo eius libertati, sed insuper illam perficiendo: est itaque hoc grande dominium, & hic est Dominus ille magnus, qui hoc dominio gloriatur.

Hac de causa, vt notant SS. Patres nunquam se Deus Dominum vocauit, quando creauit mundum, donec creasset hominem libero præditum arbitrio; & idcirco canit Dauid: *Deus magnus Dominus, & Rex magnus, super omnes Deos:*

Quamuis igitur magni fuerint Reges, magnique Domini, atamen eorum regna ac Domina per terram longè latèque extenta describuntur: porro sicut eleganter probat Doctor Angelicus nullus eorum tamen exiit aut in creaturis existere potest, cuius Dominium pertingat, aut eo vique possit pertingere, vt operari possit, mouere, determinare efficaciter liberam hominis voluntatem. Esse poterunt, (non abnuo) Domini, & operari pro bona voluntate in bonis temporalibus, in corporibus, verum in voluntate præter Deum fides docet, posse neminem.

IX. Nullus potest in corde hominis operari.

1. 2. 9. ab & 9. 10. a. 4

X. Ex his innotescet tibi loquendi formula: quare Deus seipsum inscribat cordis Domini: *Deus cordis mei:* Psallit Dauid, & Moyses: *Domine Spirituum omnis carnis:* Dominos inuenias in Dominum carnis, corporis, facultatum, atamen non animæ liberæ, voluntatis liberæ, cordis liberi, Ps. 72. 26. Deus solus agnoscitur. Similiter intelligitur, Num. 27. quod ipse Deus per vatem loquitur Hieremiam: 16. nam solaturus eos, quos in Babyloiam captiuos abducebant, illis pronuntiat sua beneficia: *Dabo Hier. 24. 7. eis cor, vt sciant me, quia ego sum Dominus.* Eorum illuminabo corda, & in illis operabor: quia ego solus Dominus sum: qui plenum super corda possideo dominium. Hoc est esse Dominum magnum, eminentem, supremum, quia per hoc Dominus est supremi omnium eorum, quæ creata sunt, creaturæ possunt. Et hæc est suprema gloria, & maxima Dei præcellentia: *Omnis peccauerunt, & egent gloria Dei,* inquit Apostolus. Rom. 1. 23.

XI. Quæ gloriâ Dei egent peccato-

conseruando in omnibus & per omnia suæ statuta libertatis: insuper in eo quod voluntas quantumuis

sumnis libera, non possit, si sit in peccato, seip-
sam efficaciter mouere, vt illud delectat, ab co-
que conuersa refurgat, si Deus ipse sui præcel-
lencia dominij ac potestatis illam non moueat.
Hæc est gloria Dei qua peccator indiget. Et li-
quidò patet in ipso Paulo qui dum proficiscere-
tur, adhuc Saulus, in Christum vt leo rugiens
totus malitiæ suæ furij agitur vt Christianos
persequeretur, eius liberæ voluntati Christus
manus iniicit, & illam non cogens, non vim
adferens, ita in oppositum retorquet, & torquet,
& subiicit vt illi dicat: *Domine quid me vis face-
re?* Hanc exponit D. Ambrosius, illud, quod vidit
D. Ioannes in Apocalypsi, nempe Dominum
hunc in vestimento sicut scriptum circumferre:
*Ap. 19. 16. Rex regum & Dominus dominantium: Quia hu-
ius Domini vestis, qua induitur, homines sunt.*
*Isa. 49. 18. Vtuo ego dicit Dominus, quia his omnibus, velut
ornamento vestieris. Eius principale regnum ac
dominium in hoc declaratur, vt Dominus sit
hominum liberorum, eorumque voluntatum li-
beratum.*

Al. 6. 9.
Ap. 19. 16.
Isa. 49. 18.
1. 2. locis
sua.

Hinc concludere, quàm verè dixerit ac doctri-
nit magnus ille philosophus, & maior Theo-
logus Angelicus doctor noster D. Thom. (val-
de conformiter illi præclaræ philosophiæ, quàm
doctri. eius antesignanus Aristoteles agens de
efficacia & actiuitate, nimæ causa, quæ cæte-
ras mouet efficaciter, & vnamquamque secun-
dum suam naturam: necessarias vt necess. rito o-
petentur, liberat vt libere) quòd Deus absolute
non esset magnus Dominus voluntatis, si tantum
posset in ea agere & operari, illam rogans, vel
illi persuadens, vel intellectum representans id
quod querit tempus & opportunitatem exspe-
ctans, qua se homo ad volendum inclinaret: hoc
enim agit Orator Rhetoricus, & qui persuasiva
posset eloquentia, sicut boni Angeli, ad bonum,
& ad malum cacodæmones. Angustum foret
hoc Dominum, & Deus, magnus non esset Do-
minus, nec perfectio plenæque potestatis in cor &
voluntatem dominio, si cum illa tantum quan-
tum, quomodo & quando sibi placeret, agere
non posset: ita vt optimè dicat Apostolus. *Cum
Gal. 1. 15. autem placuit ei, qui me segregauit &c. Et alio lo-
co verba quæ ponderat D. Thom. Ipse est qui o-
peratur in vobis & velle, & perficere, de quibus
latius inferius. Itaque quod prædicator operetur
in auditoribus, efficaciter eorum illuminet intel-
lectum quatenus diuina capiant mysteria, volun-
tatem inflammet vt malum exerceatur, & bo-
num diligant, principaliter pendet à conuersu &
fauore illius magni Domini: ipse namque est,
Hieron. Bap. de Lanuza, Tom. III.*

qui efficaciter operatur, qua ratione, quo tem-
pore, quo modo libuerit in intellectu & volun-
tate. Quæ circa quantumlibet prædicator, & si Dei con-
cum Salomone de sapientia, cum Cicerone & curfus est
Demosthene de eloquentia, quinimo cum ipso
D. Paulo de verborum concinnitate deceret, rursus ad
dicat, declaret, exhortetur, se fatiget, mirabilia cordis
proferat, & verbis operetur exterius, nihil pro-
ficiet, nihil efficiet, nisi Deus interius in corde
operetur efficaciter, illud emolens, suaque com-
mouens diuina gratiâ, cœlestique luce mirabili-
ter illuminans.

Hoc ipse Deus dixit Iob vt testatur D. Greg.
*Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam Lib. 29.
sonantis tonitrui, vt plueret super terram absque More. c. 15.
homine in deserto, &c. vt implet in iniuriam, & de- Job. 38. 25
solatam, & produceret herbas virentes. Expendo XIV.
verbum illud: cursum, quòd significat: quis de- Explicat
dit vehementissimo imbrî cursum, quem nubes tur simi-
dimittunt, & decidat, vt terram penetret arti- litudine
dam & inculcam, totam ciuiticiam seu areno- pluuiæ.
sam, illaque producat flores, herbas, quæ ascen-
dant & crescant in arundines, spicalque profes-
sant, frumento fecundissimas? Potest etenim
nubes pluuiam effundere, terreque madeface-
re superficiem, verum quòd eam peruat, fac-
ciundet, eique incorporetur, fructusque proger-
minet: hoc nubes minime facit, ipsa namque
demittens aquas, nihil potest ultra, sed hoc
Deus perficit, qui in terræ visceribus operatur,
& ingressum aquæ ad telluris intima disponit.
Hanc metaphoram, vt diximus, imitatus est
Apostolus: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui* 1. Cor. 3. 7
*rigat &c. Et eo sensu illud interpretatur D. Aug. D. Aug.
Forissecus, vt operari possint plantare. & riga- Tra. 29. in
re, sed Dei est incrementum dare. Et ipse D. Gre- Ioannem.
gor. perpendit illa eiusdem Apostoli verba: O. Tom. 9.
rationi instate vigilantes in eam in gratiarum actio- Li. 29.
ne, orantes simul & pro nobis vt Deus aperiat o- Mora. 16.
scium Euarig. li. ad loquendam mysterium Christi. C. Ios. 4. 7.*
Aperiat Deus ostium verbo Dei, vt cor perua-
dat, intellectum illuminet, attrahat moueatque
voluntatem. Ipse etenim est, qui clauem huius
habet propugnaculi: *Sauitatis & verus, qui habet
clauem David, qui aperit, & nemo claudit, claudit &
nemo aperit. Prædicare potest Moyses verbis ac Apoc. 3. 7
miraculis: si verò Deus clauem non apponat, si
cor non aperiat, clausum remanebit, ita vt nec
gutta quidem illius pluuiæ illi ad penetret. Clau-
det oculos vestros, at per Isaiam: & per ipsum Isa. 29. 10
Moysen: Vos vidistis vniuersa signa, & porten- Deut. 29.
ta, & non dedit vobis Dominus cor intelligens,
& oculos videntes, &c. Hinc est, quòd docente
D. Aug.**

1. Cor. 3. 7
D. Aug.
Tra. 29. in
Ioannem.
Tom. 9.
Li. 29.
Mora. 16.
C. Ios. 4. 7.

XV. Prædicator prius cret. D. Avg. L. 4. de doctr. Confess. c. 12. 5. & 20. To. 3.

Esther. 11. 13.

D. Avg. To. 3.

D. Avg. Tom. 3.

Ho. 23. N. 40.

XVI. Exhortatio fit in templo. L. 4. de 6. 71.

D. August. Concionator iam prædicaturus, primo recurrere debeat ad Deum, orando, illumque rogando, ut verbis, quæ exterius ipse auribus ingerit audientium, suam superaddat iungatque gratiam, quæ in corde intus operetur. Ad Deum leuet animam sitientem ut evadit quod bibirit vel quod impleverit fundat. Cum enim de una quaque re multa sunt, quæ dicuntur, & multi modi, quibus dicantur, alijs qui hæc sciunt quis non, quod ad præsens tempus, vel nobis dicere, vel per nos expediat audiri, nisi qui corda omnium videt? Et quis sciat ut quod oportet, & quemadmodum oportet dicatur a nobis nisi in cuius manu sumus nos, & sermones nostri.

Deinde renouit petitionem, Sanctissimæ Esther, quæ Regi Assuro locutura, eiusque efficacius perimotura primo Deum in oratione consuluit. Oret concionator, ut Deus sermonem bonum det in os eius si enim, regina oravit Esther pro sua gentis temporanea salute, locutura apud Regem: ut in os eius sermonem congruentem daret: quanto magis orare debet, ut tale munus accipiat, qui pro æterna hominum salute in verbo & doctrina laborat? Verba sibi Esther assumat: Da mihi fiduciam Domine, Rex deorum & universa potestati, tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & transfer eor illius. Sic. Pependit patiens, quod iuxta Rhetoricæ regulas ac instituta ita præcedere conarique debeat Ecclesiastes, Docere, delectare, & scelerere. Doctræ necessarius est, delectare suavis, atque scelerere victoriosa. Tu iudica num ad illustrem referendam de voluntate victoriam, illamque sectendam sit Dei gratia fauorque necessarius.

Ideo requiritur, ut Orator ferventer oret, divinam postulet supplex gratiam: & multo magis eam rogare debent auditores, & hanc præcedimus, quando in prologo concionis spiritus S; gratiam implosumus: & hic mos pius est, ab initio nascentis Ecclesiæ salubriter introductus ut probauimus ex D. Chrystosto. & nunc perseverat, dum eam per intercessionem Beatissimæ virginis deprecamur. Si ergo ut suum habeat effectum prædicatio, pari manu adesse debent Deus ac prædicator, iustum est ut prædicatio in templo fiat, ubi singulariter Deus assistit (inquit D. Chrystostom) & particulari residet presentia, ubi, inquam, sua communicat donatio copiosius & in cordibus operatur efficacius. Ad concionum auditionem consue ad Ecclesiam: in qua & aures prædicatori, & cor Deo dare ad labores. Hæc est, ita hæc est optima dispositio tibi necessaria, ut tibi prædicatio sit emolu-

mento. Quinimo hinc erit quod parum vel nullum referant hodie fructum prædicatores, cum tantum sit, & tanta loquendi facultate prædicari: quia accutis aures tantum prædicatori daturus, sed cor non adfers quod Deo consignes, ut in eo operetur, imo potius illud foris omittis tu in bonis tuis, tu in ea cum inordinat affectis, tu in tua prætenione ambrosia piout confessum dicturi sumus.

Ex dictis omnibus fit illa conclusio ex æquitate requiri, ut quedam sint loca particularia, sancta, dedicata, in quibus Dei verbum proponatur, & talia constat antiquo fuisse tempore: quæ continuiter conciones habebantur tantum in templo & in synagogis, quæ ad hoc singulariter erigebantur, & ad decantandas Dei laudes, psalmos, factaque anticas. Insuper & ipse Christus omnis doctrinæ celestis instructor, ita vulgariter in locis istis prædicabat, ut Sacerdoti de doctrina sua eum interroganti, respondit: Ego semper docui in Synagoga, & in tem. Ioann. 18. pro, quo omnes Iudei conveniunt. Porro non ideo reprobandum, si quandoque conciones in locis publicis, forisque habeantur, obstant scilicet Licet et particulari Prælatorum aut summi Pontificis facultate cultare. Primo: quia multi peccatores tales sunt, alijs in locis necdum Dei verbum audire non querant, sed eis potius ab illo refugiant, idcirco conveniens est, care. ut Dei verbum ad illos accedat, illos intelligat, eorumque portas, vel iuste ingrediatur, ut diximus, quando de fraterna correptione egimus. Sic Deus Hieremæ præcepit, ut ad loca publica foraque frequentiora urbis Hierusalem Dei verbum propositurus accederet. Hæc dicit Dominus ad me: Vade & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur Reges Iuda, & egrediuntur, in cunctis partibus Hierusalem, & dices ad eos: Audite verbum Domini Reges Iuda & omnis Iuda, cunctique habitatores Hierusalem, qui ingrediuntur per portas istas: Hæc dicit Dominus, & c. Idem] expendit D. Hieron. notans hoc ita familiare fuisse prophetis, ut ipsi peccatores quærent illis prædicari, ut frequentius prædicarent docerentque populum in locis publicis, ubi tribunalia decreta erant, unde dicebantur, illosque vocat per prophetam Amos: Corripientes in porta, dum ait: Os habuerunt corripientem in porta: quia sicut D. Hieron. ibidem & D. Gregor. notant, maiores concursus fiebant in portis civitatis in quibus tribunalia celebrabantur.

Secundo: non expedit, ut divina sapientia minus sit salutis nostræ sollicita, ac parata, quam

17

Ioann. 18.

10.

Hiere. 17.

19.

Amos. 6.

10.

L. 21. Mor.

6. 14.

fons prædicationis, doctrinae ac verborum: O quam pura limpidaque aqua: *Eloquia Domini casta*, &c. Aquæ vitæ, quæ vitam largiuntur. *Verba, quæ ego loquor, spiritus & vita sunt*, dixit ipse Saluator: & David phrasi hoc exprimit non vulgari. *Lex Domini immaculata conuersens animas*. Proverbium est: *re-dije mihi anima in corpus: id est reuixi. Verba vitæ æterna habet*. Illi dixit coryphæus Apostolorum.

II. Aliquando doctrinam proponebat planam, quam agnus posset peruenire ac penetrare simplicissimum, quando facilia prædicabat, quæ eundem caperent: alias paulo sublimiorem, quam non omnes intelligebant: porro alias adeo sublimem ac præcellam, ut in ea leuissimi natotes, qui sacras exolverant literas, quasi submersi hæserint, sic ut eam nec peruenire possent, nec petrantur. Prædicationem instruit Principi Nicodemus de noua filiorum Dei generatione per baptismum, & atonitus, & extaticus, & quasi mergendus exclamat: *Quomodo possunt hæc fieri?* Concionem exorditur de sublimissimo venerabilis Sacramenti mysterio, & cæteris sapientia digniores sic fluctuant, ut pedem nequeantingere solidiorem. *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* In cœna Domini, de suorum discessu discipulorum cœlestem planè proposuit illis concionem, & quamuis inuenio Christi frequentassent scholam, in egrumque suum abfouissent cursum, illa quæ dicebat, auscultabant, & se tamen ea capere non posse fatebantur. *Nescimus quid loquaris?*

Ioan. 3. 9.

Ioan. 6. 53.

Ioan. 16. 18.

Ioan. 14. 26.

III. His saluator noster instruit Prædicatores, docetque formam, quam obseruent, & stylum quò prædicando progrediantur: ut non totus verberetur in vitia reprehendendo, sed etiam & quidem multum in docendo. *Docerat*. Non omnia sunt, infernus, ignis æternus, demones, condemnatio solis mentisque vocibus intonata, sed adit pariter doctrina, & hæc varia: hoc enim est, quod Apostolus Timotheo discipulo suo præscripsit: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina*.

2. Timot. 4. 2.

Quamuis necessarium sit, ut interdum adeo plana proponat prædicator, ut ea capere possit

etiam maximè ineredita vetula, moralia tractando, & domestica, interdum tamen altius debet assurgere, mysteria nostræ fidei declarando sublimiora, mirabilia quæ in nostrâ redemptione, & iustificacione veniunt consideranda, bonotum cœlestium & gloriæ prærogatiuas.

Numquam intellexisti, vel in alphabetario didicisti, quòd Christianus quatuor teneatur scire: quid sibi sit agendum, quid credendum, quid sperandum, quid petendum? Sunt hic quædam ita plana, & quæ tanta debeant claritate exponi, tanta verborum simplicitate, ut ea cuncti intelligant, velut quid sit agendum, quid sit quod Deus, eiusque nobis præcipiat Ecclesiæ: quid à Deo sit postulandum, quid nos Saluator in ea doceat, Oratione, quam ipse per petitiones digessit: *Pater noster*: hæc enim omnibus scire iacumbit. Verumtamen sunt & alia præclariora, ut pote nostræ fidei mysteria, gloriæ secretæ: de illis enim istas prædixit: quod ea nec oculus viderit, nec auris audierit, nec in cor hominis ascenderit, ut ea pro dignitate possit imaginari. Hæc omnia docere tenent Ecclesiastes: Stylum aliquando demittat, explicans quid tibi faciendum, qualiter Deus à te sit amandus, qua ratione ieiunandum, audiendum sacrum, qua præparatione Sacramenta recipienda, & adeo vulgari modo procedat quali Christus in monte sermone illo percelebri, quem edixit ad morum correptionem, quem etiam ingenio tenuissimi intellexerunt, nec ideo cum vilioris habuerunt, quinimo, testibus Euangelistis, diuini cum acclamationibus altius extulerunt. Verum alias penas attollat altiora fidei nostræ: declarans mysteria, ijs præterum diebus, quibus ea nobis ab Ecclesiâ colenda proponuntur loquatur de magnitudine Dei, & de rebus SS. Trinitatis agat personis, earum aperiat celsitudinem, disputet de infinita Dei sapientia in nostræ salutis remedium, de admirabili eius dispositione in nostræ carnis assumptione, bonitatem extollat immensam in nostram utilitatem, morientis, Sacramenta instrumentis, quod tanta sunt mysteria, ut eorum audiens vel vnicum verbum Nicodemus, se hæc non intelligere candidè fateatur. Oculum suum extollat cum aquila, in solem gloriæ, & illorum bonorum contempletur excellentiam, quæ tanta sunt ut Apostolus Paulus licet in tertio celo doctus illa conspiciens, intellexerit, se vel minimum eorum non posse verbis explicare. Hæc

Hoc patet in eo quod ipse Dominus predicator suos vocet Angelos: *Angelus Dominus exortum.* Et bene quidem hoc etiam nomen, cum D. Gregorio, non parum est sed officij: Angelus quippe significat legatum, & hoc nomen proprie quadrat predicatoribus, ministris missis a Deo, quibus iniungit. *Ecco ego mitto vos: Euntes in mundum universum predicatis Evangelium etc.*

In illud
1.4. de
Doctr.
Christi.
Tom. 3.
Intentio
predica-
toris sit
honor
Dei &
animarū
salus.

Huic apposite declarat eleganter D. August. mysterium verborum, quibus Christus allocutus scribitur Nathanael: *Videbitis eolum apertum & Angelus Dei ascendentes, & descendentes supra filium hominis:* Videret enim hic spectare Angelos illos quos Iacob vidit in mystica illa scala, ascendentes & descendentes. Hoc est, inquit ille, munus Predicatorum ad infimum terræ, res docendo communes, faciles, quas nullo negotio homo capit, si vel aliquantulum se à terra sursum eleuet, & deinde ascendere ad supremum cæli, ad sinum Patris, ad Trinitatis SS. mysterium. En, ait, nonnullos hoc Angelos facientes. Ecce D. Iohannem Evangelistam, quam alii condescendat. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum etc.* Ecce quam profundè descendat. *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Mutare Paulum Apostolum ascendente: *Sapientiam loquamur inter perfectos, sapientiam autem non huius mundi etc.* Sed loquamur sapientiam, que abscondita est in mysterio, quam nemo principum huius sæculi cognovit. Porro mirare nunc descendente: *Tantum parvulus in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. Apertam inquit & erigant magis, descendunt, & nutriant parvos.* Huic argumento idem D. August. inhaeret probans quædam esse, que phrasim requirant altiore, alia demissiore ac humiliorem. *Interpositis verbis, que sunt dicenda submissius, bene videtur ad ea que opus est graviter dici in vocationis impetu ipsa oratio sicut: aqua maris alterpet.* Vixit quàm concinna metaphoræ Predicatoris eloquentiæ lumen assimilari debet ælivi maris, quod impellat ventus Spiritus S. sic enim ipse futurum respondit: *Repleta est terra scientia Domini sicut aqua maris operientis:* aliquando namque pelagus æquum est ac sedatum, aliquando vero fluctus ad cæli atollit sidera tempestuosum. Hic verò ascensus ac descensus fieri debet *supra filium hominis,* ipso dotere, hoc est ut semper præ oculis habeant tamquæ scæpum, Dei, Christi que gloriam, atque commodum animarum.

Hoc (inquit) idem declarat Apostolus, dum 1. Cor. 9. ait: *Sicut mente excedimus Deo, sicut sobrii iamis, vobis: charitas enim Christi urget nos.* Divina verba. Aliquando, loquitur Apostolus, nos ipsos erigimus, & supra vestrum intell. scum sublimus predicamus, coelestia ad Dei laudem exponentes mysteria: Deo. Deinde temperanter & humiliter doctrinam exponimus, eius ceptimentes. celsitudinem ad caput vestrum, salutemque animarum: *Vobis.* Nihil etenim aliud sibi præferre debet predicator, quàm Dei gloriam, & perfectum auditorum. Non in sublimitate letmonis concionandum, ut diceat omnibus pateat actimonia ingenij, studij solertia, ac facunditas intellectus: hoc etenim vanum esset, nec ascensus foret *supra filium hominis:* sed Dei gloria clarescat, ut eius, quem adoramus, Dei celsitudinem, dignitatemque, quæ super omne quod habet esse præcillit, agnoscamus, pariter intelligamus, quod D. J. omnes, quos celsit sedenta Gentilitas, & quique potentissimi, quibus mundus nullos agnoscit eminentiores, eius comparatione sterces sint & nihilum. In his autem eius capiamus sapientiam, in cuius comparatione, superbia sapientia, quam orbis in suis miratur est philosophus, poetas ac sapientibus, auentia sit & ignorantia. Immensa eius nobis pareat bonitas: quandoquidem cum talis sit, qualis est, tanto studio, luxque salutis impendio viliissimi procurant salutem, bonumque verniculi.

Pariter ad vilitatem vestram: *Vobis,* inquit Apostolus: hoc enim sit eius scopus in quem collimare oportet eum, qui Christi charitate succeditur, *Charitas enim Christi urget nos.* Predicadores multos invenias, quos propria excitat ambitio, gloria titillat, licium commouet, ideit eo suos conatur conceptus formare sublimiores. Vah rationis impotes! Ad Dei honorem, ad audientium salutem hæc omnia referenda, & ascensus doctrina sublimiori, & descensus humiliori. Hinc habeo, quod ingeniose roat D. August. hanc primam & ultimam esse debite D. Ayn. curam, cui animi debeat studium laborque predicatoris, ut eo modo sua proponat, quo pol. thechi sunt esse vilita auditoribus, quocirca contenti v. rudibus, ut verba præmeditent, quibus distinctus profundiora declaret mysteria, illud Spiritus S. complens oraculum: *Cor sapientis erudit, cor autem: quod septuaginta transtulerunt. Cor sapientis cogitabit, qua ab ore proprio.* Vehementer assurgit, inquit D. August. predicaturus, recognoscit quibus verbis commodius exponam altiora mysteria, ut ea capiant

VI.
Veritas
speclada
animarū
L. de Ca.
Tom. 4.
23.

capiant rudiores ceterisque hebetiores. Totum quod intelligo volo, ut qui me audit intelligat, & sentiat me non ita loqui, ut hoc efficiam: quia conceptus verba non assequuntur maxime quia ille intellectus mentem, quasi rapida coruscans tunc suffundit locutio vero tarda est, longa longaque dissimilis. Prosequitur & hortatur Predicatore, eo modo concionetur, ut altiora stylo proponat plano ac humili, illicque in mentem veniat: quod *Eternus Pater verbum suum substantiale & aeternum*, ut capiti nostro accommodaret, demisit *Ecce*. Et D. Paulus balbutiens nutrit efficitur, ut puerum inducat. *In medio vestri sum, tanquam si nutritrix fovea: filios suos*. Hoc inquit consilium dedit Timotheo discipulo: *Formam habe sanctorum verborum*. Attende vt eo modo loquaris, quo magis profus, & lucrum referas animarum abundantius.

1. Thessal. 2.7. Lib. 4. de doct. Chr. 2. Tim. 1. 11. Vide in princ. in censura Auctoris §. 6. Ezech. 3. 1. He. 10. in Ezech. Apoc. 10. 9.

Porro necessarium est quod non sufficiat predicatori humilia concionari, sed interdum sublimiora ac grandiora proponat: hoc enim Spiritus S. inducitur vt D. Gregorio credimus illa vitione Libri, quem Ezechiel tradidit, suoque dilectissimo discipulo Ioanni Euangelistae: nam eos ad munus multus predicationis, librum tradidit scriptum intus & foris, hoc est scripturae symbolis: hanc enim oportet vt explicet predicator. Scriptus est hic liber foris in cooperculis parentibus, & intus in folijs conuersis: doctrinam enim comprehendit omnibus obuiam quam omnes de facili concipiant, & occulta clausaque mysteria quae feliciora ac doctiora exigant ingenia. Hoc agat Predicator, hoc egit Saluator noster. Hodie adeo graua ac sublimia proposuit, vt claustra vrbis Hierusalem ingenia maiorem in modum obstupescerent. *Mirabantur*.

§. 8. Admirabantur illi, sed non conuertebantur, sicut Pharaon, alijque ex nobis plurimi.

1. Iudaeorum oblitata malitia.

ET aliud hic detego mysterium scilicet, quod quamuis D. Euangelista velit ostendere doctrinam Christi celsitudinem, vult tamen pariter, & horum malis ex illa colligere malitia profunditatem Iudaeorum. Quamnam erat illa Christi doctrina? adeo supereminens ac sublimis, vt illi ipsi mortales inuideret, quorum oculis nihil bene factum placebat, mirarentur, illaque stupefacti haerent, illam de terra nequam prodire posse iudicantes. Quam illorum erat adeo profunda, pertuax, & caque malitia,

qua supra modum attoniti, non illi credebant: illumque acceptare recusabant? *Admirabantur sed non corrigebantur*. (Inquit D. Augusti.) Meo iudicio probare nobis intendit illum malitiam obliuione vicisse Pharaonis, Aegyptiorumque peritiam, qui merito maris fluctibus absorpti demerguntur, nec non peritiam Regis Saulis qui iusto Dei iudicio suo ipsius gladio traestus occubuit: pariter impij Regis Ochozia, & sacrilegi Regis Balhsiter, qui in poenam suorum criminum infelicis morte sublati est, Medoram Perfarumque vitiis interemptis, quia vero horum infaustus exitus inter S. scripturae loca sunt celebriora metumque incutunt grauiorem, illos expendamus.

D. Aug. Tom. 9.

In Libro sapientiae data operam perpendit Spiritus S. obliuionem Pharaonis ac Aegyptiorum peruersitatem, contra ponderat opera illa prodigiola, quae Deus ipsis spectantibus mirabiliter est operatus. *Magna sunt iudicia tua Domine, & admirabilia verba tua*. O Domine, quam magna tua fuerunt decreta iudicia, & ineffabilia opera (hoc enim significat *verba tua*) quae in Aegyptio perpetrati: Per hoc luce clarius illarum ius ac apparuit peruersitas animarum, ipsis petris duritibus impenetrabilior: hoc indicat subiecta tiorum verba: *Propter quod in discipulata anime errauerunt*. Et quomodo gaudet hoc? Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctae, vinculis tenebrarum & longa nocte compediti inclusi sub tectis fugati perpetuae prouidentiae inciderunt, &c. Incipit proponere, id quod Deus in conspectu rebellium istorum terribiliter operatur. Hoc sibi peritura debant se posse Dei populum iniustae suaeque subiectione seruiri. Deus autem, vt eorum illuminaret cecitatem, ecce prodigiola & stupenda nimis operatur, quibus eos diuini flagellabat, tenebras excitat adeo palpabiles, vt illis quali compediti languerent, nec se quisquam de loco ad locum mouere posset, immittit conitrua, fulgura, cornuscantinesque, & grandinem horribilem quae nemquam in terra viderant Aegypti, quo terrore immo percussis prosternebantur. *Pauentes horrenda & admiratione nimia perturbati*, Voces intelligebant inuicem, ita singulares & admiratio ne terribiles, vt illas audientes haerent suspensi, mentis impotes attoniti: *Sonus descendens perturbabat illos*. Timore conturbati contenti, his inharebant, non vteris progressi, de illis tantummodo discurrentes, & in sua, imo duriori rebelles malitia manebant obfirmati.

Sap. 17. 11. Aegyptiorum duritia.

Ideico eas appellat Spiritus S. *Animas indisciplinatas*: sine discursu, sine disciplina; Vata-
llus transfert: *Impetua anime*: stultæ ieruebat.
Peperit admiratio Philosophum, & ut ait Aristo-
teles: *Propter admirationem ceperunt homines
Philosophari*. Et aliter fieri non posse videtur, quin
aliquid conspiciens, quod multum admiraris,
statim cuiusvis inquiras, quod hoc est, quid per
hoc prætenditur? huius finis? In tibi imperitas,
stultas, indisciplinatas animas, Pharaonem ac
Ægyptios: cum enim adeo stupenda conspice-
rent, voces audirent adeo terribiles, quibus ad
extremum turbabantur, non philosophabantur,
non vtherius inquirebant, quid hoc esset, cum au-
tem tenerentur & equum esset, ut huc intende-
rent, qual Deus stupendis his prodigijs, voci-
busque illis persuadere conaretur, seipis curio-
res atque obstinatioris, iniqua prætenione per-
petua Dei populum servitute pressum detinere
præsumpserunt. *Mirabantur, sed non converteban-
tur.*

III. *Perfidum consilium Saulẽ a Deo reiectum,*
admiracione perterritum ob varias grauesque ca-
lamitates, quas capiti suo ingruere deslebat, nec
Saul con- a Deo videbat sibi concedi remedium. Apparet
toma. 14. illi eximius Dei propheta Samuel, iam defunctus
=& Reg. 28. & Sauli prædicit aduersitates illi superuenturas:
16. & quare? quia Deo rebellis tenuit obedire.
Tanto stupore perturbatur, ut in terram semi-
mortuus ac vitibus destitutus corruerit: & hæ-
ret hac solum admiracione percussus, nec in se
reuerterit, nec iniquas suas corrigi intentiones,
imopotius in sua non desectendus iniquitate
perleuerat, Deo scdisfragus. *Mirabantur, sed
non convertebantur.*

IV. Apparitores mittit Ochozias
durities. Ochozias rex impissillimus, ut manus inieiant captantque
prophetam Eliam, ducem scilicet quinquaginta
milibus consilipatum: Cum illis dux accedit
ad Eliam, videt autem & expauescit ad viam
propheta vocem de caelis ignem descendere,
cauctolque conflagrari: Obstupescit clalem
Rex, nec conuertitur, quimmo pernix &
alios mittit quinquaginta milites & ducem cum
illis: idem illis contigit infortunium, penaque
fomidabilis: descendit ignis de caelo, cunctosque
consumit. Majori percellitur Rex admiracione,
sed poenitentia conuertitur minori, quandoqui-
dem & tertium mittere ducem, aliosque quin-
quaginta milites ad eundem effectum pernica-
rior non exhorrescat. *Mirabantur, sed non conver-
tebantur.*

V. *Sed hos omnes obstinatione superat (ui fallor)*
Balthaf- laris ob- pertinax Balthazaris Regis impietas. Procursi,
Sinaso.

vt effraenis equus, suas sectatus iniquitates, hor-
rendaque sceleia, tandem conuictum instruit
Principibus suis, intusque permagnificum,
in Dei despectum sacra templi pollueno yafa,
quibus grauer Deo iritatis, dum omnes ex-
pplicata fronte poculis inhiant epotandis ma-
num illam mysteriosam mittit, in pariete scri-
bentem ipsi Regi ex opposito; Contremiscit,
pallefcit, conuulbatur, tactoque membrorum
ac corporis horrore concutitur, ut genua ad
se inuicem trementia colliderentur. Audi S.
Scripturam timorem eius exarantem: *Tunc fa-
cies Regis commutata est, & cogitationes eius con-
turbabant eum. Et corporis renum eius soluebantur,
Et genua eius ad se inuicem, collidebantur, Et
exclamauit fortiter. Exclamauit fortiter, præci-
piens aduocari sapientes, diuinos, atque pices, ma-
gos & ariolos, magnis propositis premijs illi, qui
scripturã hanc legete posset & interpretari. Pro-
dit in medium Daniel, atque hanc scripturam
eius verba continere: *Mane, Tebel, Phares*: Nu-
merus, pondus & diuisio: quorum hæc esset
explicatio: Numeratur Deus regnum tuum, &
compleuit illud: Appensus es in statera, & in-
uentus es minus habens: diuisum est per mor-
tem regnum tuum, & datum est Medis & Persis.
Audit hæc, conuulbatur, pertremuit expauescit:
numquid conuertitur? Numquid illic pedem
effert? non conuertitur, non effert, sed solo
stupore prostratus hæret nihilo melior factus, &
in ipsa sca facisega vasorum pollutione pernix
obstinatur, quo lactum est, ut disponente sic
euncta Deo eadem nocte hostes in vibem irue-
runt cumque intersecerint, vitam illi corporis
aufereutes, & hæmones animam eius, sibi præ-
dium allumplerunt. *Mirabantur, sed non converte-
bantur.**

Dan. 5.

VI.

Tales erant hi mortalium infelicissimi: *Mira-
bantur, sed non convertebantur*; Et talem te esse
quis non videat? quos contingit te bonorum
eminentiam audire, que Deus præparauit sibi
seruientibus: Admiraris, sed non conuertis
ad meliora: quia eodem semper affectu ter-
rens diligis, ut nec vlium suspitium ad superna
dirigas, nec desiderium in te feruat illa con-
quendi: admiratus, non conuersus. *Mortuorum
illius diuitis epulonis exitum in. 10. 18. infer-
ni voracibus flammis in. 10. 18. inferni voracibus
flammis in. 10. 18. inferni voracibus flammis
addicti: quia mendico Lazaro amicus negauit superfluas,
& ecce lam-abiles voces planctusque inge-
minat. soraham deprecatur, & vnicam tan-
tummodo sibi aquam guttam postulat, nec ex-
auditur. *Pater Abraham miserere mei, Gen. Luc. 16.
9. 12. 14.**

Peccato-
rum in-
crepauit
obstina-
tio.

quia crucior in hac flamma. Admiraris, præ hore tibi crines eriguntur: hic hæres, nec pedes moues pauperi largitorum elemosynam: admira- tus, & non conuersus. Quoties auribus tuis, inelamatur, quid pro te Deus fecerit, delecten- dens de celo in terram, se clauitlo uirginalis steri concludens, factus homo, natus infans, frigore tremulus, in præsepi reclinatus, triginta tribus annis innumeris vitam transigens labori- bus, in cruce medius inter sceleratos moriens: tantum prodigium, ut ipse sol obstupescens ob- scuraretur, tale videre non sustinens spectaculo- rum (ut inquit Dñus Ambrosius) Admiraris hæc audiens, te ipsum solo proseruis, ut tali percussum l'ouitate: sed quis fructus? hæres hic immotus, nec tantis conaris gratus esse be- neficij, non tantis ad meliora progredieris intus forisque Sacramentis, Admiratus, & non conuersus. O quantos videre est in concionibus admirabundos, & quam paucos ad saniora conuersos. Concionem intelligis insignitorem, & aperto ore stas attonitus, vicino colloqueris. Proh: quantã hic præstat sapientiã? proh, quã- ambus melius tua concio! sed quã pauci de peccatis assurgunt? Admiratus es, numquid a- mialium remisisti? Admiratus es, numquid alienã restitisti? Admiratus es, numquid o- dium in proximum ex corde repulisti? Admira- tus es, numquid meliorem uirã frugeri conce- pisti? Admiratus es, numquid ieiunare, & seriam penitentiam agere populuisti? Mirabantur, sed non conuertebantur.

*Cap. in
Allud Luc.
23.
Exspirat
eius.*

*S. 9. Peruersi audientes, qui tantum adferunt
intellectum, non autem uoluntatem. Unde li-
cet adueniant non tamen conuertuntur.*

13.

Objicies qui fieri possit, ut tantopere admiren- tur, nec tamen ad meliora conuertantur? Ex ea ratione qua tibi tantumidem contingit: De illis querebatur Deus, quod amantes essent, & rationis exortes: cum tantum aures, non cor haberent, unde solis audiebant auribus, porro nec corde discurrebant nec Phi- losophantur, ut diximus de Aegyptijs: *Audi populo stultus, qui non habes cor? An te prætere- rit, quod paulo superius diximus, ut effectum suum habeat concio, quod opus sit ut Deus & prædicator pariter concurrant, ut prædica- tor uerba transmittat ad aures, Deus autem gratiam suam ad cordis interiora? Si quis con- cionem frequentatis aures solummodo nec cor*

Heb. 5. 21.

adferat, tantum audiet prædicantem, nec à Deo cor eius commouebitur. En tibi horum defectu, qui est & tuus, etenim ad concionem festinas, & Stulti aures tantum corporis adfers ut audias, nõ au- sunt cor non tem cor, hoc enim in facultatibus tuis, tuisque negonjs dimisisti. Sic te Deus per prophetam habent. *Oleam considerat, te stultu infimulans, Ephraim 13. 17. 11. quasi columba sed uilla, non habens cor. Columba insipiens, sine ratione, concionem audis, sed non idcirco times, te moues, mores corrigis, vitam emendas, & inter eos numerandus, o Domine, quibus loquitur Deus per Isaiam. *Audi e me du- ro corde: Legunt alij: *Audite me qui perdidistis cor. Audite sarui, qui sine corde hic aduenistis: illud etenim inter præterisiones uestras perdi- distis ambiciofas, inter erudeles uestras cupidi- tates.***

I.

Isa. 46. 12

Ita contigisse legimus diuini illi mortuo: quẽ ut honorifice terre mandarent, instantes roga. Historia uerunt præclatum illum Apostolum D. Anto- nium Paduanum, ut in eius laudem funebrem uere sine haberet orationem. D. Antonius ut prædicator erat Evangelicus, & ueritatis annuntiator, non adulator, qui palpum obtruderet pulpum ascen- dit, & pro themate hoc assumit: *Mortuus est di- ues, & sepultus est in inferno.* Prologum ordi- tur concionis, dicens: quadant opinio hæc uer- ba defuncto: quamuis enim eius hic corpus iac- ceat cadauer nondum sepultura traditum, iam anima eius ab eo instanti, quod de corpore mi- grauit infelix abyssi sepulta gemit infernali- bus: quod si eam non posse cupitis, hæc est: li- cet ad Ecclesiam conueniret, conciones diuina- que auditurus officia, secum tamen cor suum non defereret, quod pecunias suis habebat inuo- lutum has enim thesaurum suum reputabat, ih- usque hoc recondidit: & si reipia uestrisque o- culis hoc cernere libeat, ad domum eius con- tendite, tale referate sermum, in quo nummi: e- ius conseruatur, & in eorum medio cor eius re- perieris: Accurrunt illi, & cor adhuc calidum immersum nummis inueniunt.

II.

Ecce. 33.

Eodem modo ad concionem conuertebant illi, de quibus Dominus apud Ezechielem *O rates hoc noueris, quod populus ille audiens te con- cionem habiturum, uerbumque Dei propositu- rum, omnes se mutuo ad illius inuitant audien- tiam? Dicit unus ad alterum: *Venit & audia- mus qui sit sermo egrediens à Domino.* Nota uer- ro, quod te auditori ueniant quasi uenirent: *Et uenunt uenunt ad te, quasi si ingrediaris populus: Ve- nunt quasi uenirent, intrant audituri, quasi in- ueniant ad uerum, confident ad audiendum, quasi audi- dierunt.**

III.

rent. Domine quid hoc loquendi modo significas? Attende: videtur venire porro non veniunt, quia ibi remanent, videtur ingredi templum, sed ne quidem cogitatione: quamvis enim videas eos corpore templum ingredi, anima foris exclusa remanet. Heu quantis hoc contingere iugemilimus! Accingis te venturus ad templum, pallium humeris iniicis, gladio armaris: quo tendis? Concionem auditurus: te ipsa videris venire, & te ipsum ita componis, quasi realiter venires: autamen non tu venis, quia ibi cor tuum relinquis. Ad templum confinis sine corde: omisit illud eo loco in quo thesaurum tuum possides: tu in divitijs, quæ Deus tuus sunt, Tu in muliere, cui illud confignavisti: tu in prætensione: qua tua anima detinetur, tales erant illi.

Porro a'io modo dicamus rationem expedientes, quam de hoc ipso Dominus adduxit per Oseam: quod haberent illi cor divinum, eaque esse corum legitima causa perditionis: *Divi sibi est cor eorum, nunc interibunt.* Cor plurali scripturali portione indicat animæ superioris, quæ sibi habeat duabus constat partibus: intellectu & voluntate, de quibus egregie disputat D. Thomas. Partes illæ coniunctæ esse debent, nec una potest ab altera separari: gradatim intellectus considerando, perpendendo, discernendo, & subsequatur voluntas adherendo illi, quod intellectus cognoscit bonum esse, & quod malum conspicit esse, fugiendo. Hoc Deus indicavit in eo quod Moyli præcepit, ut mirabilem illam arcæ construeret, quam in sua quietis, & præsentia loci designabat. Consultum non erat, ut esset discooperata, præcepit ut cortinas texeret varijs coloribus vermiculatas, & Seraphinis intertextis depictas, verum eum vincinis, quibus una alteri ita firmiter cohereret, ut quocumque vna traheretur, altera continuo sequeretur. Arcæ præfiguratur animam: est etenim locus, in quo Deus residet, est quietis eius sedes: sic enim per Isaiam declarat.

Ysa. 66. 2. Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem & mansuetum? Ecce Congruè ponderat D. Gregor. Hæc verba anima ipsi sedes est sapientia. Hinc cortinæ parantur pulcherrimæ, quibus ornentur, intellectus scilicet & voluntas, quibus describantur Seraphini: illis namque potentij comparatur homo Seraphinis, in quantum per illas capax est intelligere, & amare, sicut illi, & optime dixit Angelus D. Ioa. Eadem est mensura hominis: quæ est Angeli. Has mandat cortinas unitas esse, & sibi invicem copulatas: ut intellectus quod bonum est intelligat, velut sibi vile, & Hæren. Bapt. de Lantz. Tom. III.

illud consideret ac sequatur voluntas diligendo. Consideret intellectus quod malum est, velut perniciosum, & voluntas illud ut tale fugiens exhorrescat. Hoc in se David optabat, ut ea ratione, quæ par erat, procederet: vnde quod apud vulgatam legimus: *Letetur cor meum ut timeat nomen Legit D. Hier. Vnitum fac cor meum & Et varablis: sibi cor meum.*

Aggreditur D. Bern. doctor mellifluus expendere & interpretari visionem vatis Isaiæ: quæ vidit Dominum sedentem super thronum excelsum & splendidum, eaque ratione sermone alios quos composuit divinis verè & elegantioribus conceptibus exuberantes. Inter illos hic sapius reperitur de Seraphinis solum illud permagnificum circumstantibus: erant hi sex alis volucres, duabus capiti tegebant, duabus pedes, & alijs duabus medijs volabant: Constat etenim (ait ille) duas alas fuisse necessarias ut ad Deum volarent, & quæ simul & coniunctim remigarent: & constat aequè nullâ esse, quæ vnicâ aliâ, quantumvis amplâ, planaque pennis, se possit in altum volando erigere: quod si capere desideres, quid de hoc sentiam: dux istæ alæ symbolum sunt cognitionis intellectus, & devotionis atque affectus voluntatis, quibus anima ad Deum cursu volat celestimo. Placet addere Bernardum? *Ego opinor non inægruè pennas istas agnitionem & devotionem intelligi posse, quibus in eas, qui supra ipsos est, seraphim rapiuntur: lenat quippe cognitionis alæ, sed sola non sufficit: vni cuius, qui una tantum alæ volare contendit, & quo magis exultat, penus colliditur. Num Domine polcis experientiam? Philosophos intueri, quibus mundus non vidit celebriores, qui teste Apostolo, volarunt intellectu. Deum cognoscendo, diuina eius scientiæ notitiam habuerunt, & divinitatis agnoverunt maiestatem, porro cum illi alæ altera non iungeretur voluntatis, hanc sequendo cognitionem. Deum adorando, glorificando, gratias agendo, sic turpiter in terram collapsi sunt, ita sensibus aberrarunt, ut bufones, serpentes, colubros, ut Deus adorarent, ac in tantam demeriti sunt vitiorum colluuiem, quantum describit Apostolus. Contemplantur Luciferum (inquit) creaturam adeo formosam, ut nulla de manibus proderit creatoris facta speciosior, quam leuis fuit illa eius intellectus alæ, ut nemo haberit illo levitatem: verum tamen illam solam movendo, & eam, quæ voluntatis est ad Deum non dirigendo, turpiter in esse mutatur demonijs, & fit omnium, quos chaos premit inferni, maxime abominandus. Duabus ad Deum alis non aduclavit.*

Ser. 3. An illud? Iud. vi. di. Do. minum. I. sa. 6. V. Dux alæ seraphim sunt intellectus & voluntas. VI. Vnde lapsus Luciferi? Vnde lapsus Luciferi? Vnde lapsus Luciferi?

Qui vetè Seraphinis est, duabus volat, pari- que remigio alarum contendit, intellectus & vo- luntatis: hoc perpende (monet) in terrestri illo Seraphino præcuratore Domini Ioanue Baptista, de quo prima veritas fert testimonium: quòd lucerna fuerit a duobus commendabilis, lumi- ne, & ardore. *erat Lucerna ardens & lucens: erat intellectus eius lux non exigua, adeo respic- dens, ut verbum æternum in nostræ carnis dete- geret infirmitate, & venientem Dei filium ad- ner se, alios inter peccatores, qui baptizandi consue- rant, quasi de eorum esset numero, illum mani- festat, digito monstrat, qualis sit consistet, pro- loquendo: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatū mundi, si niliter erat & ignis ardens amoris, quo voluntas eius ita feruenter exarsescebat, ut si- cut Dominum intellectu super omnes noscebat clarus, ita voluntate super omnes diligebat eum ardentius: & instar lucernæ ardentis deficiebat, & se ipsum consumebat, ut nomen, cognitio, & auctoritas Christi manus sumeret in te mentum.*

Ioan. 3. hoc etenim ipse declaravit, dnm ait. *illum oportet crescere, me autem minui. Qui post me venit, ante me factus est. cuius non sum dignus solvere corrigiam calceamenti.*

Ab hoc magno discrimine fulsit Lucifer (in- quit ille) lucerna fuit, sed tantum luxit sui cog- nitione intellectus, non arsit per amorem vo- luntatis, vnde non solum noluit minui ac de- crescere, ut faceret illud quod ad illum specta- bat ad gloriam Christi, sed potius minui voluit, Christi gloriam, suam ut superbus auferet, & exaltaret. Docet hoc D. Bernar, quod illo prius docuerat Abbas Rupertus, & a lo loco decla- rauimus: nimirum quòd quando in mundi pri- mordio Deus Angelos creauit, notum fecit illis Incarnationis mysterium, in quo filius sibi eor- equalis naturam assumeret humanam, hec ratio- nem illis finemque huius operis haudquaquam declarauerit. Itaque illis obiecit filium suum fa- ctum hominem, iussitque ut eum tanquam Do- minum suum Deumque adorarent. Qui distin- ctius illum agnouit, & elatiorem de illo noti- tiam habuit, Lucifer fuisse dicitur, & sicut om- nibus erat naturæ dignitate superior, sic & gra- tia, dotibus omnes facile superabat, ut dilucide probat D. Thom. quocirca lucerna fuit ob cla- ram intellectus cognitionem, luce fulgens in- estabili: porro hæc ei causa fuit perditionis, quòd illam non sit, secus amor voluntatis ar- dentissimus, quo seipsum humilians per illum Christum exaltaret eiusque gloriam adangeret. Quinimo sicut Angeli boni, quamuis cognosce-

rent, quòd Christus secundum acceptam hominis naturam illis esset natura inferior, illum tamen vt Dominum suum Deumque humiles adorauerunt: Lucifer è contra, licet enim ob naturam diuinam Deum cognosceret, illum nihilominus floccifecit eius naturam considerans humanam Ange- lica natura longè inferiorem: & indignum esse censuit Angelo supremo vt Deum suum adorare hominem quantum ad naturam humanam longè inferiorem: quocirca sicut D. Ioan. se ipsum hu- milians, ac deiecit, vt Christi gloriam exalta- ret, ita Lucifer è contrario, studuit Christi gloria imminuere, vt sua sibi accresceret, seipsum illi anteposendo: Licet enim ex vna parte Deus ef- fet, ex altera tamen homo erat. Itaque luce, in- tellectus Christum præ ca ceteris euidentius cog- noscens, nec non personæ eius præ ceteris cel- situdinem admiratus, eum præ ceteris vilioris, habuit, & illum intellectu cognoscentis, volunta- te detestatur, ita vt ex eo tempore mortem illi optauerit, & perdere eum studuerit: quocirca cõ- festum omnes suas contra Christum intendit machinas, viresque impendit, vt mysteriũ eter- niter incarnationis: hæc enim, omnes alijs ea fuit ratio, cur tantopere humanam inficere na- turam assaborant, quia credebat, eam quod si peccato sedaretur, à Deo non assumendam: co- que animo contumax Christum a errino odio est persecutus. Itaque hinc eius ruina, hinc æter- na perditio, Licet enim Christum considerans eum admiraretur suo Christum intellectu cog- noscens tamen cognitionem intellectus, non sub- secutus est amor volun- atis, imo potius tam mortali deprauauit odio, & saeuissima in Chri- stum rebehe ne peruenit.

Hoc quod Luciferò contigisse credimus, & illis contigit vt filijs istius iniquissimis, patrem suum imitantibus, iuxta illud Saluatoris. *Vos ex patre Diabolo estis & desideria patris vestri vultis facere: ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit.* Pater vester intellectu suo cognouit veritatem, at illi cum voluntate non adhaesit: In veritate non stetit: quia me cognoscentis intel- lectu, cum ei adiungere deberet comitem volun- tatem, & hanc cognitionem per amorem soli- dare, me odio habuit caute peius & angue, mor- tem mihi voris omnibus exoptauit qua de cau- si dici potuit homicida. Hoc idem vos agitis: me namque intellectu cognoscitis, & in tantum vt præ stupore nimio stetit attoniti, porro ipsa me voluntate detestamini. En tibi illorum ruina: *Diuisum est cor eorum: diuisum habebant à vo- luntate intellectum: etenim intellectu realiter cognosce-*

VIII. Lucifer set Christum noluit vt Deum adora- ret.

Ioan. 3. 44.

IX. cognoscebant Christi doctrinam esse admirabilem, eiusque opera adeo prodigiosa, ut aliter esse non possent, quin ipse esset Messias, unde in consilio suo, quod per vineæ figuratur agricolas, ut filij dixerunt, *hic est heres*; voluntate verò odio illum mortali persequerantur, eo quod illum suis lucris & voluptatibus habebant addictissimam; unde intellectu suo admirantes quod videbant, & audiebant de doctrina Christi tantum aberat, ut illam humiliter recipere voluntate, ut non nisi eadem eius machinarentur. Quocirca verè sunt ambræ D. Iohannis propositiones: *Mirabantur Iudæi: & querebant eum Iudæi interficere.* Hæc est iuxta litteram tua damnatio: subtili polles intellectu, sed prava voluntate: non bene hæc corinthe copulantur. Acrimonia ingenij optime discurrit, sed voluntas odio, cupiditate, ambitio, impudico affectu corrupta male sequitur. Quando concionem intelligis, longè diuersis ab intellectu voluntatem: quia cum eo solo frequentas templum, illi relinquens voluntatem ubi tu melius nosti, & illa detestaris, quidquid approbas intellectu.

X. Ita de se narrat D. Aug. quod illi eo tempore contigerit, quo suis in ranciam animæ pellebatur voluptatibus, dum Mediolani hæretet, magna animi delectatione frequens erat D. Ambrosio auditor: non modicam mihi (inquit) infundebat eius eloquentia lætitiâ; perorabat enim cum summa verborum elegantia, venustate sermones, mirandisque discursibus: Enim verò, quantum his delectabatur, & in stuporem rapiebatur intellectus, tantum displicebat, nauseabatque voluntati: unde ex eius sermonibus reuertebatur miratus, non conuersus. Sic & tibi contingit, accurris enim concionem ut comediam audirurus: nulla namque alia venis intentione præposita, quam ut paululum recrees intellectum, aliquid acutè dictum audiens, aut subtiliorem discursum, aut ænigma ingeniosè compositum. Verba fluida, sententiarum elegantiam: non verò ut voluntatem tuam ijs quæ audieris affigas tenaciùs. Hinc est quod tantum ijs attendas eo modo tempore, quo ibidem moram trabis; & illa in te faciant impressionè qualem fatetur D. Augustinus de se ipso: quòd legendo Virgilium mortem desideret Regiæ Didonis: tantumdem tibi contingit audiendo comediam; vel libros fabularum euoluendo, ut supra modum illi puelle compatiaris, quam dicunt duris exceptam, & alteri, qui in roeneamentis casus corruit, at finis lectione, illius non recordaris amplius: quia nihil aliud intendeas, quam

tum aliquantulum oblectare mulcereque intellectu.

Idem tibi in concionibus contingit, inter illos, censendus de quibus Dominus Ezechiel: *Au- Ezech. 33. dium sermones tuos, & non faciunt eos: quia in 31. canticum oris sui vertunt illos, & auaritia sua sequitur cor eorum.* Plurimum admiramini, & cretenus extollitis discursum, loquelam, elegantiam, & energiam prædicatoris: si cor longè ab illo distet: etenim pecunijs, voluptatibus, delicijsque occupatur. *Auaritiam suam sequitur cor eorum,* talis à D. Iacobo vocatur: *Auditor obliuio. Iaco. 1. 23. suus: qui audit, & oblitescit, sed sicut ibidem e. 11. XI. suum non habet, ilico perdit omnium memo. Cõtra tariam. In tales ut habemus ex Apostolo, propter les Deus eorum impietatem ac malitiam, ita Dei grauer irascitur. accenditur. Renclatur ira Dei de celo super omne Rom. 1. 18. impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent. Heu miras terribiles! Et quis coram diuina ira stabit intrepidus? Quis nouit potestatem ire tue, & pra timo. Ps. 89. 11. re tuo iram tuam dinumerare? Psallebat David, & merito: quia loquebatur expectus: dum enim seipsum coram illa stare pendit, omnia corporis illius ossa tremore collidebantur. Non est Ps. 4. 37. 4. sanitas in carne mea, à facie ira tua, non est pax ossibus meis. In quem hæc ira deservit? Super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent. Qui sunt illi? Illi quos diximus. Est veritas Dei, ea quæ animam replet, & cursum suum per totam illam habet: ingreditur in intellectum, illum illuminando, & transit ad voluntatem eam excitando. Ego sapientia effudi flumina etc. Dixi: Rigabo Eccles. 24. hortum meum plantarum. Si hortum feteres; 40. exquisitis vndeque ad recreationem tuam XII. plantis optime compositum, & ad illius irrigationem, cisternam prægiandem effoderes, in de, quam aqua conflueret, quam inde deduceres, per totum hortum, arbores, herbasque rigaturam, quod si hortulanus aquam in cisternam magna sua delectatione colligeret, atamen in ea. conseruaret, nec hortum transire patetur, unde & totus esset iniquosus inftar campi ericis obstiti; nec non arbores omnes exarescerent: quid diceret? Mortalium nequissime: come animo tibi aquam concessi, ut eam in cisterna stagnante detineres: Animam tuam, dico Dei hortum, ad eam rigandum, doctrinæ suæ celestis fontem eo dirigit: eam in cisterna recipis intellectus tui, ut ex eo traufeat ad voluntatem, totaque anima his fluminibus irrigetur, illa in intellectu detinet, nec patens ut inde*

ad voluntatem decurrat: tantummodo praesens ades audiens intellectu, totus admirandus, & voluntas eadem qua prius ariditate languescit, nulla pietas, nulla mutatio propositorum, nulla virescit vitæ morumque correctio. Prouocatur Deus ad iram. Ergone hac mente fontem ad te deduxi sapientiae? quam grauius hic nobilem iritauer, qui currenti leuiori equo ac generoso in medio cursu laqueum inieceret, quo fixus ita detineretur, vt cum nec vltra progredi pateretur: quid est veritas: equus est leuissimus, coram percurrens terram. Eo sensu declarat D. Greg. illa psalmistæ verba: *Velociter currit sermo eius.* Huic equo insidens Deus adest velut Dominus: studiū est intellectus & voluntas animæ: hoc autem agis: equidem permittis cursum suum incipiat stadium percurrat, & per intellectum discurrat, vbi illi malitiae tuae laqueum iniecis, quo innotum detines ne in stadio vltimus progrediatur, & ad voluntatem vsque perueniat. Lucidum gratumque tibi est quod praedicator de virtutis proponit excellentia, de virtutum enormitate, quam sit rationi consonum, vt tu vile prostibulum concubinatui renouies, & tu auti cupidissime facultates pauperibus ablatas restituas; deinde quam celeriter fragilis hæc vita transeat, fierique possit, vt te hinc in flagrantis delicto abripiat. Hic sistis, & hanc detines veritatem, ne ad voluntatem transeat, quam ibidem reliquisti vbi delicias tuas tuosque conseruas thesauros diuitiarum. Ab ira tibi diuinae caue maestatis.

§. 10. Eleganter declarat D. Ioannes illo Mirabantur, illud vatis Isaie: In vacuum laborauit: quod multi dicere possunt praedicatores.

35 **M**irabantur. Habes hic ad oculum in his effectum Christi praedicationis, quam admirabantur. Hoc mihi fixum est, quod D. Ioanni in mentem venit quoddam Isaie vatis oraculum, quod hoc factō declaratur Capite 49 incipit propheta ita distincte ad litteram de Christo vaticinari, vt Paulus, & Bernabæ argumentum suum sumperint, ex illis prophetae verbis. *Dedit te in lucem gentium.* Primo Act. 13. 47 agit in persona & voce Redemptoris, qua ratione Pater eum caelestis in mundum miserit mundi saluatorem. *Audite insula, & attendite populi de longe: Dominus ab vtero vocauit me, de ventre matris meae vocatus est nomen meum.* q. d. id

quod nobis D. Ioannes ostendit impletum; referens, quod Christo in vtero virginali concepto Deus Pater studuerit eius nomen declarare, Iosepho asserens, quod sponsa sua vtero gereret grauidam, non de terra esset, sed vni genitui suus caelestis, operā conceptus Spiritus S. cui iam nato nomen imponerent Iesus: *Pater filius, & vocabit nomen eius Iesum.* Statim de diuina eius agit praedicatione: *Posuit os meum vt gladium acutum, & sicut sagittam electam.* Diuino suo me verbo instructum misit, vt ad omnes perueniret, & ijs qui longe: idcirco illud vocat gladium quo cominus ferimus, & sagittam, qua eminus. O quam frequenter Christus hoc lute gladio, quoties hanc electam misit sagittam: Verumtamen, dicite nobis Domine quem fructum retulisti? Respondet: nullum: *Ei ego dixi: in vacuum laborauit sine causa, & vane fortitudinem meam consumpsi.* De praesenti loqui videtur occasione. Quomodo ergo Dilectus tibi discipulus nobis dicit; tantæ verbum tuum fuisse virtutis; doctrinam tuam adeo sublimem, vt in vehementer raperes admirationem mundi sapientissimos, imo mortales tibi inimicos: *Mirabantur Iudei?* Non distior: porro hoc idem est, dum enim praedicator ex concione sua nullum alium refert fructum, præter admirationem in audientibus, & ob doctrinae præstantiam stuporem, vt sibi colloquatur: *Quomodo hic literas scit?* Stupete virum sapientem, admiramini praedicatorem eloquentem, eo loquente mella fluere videntur; & suis inhaerent iniquitatibus, suis in vitij perseverant obfirmati: hoc tibi persuade, quod oleum & operam perdidit, postque dicere, & ingemiscere: *In vacuum laborauit, sine causa, & vane fortitudinem meam consumpsi.*

O ratione captos, & peruersos auditores exclamat D. Chrylost, hanc expendens distoriam; hanc enim solummodo referunt ex concione, quod admirantur, & entiosius inquirant; vnde praedicatori tanta verborum elegantia, tanta doctrinae profunditas? Si quis viator siti deficiens sedulo fontem aquarum quaereret, & superatis montibus, multique periculis tandem in montis ei occurreret supercilio, quem conspicatus, gradum figeret, limpidas admiratus aquas, ebullientem suauiter scaturiginem, & nihil aliud illi curae foret, quam inquirere: Vnde manat hæc aqua? Per quos deducta tubos? quomodo sic in aëra profudit? O te mentis impotem: bibe, hoc namque tibi plurimum refert; omite vanas illas inquisitiones, & tanto fontem gustu bibe

I. Isaie de Christi vaticiniæ explicatur. Matt. 1. 11.

H. In vacuo concionatur, qui tantum admirationem excitat.

Hom. 49. in Ioan. III. Similitudo.

bibe suaviori, quanto vides aquam esse mirabilem. Erat Dei fons fons celestis, cuius inquisitioni iusti omnes à mundi primordijs in-
stiterant: ipse namque solus fons nostram poterat extinguere delictorum. Iam tot mileni effluerant anni, à quibus illum fuerat insecu-
Zac. 13. 1. *Ubi fons patens domui David; promittebat fore Zacharias. Hodie fons ille celestis in templi monte, doctrinae fluentia scaturiens ore proclamat Isaia: Omnes sitientes venite ad aquas etc. Opere doctrinae prædicatoris exerceatur, & illam intelligetis.*

D. Aug. *Considerat D. Aug. Israelitis dixisse Moysi, quando de monte descendens, sacrificium obrulit, librum & altare conspexit, legemque protulit: Omnia quæ locutus est Dominus, faciemus, & erimus obediētes. Quod in Hebraico & Chaldaico textu sic legitur: Omnia, quæ locutus est Dominus faciemus & audiemus. Notandum inquit, quod iterum populus ita respondit: omnia quæ locutus est Dominus, faciemus & audiemus, cum videatur ordo postulare, ut diceretur, audiemus & faciemus, sed mirum, nisi aliquis sensus hic lateat: nam si audiemus pro eo positum est, quod est intelligemus, prius oportet verbis Dei reddere faciendū servitutem, ut ad intelligentiam eorum redirem, quæ ipso præcipiente Dea sunt, merito dationis, quæ non contempra, sed facta sunt, ipse perdicat. Accedunt illi, & aquas conspicimus divinas ac saluberrimas, & in sola earum admiracione consistunt: hærent attoniti, percunctantur vide possunt, per quos caecales deducantur. Mirabantur dicentes: Quomodo hic litteras sciet? vah deliros, tantò aquam haurite & bibite feceritis, quanto magis vobis constat eam esse admirabilem. Cum igitur hoc non agant, & illi soli inhæreant, in vacuum illis fons ille scaturit saluberrimus: Et ego dixi: in vacuum laboravi.*

IV. *Facienda Dei lex ut intelligatur.*

V. *Orto sole expersisteris, iam horam vides imminere qua ad opus progrediaris, seruum tuum clamoribus excitas, ille clamores audiens attollit caput, & sedet: iterum acclamas, at ille idem facit nec de strato surgit: ais frustra toties servum inclamavi. Quid hoc? Nonne te servus clamantem audisti, & ad vocis tuæ vehementiam caput extulisse est, verumtamen non hoc intendebat, ut tantum audiret, caputque attolleret, sed in super ut lectum desereret, & ad manuum laborem properaret. Sic Christo cum Iudæis contigit. O quam altè vociferatus est, quoties inclamavit iam ortum mundo solem irradiasse, cum ipse in mundo sol esset eum illuminans: etenim Erat*

lux vera, quæ illuminat omnem hominē: quā claras emisit voces: Itac dicens clamabat Iesus in Ioh. 1. 9. templo dicens: si quis sitit &c. Quam altè vociferatus est: Nisi poenitentiam egeritis omnes simul peribitis.

Modo cum D. Aug. verba illa capio, quæ Dominus in ore Davidico pronuntiavit: Laboravi in templo dicens: si quis sitit &c. Clamavit Christus fortiter, ita ut rucedinem contrahere, & vox illi deficere videretur. Quid hoc rei? Cur Christus (quærit D. Aug.) quod Christus coram Hero- stus in de, multisque ab eo sermonibus interrogatus passione obmutescens, non responderit? Interrogabat eum silverit. multis sermonibus obmutuit: Ipse nihil illi respon- debat. Ab Pilati stans tribunal, & multifariam multisque modis ab eo interrogatus tam alto tacuit silentio, ut Præses miraretur vehementer. Et non respondit ei ad vllum verbum, ita ut miraretur Præses vehementer. Quale hoc est? D. mine tam elingite ac singulare silentiū? Nonne tu Patris æterni verbū? Ne mireris (inquit Aug.) etenim tam valenter, & tot clamavit diebus, ut iam illi vox languere, & rucere videretur, in illa præsertim decaſione, quæ ratio silentium suadebat: clamores edidit fortiores, quibus Iudæos ab interno profundæ malitiæ suæ somno excitare conabatur. Quid illi clamantem audierunt: caput attulerunt, Mirabantur Iudæi, verumtamen in lecto suæ reſiderum obstinationis, & de illo nunquam meliores surrexerunt. In vacuum laboravi, & vane fertitudinem meam consumpsi.

Hoc ipsum nobis liceret assumere, quod in vacuum laboremus. Domus incendio cōſagrat, clamavit hic qui de foris ignem conspexit, lapidibus fenestras fortis impetit, vociferatur: audit illum qui intus habnat, talibus perterretur vocibus, admiratur id quod sibi indicatur: & nihilominus quietus remanet & immotus, unde accreſcit incendium, totamque domum in cineres redigit: triste infertunium dicit alter, Domine mi in vanum clamavi, & omnem frustra adhibui diligentiam. Quid hoc, nunquid qui intus latebat clamantem audiuit, & miratus est? Vtique: verum hoc parū profuit, si non sufficiens fuerit, ut eum cogeret de strato surgere, & ad flammarum accurrere properaret extinguentem. Incendio flagrat anima tua, concupiscentijs impudicitijs, levitatibus & cupiditatibus. Totus mundus in maligno positus est. Asserit D. Iohannes & explicat D. Thom. In maligno, id est in malo igne. Quot tibi vocibus acclamamus? quot minus terremus? quot clamoribus

Similitudo. *16. VII. Prædicator etiam in vanum laborat. VIII. Similitudo. IX. Quot tibi vocibus acclamamus? quot minus terremus? quot clamoribus*

bus inquietamus & excitamus? Audis nos, ter-
reris, admiraris, & quietus resides, nec de igne
cogitas extinguendo; quo tibi misera comburi-
bit anima. Inve merito dixerit: *In vacuum labo-
ravi, sine causa & vane consumpsi fortitudinem
meam.* Quam vinas effundebat D. Paulus lacry-
mas illud deplorans infortunium: *Timeo vos, ne*

Gal. 4. 11.

forte sine causa laboraverim in vobis. O rem san-
guineis lacrymis deplorandam, tot tantisque la-
bores in vacuum abisse, quae immensi sunt boni la-
bores praedicatoris? quot vigiliae? quot studia?
quot librorum revolutiones? quot meditationes
praxiae eorum quae diebata sunt? quot ad Deum
orationes? quot cordis anxietates, ut locum il-
lum ascendat altorem? Et haec omnia in solam
evanescente admirationem doctrinae, nec vllum
alium emanare fructum? *Frustra laboravi in vo-
bis.* Et quid hoc tibi prodest, quod admireris, si
non vitra progrediaris?

IX.
Praedica-
tor non
admira-
tionem
sed fru-
ctum at-
tendat.

Nullus vehementiori stupore creditur fuisse
attonitus, quam Pharaeo audiendo Moysen, &
Saul audiendo Samuelem, & Balchassat audien-
do Danielem, & eorum admiratio in gratiorem
eorum cessit damnationem, ut supra diximus.
Hoc autem intenditur, ut ipsa admiratio, dis-
cursum & philosophiam in te producat, quate-
nus vitam vitam emendes, & doctrinae conformi-
ter opereris. Hunc effectum oportet ut praedicator
prax oculis habeat, & non ut ab audicio
in admiratione habeatur, sed ut praesentes

D. Hier.
Epist. 2. ad
Neptol.
Tom. 1.

convertantur, ingemiscant, plerent, emittant
suspiria, & id quod docet D. Hieronymus: *Docente
te in Ecclesia, non clamor populi sed gemitus susci-
tetur: lacryma auditorum laudes tuae sint.* Nihil e-
nim (annuente D. Hieronymus) praedicatori faci-
lius quam populo provocare admirationem,
multa proferendo quae nec ipse, nec auditores
intelligant. Et hinc, ait, procedit, quod illi qui
minus norunt, magis auditores pronocent ad
admirationem, quia plura loquuntur, & tanto
maiori ostentatione & bombitu, quanto minus
id quod dicunt, intelligunt: *Verba voluere, & ce-
leritate dicendi apud imperitum vulgus admira-
tionem sui facere indoctorum hominum est.* Et re-
fert, quod magna cum admiratione rursusque Ci-
cero narrat de Poeta omnium indoctissimo: pro-
dit hic in publicum oraturus, & auditorio pro-
ponit, quod de rebus esset dicturus: quam maxi-
mis, & profundioribus mysterijs, quae inter se
tractant ac disputant Euripedes, Menander,
Socrates & Epicurus; illo autem verborum ap-
paratu vulgus suspenderit imperitum: cum quid-
quid diceret, amentiam saperet, & propriam re-

In Orat.
pro
Gallo.

X.
Indoctus
admi-
rationis sus-
citet.

ferret inventionem: quia neque illi, quos nomi-
nabat se mutuo viderant unquam, nec agnouer-
ant, nec locuti fuerant, imo centurijs annorum ab
invicem dilcreti vixisse referuntur: *Attrita frontis
interpretatur saepe quod nescit, & cum alijs persua-
serit, sibi quoque v superat scientiam.*

Circa hanc materiam concinnè disputat D. Chry-
solostomus illa D. Pauli verba peipendens, quae
scribit ad Romanos: *Nolo vos ignorare fratres: quia
saepe proposui venire ad vos & prohibitus sum
vsque adhuc ut aliquam fructum habeam, & in
vobis.* Primò considerat absconditum Dei iudi-
cium, quod volentem Apostolum Romam tea-
dere, Deus pro illo tempore tetardavit: rationem
non dicit, nec Apostolus examinat: fidelis ete-
nim servus Domini sui non debet praceptum
examinare. Secundò: *ruminat quod ait D. Paulus,
quid sua praedicatione praetenderet: Vt ali-
quem fructum habeam & in vobis: Non dixi (audi
Chrysolostomum) ut doceam, ut instruam, sed quid
ut fructum habeam.* Ignoras praedictorem esse
feminatorem? quid praetendit feminator? nisi fru-
ctum? si huic non colligat, in vacuum labo-
rat, virelsque consumpsit.

§. II. Echum efformat D. Ioannes multo fortio-
rem, quam Aegypti echum, ad verba Iu-
daeorum, quae illos convincit, ex illo ipso quod
constitentur.

Quomodo hic litteras scis, cum non didiceris.
Audis quid illi dicant, & de quo admi-
rentur? Attendit D. Evangelista gestus
eorum ac modum agendi, qua attentione Chri-
sti doctrinam auscultarentur, animo nocendi ple-
no, si verbum aliquod ex ore eius audire pos-
sent reprehensibile, seu dictum imprudenter:
erat autem doctrinae Christi tanta profunditas,
ut illi ipsi motus ostenderent non vulgares,
vultus torquetent, oculis nictarent, insecterent
supercilia, caput agitarent, & attoniti Christi
doctrinae praecellentia, ad invicem conuersi, ge-
stus ederent manibus, brachijs, vultibus, toto-
que corpore mutuo colloquerentur: *Quomodo
hic litteras scis, cum non didiceris?* Describit E-
vangelista processum, quem ipse exorsus est, &
aggressus, ut divinitatem Christi confirmaret:
*Hae autem scriptae sunt, ut credatis, quod Iesus est
Christus filius Dei.* Enim vero nullam fortius
dici potest argumentum ad bonitatem ac di-
gnitatem alicuius adstruendam, quam proprii hos-
tis inimici testimonium: *Limata fortisque erat
fortius.*

Hom. 2. in
Epist. ad
Romanos.
Rom. 1. 13

108. 20. 31
1.

Gigauis

Gigantis Goliath maculæ, verumtamen fuit illa quæ contra ipsum prævaluit. Ita lita Davidi manibus: etenim illi giganti caput an putavit die Dominica dicemus. Hoc sapius agit Evangelista, ut Christi hec verba ex eorum ore deponit, ipse suo proferat, quibus illos redarguit, & iudicium Christi testatur probaque ditimitatem.

II. Hoc sapius virtur Euan gelista contra Iudæos. *Joan. 11. 47.*

Cogunt concilium Christi necem machinati, & sacrilegâ perfidiâ suffragia colligunt aunte. *Hic homo multus f. et. Et tandem omnes vivantes in Caipha Pontificis conspirant sententiam: Expedi vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.* Fortis hic est gladius, potensque sententia: quandoquidem per illum Christi Saluatoris decernatur mors acerbissima. Porro D. Ioannes hunc manu sua gladium arripit, ille que Iudæos confodit, dicens: hoc ipsum esse quod redemptoris nostri cuncti potentem declarat virtutem, veraque esse ac stupenda Christi miracula quod ipsi eadem fatentur, & hanc de celo descendisse conclusionem: *Ita à semetipso non dixit, Et. sed quia Iesus mortuus erat pro gente, Et. & vi filios Dei cogitavit in unum.*

Sap. 17. 17. III. Echo formatur ex verbis Iudæorum. *Zach. 6. 9.*

Alias expeditio quod Spiritus S. testatur hoc vitio Inter alia Deum de Pharaone, & que Egyptijs iniquiorem retulisse victoriam, quando eorum ipsi vsus est verbis, cum ex illis echum format; qua contra ipsos eadem que proferebant verba converteret: *Responsum de altissimis montibus echo, deficientes faciebat illos pra timore.* Hoc idem agit Spiritus S. cum obduratis illis: qui de verbis oris ipsorum echum efformat, qua illos conincit; & hoc intendit illis dicere D. Ioannes. Nostis quis sit Christus: Homo qui suprema omnia novit mysteria, nec tamen illa in terra sub præcepto didicit: *Hic litteras fecit cum non didicerit.* I. recipit Dominus vati Zachariæ, ut sumat ex ipso argento & auro, quod propriu erat inimicis Babylonijs, & ex illis didemata effingat victoriæ, quibus summi Pontificis Iesu filij Iosede. caput coronetur. Nūquid consultius foret ut illæ corona fierent ex argenteo auroque, quod amici summi sacerdotis propriu possiderant? Nequaquam. Vi magnum ad rem nostram indicaretur mysteriu: principalis enim corona, ad Christi triumphu celebrandū, ea est, quæ de argento auroque cōstat, quod de manibus ac oribus educitur inimicorum, de eo ipso quod proprijs ipsi linguis confessi sunt, sicut dicitur: *Multa signa facit, Christus cum venerit nūquid plura signa faciet, quam qua hic facit: Verax es, &*

Joan. 11. 47 dicitur: *Multa signa facit, Christus cum venerit nūquid plura signa faciet, quam qua hic facit: Verax es, &*

viam Dei veritate docet. Id quod Pilatus protelatus est: *Nollam causam invenire in hoc homine.* *Matt. 22. ex his in quibus eum accusatis sed neque Herod. 3. 16.* An quidquam de Christo dici potest gloriosius? *Luc. 23. 14* Quis clarior notiorque triumphus, quam quod ille ipse qui videtur fuit traditorque sanguinis, perirens eum iustum esse fateatur: *Peteui, tradens sanguinem iustum.* Quam quod ille, qui mortis in eum pronuntiat sententiam, laet manus suas, & publice protestetur se in eo nec magnū aliud nec parvum invenire ob, quod reus iuste condemnetur: quam ut ipsum universale concilium, quod illi sanguinis, processum intenter, pronuntiet quod tam multa, tamque miranda patret prodigia ut illis ad sui sequelam mendū allicere queat universum: Quam quod ipse diabolus omnium machinator, & auctor, ipse dicat eum iustum esse, in quem Iudici nullum competat ius damnationis: *Nihil tibi est iusto illi.* Proh coronam Christi gloriosam, expressam, liberam, non extortam confessionem inimicorum.

Credidero huic convenire id quod sponsa 28. *Sponsus loquitur: Veni de Libano sponsa, veni de Libano, veni coronaberis de capite Amanæ de vertice Sauri, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Congruè licet interpretari per sponsum Redemptorem nostrum eiusque sanctissimam humanitatem, idque ex mente D. Aug. quem Tertullianus præcessit probaturque ex Isaia, apud quem ipse se Christus sponsum agnominat: *Sicut sponsum decoravit me coronâ.* Et conformiter exponit D. Augustinus. Quod ipse sponsum sit & sponsa, de quibus loquitur in parabola de virginibus: *Exierunt obviam sponso & Christi.* *Sponsa: qua phraasi permulta cōtinetur mysteria.* Verū nos commuè sequamur sensum sponsam Dei, Sanctam esse Ecclesiam. Bis dicit: *Veni de Libano: hic Iudaismus indicatur, cuius excellentia præclarior erat templum, quod ordinariæ in S. eloquio dicitur Libanus ob multam copiam ligni Libani quod in eo erat: etenim bis Deus Iudæos vocavit: primò per Prophetas: secundò per semetipsum.* Porro deus illum vocat: *Veni nec dicit vnde: quia Genium Ecclesia, testimonem non habebat determinatam: vnde venire debuit, sed ex mundo confluere debebat universo.* Verum in quem finem advocas sponsam? *Veni coronaberis.* Corona capiti imponatur: *Caput Ecclesie Christus est: huic corona imponitur triumphalis, qua tota Ecclesia coronatur & triumphat.* Et vnde hæc corona Christo desumitur: *De capite Amanæ, de vertice Sauri & Hermon, de*

Ep. 1. o. ad Hon. c. 6. Et in ps. 30. & li. 3. de doct. Christi. Lib. 4. contra Marc. I. p. 61. to. Marc. 15. Ex inimicorum testimonijs Christi maior est gloria.

de cubilibus leonum: De capite crudelium inimi-
corum, capitalium aduersariorum, furentium
maledolorum; de eo quod atrocissimi eius ho-
stes ab ipsa veritate conuicti confessi sunt: ex eo
quod Iudas proditor prædicat, ex eo ipso, quod
ipse diabolus præconia voce vel inuitus atter-

Mat. 2. 14

atur: *Quid nobis & tibi Iesu Nazareno? &c. Scio
quis sis, sanctus Dei.* In singulari vero de cubili-
bus leonum ferocium, de montibus pardorum
crudelium, ex concilijs scilicet & congregatio-
nibus Doctorem ac sacerdotum: illi namque ipsa
veritate constricti, dignitatem fatebantur, &
præcellentiam Salvatoris. Licet autem hoc fre-
quenter fecerint, hodie tamen particulariter
præclara adeo confessione, quam attoniti & ad-
mirabundi pleno ore pronuntiant, dicentes: *Hic
litteras scit cum non didicerit.* Et ex illa conatur
D. Ioannes coronam Christo superponere illu-
strissimam: & merito quidem, quia ipso suo ore
fatur idem quod Christus de se dixerat, de-
clarans se verum esse Dei filium.

Ioa. 8. 13

Enarrat D. Euangelista, post hodiernum Euā-
gelium, quod illis Redemptor noster prædica-
rit, suamque diuinam aperuerit personam, dicen-
do: *Ego sum lux mundi.* Clarissimè horum intel-
lexerunt illi verborum energiam, vnde dedig-
nantes obiecerunt: non tolerandam hoc sapere
præsumptionem, de seipso hoc profari; & men-
dacium esse: *Tu testimonium perhibes de teipso,
testimonium tuum non est verum.* Vah proditores,
amantes, flagrones, an non videtis quod vos ipsi
ore vestro idem pronuntialis iudicium, dicendo.
Hic litteras scit, cum non didicerit.

29

V.
Duo contin-
ent
verba Iu-
dæorum.

Duo verbis his consistunt, & ita pro certodu-
cant vt ea abique vilo dubio sic esse supponant.
Primum: quod Christo inerat sapientia ter ma-
xima & profundissima, qua cunctos docebat,
quodque hanc non haberet opinionibus dubijs-
que involutam, sed certâ scientiâ clarissimam:
Litteras scit. Secundum, quod eam ab alio non
didicisset: *Cum non didicerit.* Magnam habent
hæc verba energiam, q. d. scholas discipulus non
frequentant, magistros non colunt, libros non
relegit, nullam adhibuit addiscendo diligentiam.
Curiosè nimis totum vitæ Christi, decursum
persecutari fuerant, & constabat illis euidenter,
quod classes nunquam adijisset, præceptorum ty-
rannulus non subijisset: quippe semper eum vi-
derant in domo S. Ioseph quem patrem eius
credebant, fabrilis tractantem. Ex D. Augustin.

Lih. 18. de
civ. c. 33.

Vi.
Diuersa

nota apud Iudæos diuersi generis Iudæmagistros
fuisse, sicut apud nos: quidam qui prima rudimen-
ta docebant, & sensum Grammaticalem

scripturæ quos dicebant *Grammato Isagogas*, & fuerunt
communitè vocabantur Scribæ, de quibus apud eos
mentionem facit D. Epiphanius in panatio & ana-
chephalosi. Alij vero, qui altiora & profundio-
ra profitebantur, qualis erat Nicodemus à Chri-
sto vocatus: *Magister Israel*, nouerant quia viderant,
quod eorum nullus didasculus Christum
instruxisset, nec cum eorum aliquo fuisset con-
discipulus. Quia verò quosdam inuenias, qui,
licet classes non frequentant, nec Iudæ magi-
stros agnouerint, attamen per semetipsos stu-
duerunt, libros euoluendo: fatentur Christum
nihil tale fecisse, nec libros habuisse, sed bipennæ
asciam, dolabrum, & cetera artis fabrilis vten-
silia: hæc enim omnia his verbis includunt: *Cum
non didicerit.*

Ioa. 3. 10

Deinde cum D. August. perpendamus, quod
nomen illud (*Litteras*) intelligi possit de primis
elementis, seu alphabeticis, q. d. qui fieri potest, vt In Chri-
stie tanta nouerit, cum probè sciamus, quod nec sto com-
rabulam in manus sumpsit, ita vt ab alio po-
pletum tuerit discere nemine? Hoc solum sufficiebat, vt est Mala-
Christum tanquam Messiam, verumque Deum eiaz va-
agnoscerent, quandoquidem apertè fateantur, in titulum.
illo completum Malachie vatis oraculum in
illa celebri promissione, quâ nemo ambipt de
Christo pronuntiatam: *Statim veniet ad templū Malac. 17.
sanctum suum Dominator, quem vos queritis, &
Angelus testamenti, quem vos vultis.* In Hebræo,
vox illa, cui respondet aduerbium, *Statim*, alia
est, quæ significat *Subito*: quod dicitur, quando
inexpectato aliquid apparet nulla præuia dis-
positione, vel præparatione, & præter spem om-
nium, sicut flores fuerunt & amygdala in virga
Aaronis in tabernaculo, quæ subito, & inexpectato
prodierunt, nullâ præmissâ diligentia, aut
naturali virtute, vnde cognouerunt vim: hæc di-
uinam aliquam latere, quæ hoc in virga Aaro-
nis operabatur. En tibi nunc impletum illud:
Subito veniet ad templum, &c. Apparebit factus
Magister de repente, nulla præiunctione nulla
classium dispositione, nulla studiorum, libro-
rumve frequentatione. An hoc tu confiteris?
confitere & illud, quod ipse sit: *Dominator
quem vos queritis, & Angelus testamenti quem
vos vultis.*

Num. 17. 8.

Vt autem quod inceperamus prosequamur VIII.
verba resumit D. Ioann. ex ore eorum, & pro-
Eos D. positionem assumptam eis concedit, & vsus eo Ioannes
quod ipsi concedunt, eos vult conuincere: quid ex ore
dicitis? *Litteras scit cum non didicerit*; bona illa eorum
propositio, vos facit inquit D. Ioannes, proditor-
confundit- res, quia hoc quod pleno ore confitemini, id
ipsa

Yf. 13. 9.
 1. Theſſal.
 4. 11.

adferre poſſunt quiete laudi ſuadet David: vacante & videte, quomam ſuavis eſt Dñs: Audi hortantem & precantem Apoſtolum: Obſecro vos fratres, ut quieti ſitis, & veſtrum negotium agatis. Dic mihi, Domine cur Sancta ſacramenta non frequentas, tam tardus ad confeſſionem, ita tardus ad communionem? Domine, mille diſtrahor occupationibus, ut illis me nequeam expedire, & familiae meae labores in tantum exerceverint, ut eos perſuadere ſit impoſſibile. Porro hoc idē tibi inculco: cum enim laborum mortum tantus ſit emulus, & curae tuae multiplicatae ſunt nimis:

(a) nunda
de co. 1a.

illo indiges adminiculo (a); quanto enim gravius curas pondere premitur, tanto necesse est oleo rotas intungi copioſiori. O ſtultos, & ſine ratione capti! Non recte exigentes (inquit Spiritus S.) illi qui nicebant, quia vitae tempus modicum eſt, illud volebant integrum vanis dare voluptatibus. Exiguam & cum radio eſt tempus vita noſtra: venite frumitur bonis, &c. Imo hoc ipſum te condemnat: cum enim tam breue ſit, non hoc illis dilapidandum, ſed illis inſudandum, ad quae tibi à Deo concedi uti: atque ex illo principio confequentia cum Apoſtolo cſcienda contraria. Hoc itaque dico fratres, tempus breue eſt, reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint, &c. & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt, tanquam non poſſidentes, &c. praeſertim enim figura huius mundi.

Sap. 2. 1.

1. Cor. 7.
 29.

§. 12. Mea doctrina. &c. Dicit hoc ſecundum quod Deus eſt, eo modo quo declarat D. Aug. & ſecundum quod homo, eo modo quo ſponſa varijs figuris, & D. Ambroſ. de tunicis inconfuſilib.

31

¶ Eterum videamus quid Dominus reſpondeat: Mea doctrina nō eſt mea ſed eius qui miſit me. Sententia haec ſupra modum ſuas patitur difficultates tamque intricata S. Patris tribus viſa eſt, ut D. Auguſtinus quamo e. m. profundiſ perſerutabatur, tanto difficilius intricabatur; unde non ſolum ſolam attentionem ab audientibus expoſcit, ſed praecipue orationum ſuffragia, quibus Deum deprecemur, illi lucē inſundat, ut illam cum intelligat, tunc explanet. Idem facit D. Chryſoſt ac venerabilis Beda. Prima haec occurrit difficultas, ex mente D. Aug. quod cum Ho. 40. in tam pauca ſint verba ſaluatoris, ſibi videntur contradicere, & ipſemet quod prius dixerat: In hunc vocare, imo ſibi ipſi repugnare. Non dixit, iſta do-

locum.

trina non eſt mea, ſed mea doctrina, non eſt mea. Quam dixit ſuam, tandem dicit non ſuam. Quomodo idem euſdem poſſe eſſe & non eſſe? Quare D. Chryſoſto. nulla eſt apud Philoſophos verior propoſitio, quam ea quae eſt identica: Ego ſum ego: Petrus eſt Petrus, & per conſequens nulla falſior, quam quae hanc negat identicā. q. de ego non ſum ego: album nō eſt album; & talis quaeque haec videtur: Mea doctrina non eſt mea. Secundam difficultatem perpendit D. Chryſoſt. in eo quod Dominus addit: Sed eius qui miſit me, Domine, nome tu dixit: Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Et iterū dū Patrem alloqueris ſic ais: 19. Omnia mea tua ſunt & tua mea ſunt. Si igitur Iſta doctrina Patris eſt, eadem ratione inferre debueras, & mea eſt, & non id quod infero ad circo nō eſſe tñā, quia Patris eſt. Inſuper ea de cauſa perſidus haereticus Arius haec ſibi ſententiam aſſumpſit, ut errorem ſuum mordaciter aſſereret, quod filius minor eſſet Patre, & eſſe haberet, ab eo diuerſum ſubſtantiam diſtinctam & naturam; teſtibus D. Amb & D. Aug. Licet ad horum Lib. 2. de verborum expoſitionem egregios plane S. Pat. ſide ca 4. tres conceptus exponat, & mirabiles producant & 1. c. 2. interpretaciones; omnes tamen ad duas renocā. Lib. 1. c. 2. tur. quas ſtylo ſubtiliori proſequitur D. Auguſt. 2. de Trin. ſupponens operoſas eſſe, quās Chriſtus dixit de Lib. 1. de ſe, ſententia: in dubium enim vocari poteſt, an Trinit. loquatur de ſeipſo in quantum Deus eſt, vel in quantum homo: praeterea et autem, quod ſi utro. Sententiae que modo poſſunt intelligi, praſtat, ut utro. Chriſti de que modo exponatur. Et talis, inquit, haec eſt: ſe duplici Mea doctrina, non eſt mea: Explicantem hanc au. modo diam s. Auguſtinum. Sunt quaedam in libro ſan. explicanti ita poſita, ut ambiguum ſit, quomam referentur. da ſint, utrum ad illud, quo propter aſſumptam D. Auguſt. creaturam minor eſt filius, an ad illud, quo quantum Tom. 3. aequalis, tamen quia de Patre ſit, indicatur. Et nihil quidem ſic videtur, ſi eo modo ambiguum eſt ut explicari diſcernique non poſſit, ex utraque regula ſine periculo poſſe intelligi ſicut eſt quod ait. Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me. Nam ex forma ſerui poteſt accipi & ex forma Dei, in qua ſic eſt Patri aequalis, ut tamen de Patre ſit.

Hic igitur primus eſt ſenſus, ut loqui cenſetur Chriſtus in quantum filius Dei naturalis, ve. Explicatur haec III. litoque verbis illis profundū S. S. Trinitas indicare mysterium: quod ipſe ſuum habeat eſſe perſonae ſententia le, & hoc verē ſuum eſſe porro non hoc habeat à ſe forma ſemetipſo, ſed à Patre per aeternam ſibi communem Dei. nīcatum generationem. Idem de diuina eſſe ſentimus ſcientia: eius eſt, verum illam à ſeipſo non habet ſed à Patre accepit, de quo procedit:

In

D. Avv. In Dei quippe forma (docet D. Aug.) sicut non est
 Lib. 1. de aliud filius, aliud vita eius, aliud doctrina eius, sed
 Trinit. ipsa doctrina filius est: ac per hoc sicut id quod dicitur
 Tom. 8. qd: Dedit filio vitam non aliud intelligitur, quam
 genuit filium, qui est vita: sic etiam cum dicitur:
 Dedit filio doctrinam, bene intelligitur, genuit filium,
 qui est doctrina, ut quod dicitur est: Mea doctrina
 non est mea, sic intelligitur ut dicitur sit: Ego non
 sum à me ipso, sed ab illo, qui misit me. Quia doctri-
 na Patris Quærit idē D. Aug. nisi verū Patrie
 Tract. 29. Ipse ergo Christus doctrina Patris, si verū Patrie
 in Ioan. sed quia verū non potest esse nullius, sed alicuius,
 Tom. 6. Et suam doctrinam dixit semetipsum, Et nō suam,
 quia Patris est verū. Quid enim tam illū est quā
 in? Et quid non tā tuū quam tu si alicuius est, quod
 est? Profundam hic veneror interpretationem, &
 secundum illam divinam suam illis personam
 voluit Christum indicare, & hoc quod ipsis in hoc
 sermone respondit, quando dicentibus illis:
 Ioan. 7. 28 Hunc nescitis unde sit: illis ait: A me ipso non ve-
 nis, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis: ego
 scio eum, quia ab ipso sum. Et ipse me misit. Hic sen-
 sus est mirabilis, & illo præmissio divine Iudæo-
 rum referat malitiam, dum quærent. Quomo-
 do hic litteras fecit, cum non didicerit? De quibus
 postmodum.

Explicatur ex forma serui.
 IV. Secunda explicatio est, quod Christus de se
 loquitur in forma serui q. d. meam doctrinam
 quā habeo, & doceo, non de mea recepi humani-
 tate quā vos videtis, nec eiusdem acquirui vitibus
 ac diligentia, sed à divina habeo natura, quam à
 Patre accepi, quam vos nec agnoscere vultis, ne-
 que confiteri. Præsupposito hoc sensu loquitur
 Pfs. 55. Christus cum Davide: In Deo laudabo sermones
 11. meos: Quæramus hic D. Aug. interpretationē. Si
 D. Av. in Deo, quare meos? Et in Deo, Et meos. In Deo: quia
 Tom. 8. ab eo ipso: meos quia accepi. Ipse voluit meos esse,
 qui dedit, amando eum cuius sunt: quia ex illo mihi
 sunt, mei facti sunt: unde enim panē nostrū quoti-
 dianū da nobis hodie: quomodo nostrū quomodo das?
 Ab illo petendū non eris vacuus, tui consistendū non
 eris ingratus: si enim non dicas tuum, non acceperis,
 rursum si dicas tuum, ita quasi à te se, cum dicit
 tuum, amittit quod acceperat: quia ingratus es illi,
 à quo acceperas. In Deo ergo laudabo sermones
 meos: quia ibi ipse est fons sermonum verorum: meos
 quia sciens accessi, Et libi. O bonum prædicatōrē,
 qui non prædicat nisi sermones Dei, primū quia
 illos suos fecit applicando illos tibi, illos imitar
 apicula, digerendo, quæ rorem colligit, cumque
 celesti virtute digerit, primū illos proprios
 facit ostendens illos in semetipso complectens
 penitus.

Hunc intellectum data opera prosequitur D. Lib. 2. de
 Aug. & D. Amb. q. d. Dominus inquit D. Ambr. T. in ca. 2
 Mea doctrina non est mea, id est, non est secundum ad finem
 carnem meam: quia quæ divina sunt, non sunt car-
 nis eloquia. Deinde claritū illa explicat per alia D. Amb.
 Lib. 5. de verba Dominus, quæ dixit duobus illis fratri-
 bus, manum dexteram sinistramque postulanti. sic e 3.
 Tom. 2. but, Calicem vicium bibenti, sedere autem ad dex-
 teram meam vel sinistram non est meum dare vo-
 Tom. 2. bis. Pondera cum D. Amb. de alicui, quem dixit
 suū esse: Calicem meum: poro primum concedere
 sessionis in cælo, suū non esse, Non est meū:
 quia de se loquebatur in forma hominis, cui
 proprium est bibere calicem tribulationis, por-
 nas perpeti, & à quo alicuius sit primas in cælo
 cathedras impetiri: Loquebatur secundum for-
 mam serui secundum quam, vocat calicem meum: L. 5. de
 quia cum bibere ei conveniebat secundum formam
 Tom. 4. serui, ut calicem dicit meum, id est passionem car-
 nis meæ, sed non meum, id est eiusdem carnis dare
 vobis sedes: quia non erat eius, secundum quod hu-
 manam conditionem habebat sedis superna confor-
 tia dare. Declarat eodem modo D. August. alias
 E. 1. de Tri. duas sententias à Christo prolatis, quæ sibi
 c. 11. mutuo videntur repugnare. Pater non iudicat
 Ioan. 5. 28. quemquam, sed omne iudicium dedit filio: Et a-
 liam. Si quis audierit verba mea, Et non custodie-
 rit ego non iudico eum. Circa quæ per amplē dis-
 putat D. Aug.

Itaque iuxta hanc interpretationē vult Chri-
 stus dicere: Mea doctrina non est mea, secundum
 hominem, etenim humana non est, nec ab homi-
 ne accepta, sed ex divinitate mea dimanavit,
 quæ ex Patre meo procedit, quem in me ipso
 possideo: Intus in me habeo magistrum, qui mi-
 hi sapiētiā infudit, & est pectus meum scho-
 la quædam, in qua ipse me docet, ut necesse mi-
 hi non sit foras egredi, & alium adire præcep-
 torem. Hoc non parum congruit illi, quod Da-
 vid ait, & D. Aug. dicitur intelligit de persona
 Ps. 34. 13. Christi. Oratio mea in sinu meo convertetur. Vi-
 D. Avv. dentur D. Augustino verba obscuriora, & ait: Tom. 8.
 In hoc plane versu, magnus sinus est, præset Domi-
 nus, ut penetrabilis nobis sit. Optimo iure, den-
 Christum set ille, hoc dicere potuit Christus: ut eum ali-
 Patrem: quid, à Deo consequeretur, nō opus erat ei extra
 habebat se quærere: quia in seipso Patrem suum habebat, præcep-
 torem in vide nihil ei aliud agendum incumbere, quam
 orationem suam in sinum suum convertere, in sinu suo
 quo Pater æternus residebat: In sinu meo oratio
 mea convertetur: hoc intelligo dicitur: quia in
 sinu suo habebat Patrem: Deus enim erat in Chri-
 sto: quod dicitur recte, dicitur sibi. In se habebat, quem
 deprecatur.

deprecaretur, non erat ab illo longe, quia ipse dixerat: Ego in Patre, & Pater in me est: Eodem modo declarant ea sem verba D. Hier. & Rufin. quos sequitur D. Remigius, voluit ergo dicere. Non est quod extra me queras magistrum, qui me docuerat, intra me habeo me docentem, proinde mea est doctrina, cum illam habeam, & non est mea, quia ex mea mihi non nascitur humanitate, quam patre oculis videtis, sed ex Patre meo, qui mihi dedit divinitatem, & ipse est qui me misit in mundum.

¶ 33 Eleganter valde hanc Theologiam exposuit divina sponsa, divini sponsi describens qualitates. *Qualis est dilectus meus? Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Caput eius aurum optimum, coma eius sicut elata palmarum, nigra quasi corvina.* Ut fundamentum ponit omnibus quae sponsus habet quod candidus sit & rubicundus: sunt haec qualitates, quae aptissime declarant, qualis est Christus, nimirum Deus & homo.

VI. Albedo color est caeteris omnibus palmarum coloribus eripiens, eo quod ex luce multum participet, in tantum ut in S. litteris ad declarandum aliquid esse fulgens ac splendidum, dicatur esse album. Ita quod unus Evangelista scribit quod in resurrectione. Domini apparuit Angelus: *In vestibus candidis, dicit a ter i in veste resurgenti.* Et de Marc. 16. gloriosa transfiguratione Domini dicit D. Mattheus de vestimentis Christi: *Vestimenta eius facta sunt luc. 24. 4. sicut nix: D. Luc. dicit: Vestitus eius albus & resurgenti. Et sic intelligi potest de Angelis post ascensionem Domini apparentibus: *Albi ut duo dicit. 1. 10. viri in: a illa in vestibus albis.* Est etenim color albus resurgens, gloriosus mysterium deignandis maxime proprius, transfigurationis, resurrectionis, & ascensionis: Idcirco dicunt philosophi, quod color albus obfulcet, & visum debile et. Hoc etenim ista definitione declarat albedinis: *Color disgregans visum, & ipsa te docet experientia, quando fixa oculorum acie in eum intueris candidiorem.* Color rubicundus magnum signat calorem, & subiectum igneum: unde vocant aliter rubedinem *suspensum colorem*, quod mali nuntij instantia, mutabilitatis, inflammationis, mobilitatis esse dicitur indicium. Hinc est, quod calor albus eleganter veram exprimat divinitatem, cui proprium sit lucem esse purissimam, Deus lucet, & tenebrae in eo non sunt. *Lucem inhabitat inaccessibilem.* Proinde ad denotandum naturalem veramque divinam sapientiae divinitatem, quae est ipse filius Dei Spiritus S. nomen illi candoris imponit. *Candor est lucis aeterna.* Eodem modo color rubicundus*

Rubedo

Christus albus quia Deus est rubicundus, quia homo, tam mirabili utriusque commixtione formosus, ut lucem divinitatis infinitam moderetur humanitas, quatenus eam possimus intueri, & humanitatem perficit divinitas, ita ut cum ipsa tot ex se deficiat mala subiaceat, quandoquidem igne flagret ardentissimo concupiscentiae, cum sit adeo mutabilis, volatilis, vana, ino culus vanitatum, teste David, in Christo propter unionem cum divinitate reddatur perfectissima, purissima & omnigenis gratijs, donisque formosissima, sic ut nec alienius defectus sit in ea reperire vestigium: ita ne divinitas sit humana, quae habitat in nobis, & humanitas divina, quae caelestes spiritus transcendit universos. Dixit commixtio, non quod ea hoc in mysterio propria reperitur, sic ut amarae naturae confundantur, & quaedam resuliter tertia, a duabus illis distincta: non enim talem inveniri probat egregie Theologorum dux D. Thom. & egregie contra haereticos docet D. Damascen. in hac verba. *Ex duabus perfectis naturis divina & humana dicitur unioem factam esse non secundum mixtionem, ut a Deo repulsi, inquit Dioscorus Eutyches, & Seneca, rursus, & eorum scelerata conors. Non commixtionem, sed quod sit quando duo commiscuntur, eleganter declarat hoc mysterium: & ea de causa nonnulli SS. his terminis videntur mixtionis, hoc exponentes mysterium, ut D. Pet. Chrysol. *Quia humanitati permixta deitas dicitur, associata pietas miscuitur hominem & Deum.* Et nisi me falsio prod. lar memoria, ipsidem videntur D. Irenaeus & D. Augustin.*

Est igitur, inquit illa, *Dilectus meus candidus & rubicundus, q. d. Verbum caro.* Deus & homo verus, unione tam inestabili, ut ex ea nascatur, quod sit electus ex millibus, q. d. Est reliquus omnibus multo gravior, multoque formosior. Christi declarat inter omnes praedestinos praerogativam;

¶ 34

nostram designat humanitatem, quae sanguine nutritur & proprijs exardescit concupiscentijs, adeo mutabilis, & inconstans, ut nimirum in eodem statu permaneat; En tibi Christi mysterium albi & rubicundi. Albedo in sua puritate tenebras abducit; rubedo, si pura sit, effendit, porro una alteri permixta colorem reddidit perfectissimum; dum enim rubedo nimium albedinis luce attemperat, ut fixis oculis eam liceat intueri, & albedo rubedinis temperat ignem, ex utroque colore resultat alius venustissimus, suavissimus, oculisque gratissimus, qui cor mirum in modum exhilarat.

Christus albus quia Deus est rubicundus, quia homo, tam mirabili utriusque commixtione formosus, ut lucem divinitatis infinitam moderetur humanitas, quatenus eam possimus intueri, & humanitatem perficit divinitas, ita ut cum ipsa tot ex se deficiat mala subiaceat, quandoquidem igne flagret ardentissimo concupiscentiae, cum sit adeo mutabilis, volatilis, vana, ino culus vanitatum, teste David, in Christo propter unionem cum divinitate reddatur perfectissima, purissima & omnigenis gratijs, donisque formosissima, sic ut nec alienius defectus sit in ea reperire vestigium: ita ne divinitas sit humana, quae habitat in nobis, & humanitas divina, quae caelestes spiritus transcendit universos. Dixit commixtio, non quod ea hoc in mysterio propria reperitur, sic ut amarae naturae confundantur, & quaedam resuliter tertia, a duabus illis distincta: non enim talem inveniri probat egregie Theologorum dux D. Thom. & egregie contra haereticos docet D. Damascen. in hac verba. *Ex duabus perfectis naturis divina & humana dicitur unioem factam esse non secundum mixtionem, ut a Deo repulsi, inquit Dioscorus Eutyches, & Seneca, rursus, & eorum scelerata conors. Non commixtionem, sed quod sit quando duo commiscuntur, eleganter declarat hoc mysterium: & ea de causa nonnulli SS. his terminis videntur mixtionis, hoc exponentes mysterium, ut D. Pet. Chrysol. *Quia humanitati permixta deitas dicitur, associata pietas miscuitur hominem & Deum.* Et nisi me falsio prod. lar memoria, ipsidem videntur D. Irenaeus & D. Augustin.*

Est igitur, inquit illa, *Dilectus meus candidus & rubicundus, q. d. Verbum caro.* Deus & homo verus, unione tam inestabili, ut ex ea nascatur, quod sit electus ex millibus, q. d. Est reliquus omnibus multo gravior, multoque formosior. Christi declarat inter omnes praedestinos praerogativam;

¶ 34

Christus albus quia Deus est rubicundus, quia homo, tam mirabili utriusque commixtione formosus, ut lucem divinitatis infinitam moderetur humanitas, quatenus eam possimus intueri, & humanitatem perficit divinitas, ita ut cum ipsa tot ex se deficiat mala subiaceat, quandoquidem igne flagret ardentissimo concupiscentiae, cum sit adeo mutabilis, volatilis, vana, ino culus vanitatum, teste David, in Christo propter unionem cum divinitate reddatur perfectissima, purissima & omnigenis gratijs, donisque formosissima, sic ut nec alienius defectus sit in ea reperire vestigium: ita ne divinitas sit humana, quae habitat in nobis, & humanitas divina, quae caelestes spiritus transcendit universos. Dixit commixtio, non quod ea hoc in mysterio propria reperitur, sic ut amarae naturae confundantur, & quaedam resuliter tertia, a duabus illis distincta: non enim talem inveniri probat egregie Theologorum dux D. Thom. & egregie contra haereticos docet D. Damascen. in hac verba. *Ex duabus perfectis naturis divina & humana dicitur unioem factam esse non secundum mixtionem, ut a Deo repulsi, inquit Dioscorus Eutyches, & Seneca, rursus, & eorum scelerata conors. Non commixtionem, sed quod sit quando duo commiscuntur, eleganter declarat hoc mysterium: & ea de causa nonnulli SS. his terminis videntur mixtionis, hoc exponentes mysterium, ut D. Pet. Chrysol. *Quia humanitati permixta deitas dicitur, associata pietas miscuitur hominem & Deum.* Et nisi me falsio prod. lar memoria, ipsidem videntur D. Irenaeus & D. Augustin.*

Rom 2.13

Coloss 1. 15. 18.

XI. Diuinitas in Christo caput aurum optimum.

(a) De regnie y quatio quilibet.

XII. Capilli sunt dona gratiarum.

Ioan. 1. 14.

XIII. Elata palmarum sapientia prefe-runt.

tiuum: profundum sane mysterium, quod Apo-
 stolus inuoluit: nunc illum appellans: *Primo*
genitum in multis sicut in modo. Unigenitum
omnis creatura: altiss, ut in omnibus ipse primatum
tenens. Quod D. Thom. sapientia puteus inex-
 haustus sapienter exponit. Dixit autem hoc in
 communi de celesti suo sponso, quo totum hoc
 bonum in illo comprehendit, quod celo solo-
 que continetur. Transgreditur, ut eius in parti-
 culari pro ponit perfectiones singula eius mem-
 bra describens notansque perfectiones. Quia
 vero in homine caput emittit principale, vice
 fundamentum, & in quo resident eminenter
 omnes sensus, ut pater ex D. Thom. ob quam
 rationem philosophi dixerunt, caput in homine
 esse, id quod radix in arbore, à capite eius lau-
 des exorditur: *Caput eius aurum optimum, q. d.*
aurum purificatum, primum obrizum, purissi-
imum(a) pretiosissimum: Caput Christi Deus est.
 q. d. Totus boni fundamentum vitæ, essentia, &
 actio in Christo diuinitas est. Et asserit au-
 rum esse optimum & purissimum, ut significet
 diuinitatem non esse permixtam, fictam, adul-
 teratam, furto raptam qualis erat omnia illa
 Deorum diuinitas, quos mendax introduxit
 gentilitas. Hic considera quid tibi sit consti-
 tuendum ut fundamentum & radix eorum, quæ
 in Christo meditaris.

Caput hoc non caluum est, non corosolum,
 non desertum, hoc etenim maxime dedecret,
 sed ex eo capilli nascuntur innumeri: *Coma eius*
sicut elata palmarum. Dona gratias, & perfecti-
 ones refert de diuinitate germinantes, & in illa
 sanctissima humanitate sicut capilli de capite,
 procedentes. Hoc autem D. Iohannes declarat,
 qui postquam dixerat: *Verbum caro factum est,*
 subiungit *Vidimus eum plenum gratia, & verita-*
te etc. De cuius plenitudine nos omnes accepimus.
 Singulariter autem hac metaphora declarate
 voluit cælestis illa sponsa sapientiam, doctri-
 namque & Saluatoris, quæ per capillos optimè
 designatur, qui de capite pullulant: ex illo nam-
 que procedit discursus, doctrina, consilia, &
 quicquid ad sapientiam pertinet. Dno de capil-
 lis illis commemorat. Primum: *Coma eius sicut*
elata palmarum. Aliqui per *Elatas*, ramos intel-
 ligunt palmarum quæ dicuntur, *Elata quasi e-*
leuata, symbolum victoriæ. Capiant alij ramos
 dactylozum, qui in vertice nascuntur palmarum,
 sicut ex eius capite, qui sunt velut ariste, in
 quibus dactyli dulces reconduntur sicut in co-
 operculo. Secundum, quod sunt capilli nigri, ut
 corni quod in vulgari nostro idiomate suppo-

rimus pro omnium nigerrimo: *Nigra quasi co-*
uis. Per hoc doctrina Christi prædicat excel-
 lentiam est enim altissima, quia de vertice capi-
 tis sui, de Diuinitate nascitur, & primo, est velut profundum
 palma victoriæ signum: illa namque totum sibi tatem
 mundum, totum subiungabit profermetque in-
 doctum: illa quoque dactylos proferet cele-
 stium Sacramentorum, mysteriorumque dul-
 cissimos. Secundo: nigra est & obscura ob
 nuntiam profunditatem, in tantum, ut stipe-
 faciat & mundi sapientissimus videatur obscuris-
 sima.

Hinc illa admiratio in illam audientibus, ut
 Nicodemus eam de baptismo percipiens quasi
 raptus interroget: *Quomodo possunt hæc fieri. Si-*
militer magistri doctores, & nonnulli eorum,
qui celestis huius Doctoris classes frequenta-
rant illam audientes, quam de venerabili Sa-
cramento proponebat, obscuram adeo arbitrat
sunt, ut conuicti dicerent: Durus est hic sermo, & Ioan. 6. 16
quis potest eum audire? quomodo possit hic nobis
carnem suam dare ad manducandum? Prædicante
illo profundam mortis suæ sapientiam: Oportet
exaltari filium hominis: tantis tenebris involuntur,
ut se illi cuncti pertinaciter opponant: Nos Ioan. 12. 33
audimus ex lege, quia Christus manet in aeternum.
Et quomodo tu dicis: Oportet exaltari filium
hominis. Et quis est iste filius hominis? Quid plu-
ra? Sacratas ipsis Apostolis adeo obscura visa
est, ut audientes quæ Christus dicebat, dicerent:
Nescimus quid loquatur. En tibi quam atomi
stupent hodie doctrinam hanc audientes, quam
perculsi, quam admirati vidi se mutuo interro-
gant: Quomodo hic litteras seu etc. Hæc est illa
doctrinæ eius sublimis altitudo.

Si tu cum illis percontaberis, *Vnde hic litteras 35*
scit cum non didicerit? Ipse respondet: Mea doctri-
na non est mea. Huius principium ne extra me
 foris quaesieris, nec terrenos magistros, homi-
 numque classes: Mea doctrina non de me velut
 primo principio procedit, sed nascitur & dima-
 nat de mea diuinitate sicut de capite capilli: &
 hanc non habeo ego à me ipso, sed à Patre
 meo, qui misit me. Eodem modo exponere pos-
 sumus verba, quæ ex iudicio S. Ambrosii & D.
 August. de Christo proferuntur: *Fons horiarum, Lib. 1. de*
puteus aquarum viuentium, qui fluunt in partem de virgin ad
Libano. Aquæ sapientiam deuotant, & sapientiam *Marcellæ*
 Christi cognominat puteum aquarum viuens-
 tium, inquit D. Augustinus quia nonnumquam pa-
 tens est ac facilis, sicut aquæ fontium, nonnum-
 quam altæ, velut aquæ puteorum. Illas aquas *tra Cresce*
 Christus ex se animam habet sed regurgitant, *Cap. 4. 19*
 &

Ioan. 3. 12
 Ioan. 6. 16
 Ioan. 12. 33
 Ioan. 16. 18
 Lib. 1. de
 Marcellæ
 Lib. 2. con-
 tra Cresce
 Cap. 4. 19
 &

XV. & rapidè dimanant cum impetu, hoc enim est, (Flamm) de monte Libano, quo celestis Patet designatur, ex quo filij Christi doctrina profuit, eius diuinitas, & quidquid habet, cursu naturali ac impetuoso, de quibus miranda nobis se offerunt dicenda mysteria quæ citatis ex D. lo. Tract. 15. ane verbis: *Vidimus cum plenam, gratia & veritatem, quasi unigeniti à Patre &c. significantur.*

Ultimam manum huic discursui imponamus, altero subtili satis D. Ambrosij cõuenienter expendit quod ait D. Ioannes de veste Christi, quod consueta non esset ex multis partibus: sed Erat inconsuetis desuper contexta per totum: Ad quid tam exacta vestis descriptio? Multum quidem per omnem modum. Vestis, vt constat ex D. Ambrosio, symbolum est sapientia: ea namque est quæ vestit, adornat, pulchramque reddit animam. Nostra sapientia (inquit) vestis est consueta, partibus ad partes annexis: etenim primò docet Iudi magister puerum litteras, deinde ex litteris formare syllabas, ex syllabis verba componere: Post hæc aliam atroxie partem Grammaticam, eni confestim assuit Dialecticam & alias scientias, na vt scientia nostra vestis sit consueta per totum, dum paulatim, successuque temporis simbra simbrae copulatur: *Nostri sapientia, hoc est humana consuetur assuitur enim libros admodum ad studia Grammatices, tradimus philosophia, erudimus eos, vt sapientia in istis, qua non erat, acquiratur.* Porro sapientia Christi per simbras industriam magistrorum consueta non dicitur, sed *Inconsuetis est desuper contexta per totum:* continet enim in se connexas & vnitas omnes scientias, & hoc illi inde contingit, quòd principium suum habet de superis: *Desuper contexta, Patrem suum scilicet æternum qui simul totam illi communicauit sapientiam eum illa vestiens atque adornans: Domini autem sapientia non assuita est, non quaesita, non enim didicit à magistro, sicut ipsi Iudas dicunt: quomodo hic litteras nouit, cum non didicerit?* Et ipse dicat: *mea doctrina non est mea, hoc est, de hoc mundo, sed eius qui misit me. Hoc est, quod ait, de superiori contextum, quo vestitum, vel quibus ornata vestimenta Ecclesia Catholica semper ornata est, sicut propheta ait: Assuit regina à dextris tuis in vestitu deaurato. Hæc est illa vestis qua mater Ecclesia decoratur, doctrina Christi non prolapsu temporis ex assumentis vel tetræ præceptoribus efformata, sed desuper à Patre æterno communicata cõditis & inspi-rata.*

9. 13. Ostendit se Christus Messiam à Patre celesti promissum, cum verba sunt, sicut eius legati.

Insignes sunt hæc Sanctorum explanationes, 36 & omnes in vna, & magis aperta comprehenduntur, sed quæ superna contineat mysteria, & ea est quòd in illis verbis: *Mea doctrina non est mea loquatur Christus ostendens se legatum à celesti suo Patre missum, in quo propheta illa celebris, omnibusque illis notissima sit impleta, quã Deus ore vatis Malachia: præ-nuntiatur, quam superius corripimus explanare: Statim veniet ad templum &c. dominator &c. Et Malac. 3. 2. Angelus testamenti quem vos vultis. Angelus idem est, quod nuntius, seu legatus, vt discimus ex D. Greg. & vt talem se hodie offert in Euangelio, sermones suos prosecutus, in illis eodocis, Christus quod inconcussa fidei legatus non suam sed legatus Domini quærat mittentis, exaltationem. Quando Rex legatum mittit gratioribus deputatum tre mil-negotijs, quæ dicenda sunt illi in iungit legatio. I. nem faciendam ipse componit, & nuntia præ-nuntiat explicanda; in hoc autem integerrimam suam legatus probat fidelitatem, vt nihil de suo superaddat, sed legationem seu commissionem exponat puram ac simplicem, qualem illi Rex suus præordinauit. Et dum exponens commissum admittitur ille qui hoc recipit, inquit: Illud meum commissum non est meum, sed Domini Regis me mittentis. Suum est & suum vocat quia ipse est qui illud intimit, ac denun-tiat: & suum non est quia ex eius non prodit cerebro compositum: sed regis est eum mittentis inuentio.*

Hoc voluit Dominus hodie significare quòd ipse per prophetas Hieremiam & Abdiam (in Hier. 49. terprete D. Hieronymo) solum se dixit legatum à Patre celesti missum, & quod talis ipse veniat: v. 1. Legatus ad gentes missus sum; cui vt tali æternus Pater signauit, & specialiter ac minutim indicauit, quidquid dicendum fore conueniebat, quocirca nec verbum protulit aliud, nec quidquam docuit diuersum, nec opus patrauit ali-quod siue paruum siue magnum, nec pedem mouit, aut manum, nisi iuxta Patris sui beneplacitum atque instructionem, & ea quæ ille sibi mandasset ac ordinasset & hoc pluribus ipse suis in concionibus palam professus est: *Qui me misit, Ioan. 8. verax est. Et ego qua audiui ab eo, hæc loquor in 26. 28. mundo, & sicut docuit me Pater, hæc loquor. Et vltimam*

simam cetero referent eam D. Iohanne, his verbis abscluit: *Ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mandatum dedit, quid dicam & quid loquar &c. Quia ego loquor, sicut dixit mihi Pater, si loquor. Est autem hoc iustum ut eam ob causam ab Apostol. inquisitus de ultimo hie iudicij, respondeat: Dicit autem illo vel hora, nemo scit, neque Angeli in celo, neque filius hominis. Quærit SS. Patres qua veritate dicere hoc poterit prima veritas: cum enim esset ipsa Patris sapientia, per quem tempora diefque disponuntur, ipse iudex, cuius Pater potestati remisit agendum quidquid illius ultimi diei iudicij requirit auctoritas, illum non potuit ignorare? Respondet & nodus dissoluit D. Augu. quod locutus fuerit velut legatus à Patre: missus tanquam magister, ut doceret diceretque ea quæ sibi Pater docenda, dicendaque iniunxisset: & iuxta hanc rationem, hoc tantum nosse dicitur quod illi Pater præcepit dicendum; ut legatus, ac magister illius intuitu solum affirmat se scire illud, quod scit sibi ordinatum ut diceret. Sicut autem celestis Pater & hoc non ordinavit, ut certum iudicij diem futurum promulgaret, se illum ait ignorare.*

III. Ex his perfectam Christi æterni Patris discas obedientiam, qualis nunquam in omnibus religiosis simul iunctis eam voverunt fuisse perhibetur: quos optimè celestis ille Præceptor informat, qualem servare debeat, quandoquidem nec verbum vllum, siue magnum, siue parvum protulerit nec opus aliquod effecerit, nec pedem, manum oculos, linguamque moverit, nisi de expresso Patris sui mandato: *Ipse mandatum dedit mihi quid dicam, & loquar: sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio.* O præclarum obedientiæ præceptorem, qui cum illa vitæ spiritalium inchoasti, nam quo fuisti momento conceptus in ventre matris tuæ purissimæ, de ea rotum emisisti: *Ingrediens mundum dicit &c. Ecce venio ut faciam voluntatem tuam.* Et in illa integrum vitæ tuæ perfectissimum decursum, imo & absolutum: *Factus obediens usque ad mortem mortem autem crucis.* Et hæc, ut dubites, diuino facta consilio, ut hoc modo opera eius ex illa parte tantò meriti forent eminentioris. Etenim ut veridica nos docet Theologia quoties operi bono connectitur obedientia, illud exaltat, & meritum tribuit, valoremque longè digniorem: prout die Martis proximo dicendum.

Hoc igitur est, quod Dominus his verbis inmit: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.* Eius doctrina est: quia ipse magister erat,

qui prædicabat eam & docebat, ipse legatus erat qui linguâ suâ nuntia mundo deserebat. Verumtamen eius non est quia illam ex se non pronuntiat, sed expressa dispositione, instructione, ac celestis Patris decreto, eum nuntientis cuncta Christus proloquitur &c. Hæc intendit Christus directè Iudæorum respondere non tantum illi, quod perfidorum respoæet verba referebant, quantum illi quod per ea di-blasphemate prætendebat, sacrilegæ nimirum ac blasphemæ calumniæ videlicet quod doctrinam suam ac sapientiam à diabolo præceptore communicasset.

Superius iam prælusimus, opera Christi eiusque doctrinam tantæ fuisse excellentiæ, ut eas ultra humanas vires esse negare non poterint inimici: porro ne diuinas esse faterentur, si tamque hoc concederent, illi credere tenerentur, effugerunt, satanica hæc fieri virtute, Christumque nefariè diabolo esse confederatum. Hoc de eo iudicium concives Nazareni tulerunt, quando operum illius atque doctrinæ conuicti magnitudine dicebant: *Vnde huic sapientia hæc & virtutes.* Non eum præptio compellabant nomine, sed ex contempta quærent *Hic, g. d. homo vilis adeo, gregarius, terræ filius cuius manus, ac scientia non altiora quam fabrilis nouerunt vquam opera: vnde statim inferebant: Quomodo hic? sicut nunc: Quomodo hic littera scri &c.* Hæc est, ex Theophilacti sententia propria Iudæorum interrogatio: *Obstuspecebamus, quod solet inuidis accidere, sicut pauper vicinus repente in splendidiore vestitu præsent & vident eum vicinus inuidus, dicit: quomodo hic iam sumptuosus vestibus indutus est. vnde huic vestis illa? Similiter si mulierem videres, parperem, triviale quæ cum non habeat vnde suti vel assem acquirat, subito predeuntem in foire togâ indutam plumariâ, pallâ byssimâ, annulis aureis, vitis gemmis ornata torque margaritis intorta, proculdubio diceret. Vnde huic hæc omnia? vnde sibi comparavit iudicares, quod ex illicito, vel ab alio illi intimus affecto illa conquisisset. O sacrilegos proditores exclamat D. Chryssostom. ex quo colligere debebant, Christum esse Deum, nefarij concludunt eum, ut Dei inimicum, amicumque diaboli: *Ex eo quod virtutem diuinam inferre debebant, virtutem diuinam videbantur destruer. Ho 48. in re. Quadrat illis optimè illud Psalterij: Conuersi Ioan. T. 1. sunt in arcum prauum. Arcus prauus qui cum sagittam in hanc deberet torquere partem, in illam retorquet.**

Ut blasphemam hanc Christus contumeliam refelleret, eius hæc prima cura fuit, ut probaret, quæ

IV. Christus proloquitur &c. Hæc intendit Christus directè Iudæorum respondere non tantum illi, quod perfidorum respoæet verba referebant, quantum illi quod per ea di-blasphemate prætendebat, sacrilegæ nimirum ac blasphemæ calumniæ videlicet quod doctrinam suam ac sapientiam à diabolo præceptore communicasset.

37. **Matth. 13. 56.**
V. Ex contemptu dicunt hic.

38. **Thimo 2. 17. Ioan.**

D. Chryssostom. Ho 48. in re. Ioan. T. 1. Ps 77. 37.

quæ faciebant opera, virtute celestis Patris sui fieri, & quam præstebatur doctrinam, ab eodem sibi esse communicatam. De operibus fusè satis dist. urrit post paralytica apud piscinam curacionem, vt diximus; de doctrina verò ac sermonibus hædie agit, illa responsione: *Mea doctrina non est mea, sed eius, &c.* Et hic sensus est maximè legitimus, quem Euthymius appellat: *Profundiorè intelligentiam; Quem sequitur Theophilactus, & ambo sumptèrunt ex D. Chrystolo. & D. Cyrillo quòd Dominus ostendere & probare conatur quòd doctrina sua diabolo nequam esset adscribenda præceptorì, nec aeterno Patri contraria, sed nec diuersa, quinimo taliter esset sua, vt pariter esset & Patris sui celestis:*

2nc. Ioan. No. 48. in Ioan. I. 4. in Ioan. VI.

Quid aduerbium non, significet.

Matt. 10. 20.

Ioan. 12. 44

1. Reg. 8. 7

Ephe. 6. 12.

1. Cor. 15. 10.

Hom. in illud enim autem subiecta: habetur post Ep. ad Cor. Hebr. 1. 1.

Lib. de Adorat. in Bir.

Quocirca ille a dictio Non dum dicit non est mea, non absolute sumenda est, sed eo modo vt idem significet, quod *Non solum.* q. d. Mea doctrina, non solum mea est, sed etiam & primario Patris mei est: Et hic loquendi modus est Christo familiaris: *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* q. d. Non estis vos soli qui loquimini, sed etiam & principaliter loquitur Spiritus S. Et iterum: *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* Et olim audivimus Dominum dicentem Samuel: *Non te speraverunt, sed me.*

Hic supradado Paulum Apostolum in illa tritissima sententia: *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus Principes & potestates.* Negate non vult, nullum nobis adversus carnem esse certamen, quod toties iam confessus fuerat, sed indicat quòd nedum contra carnem luctandū sit, sed etiā & principalius, contra tenebrarum principes qui per illam & in illa nobis graviter impugnant. Pariter & in illa: *Abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Se laborasse non negat, sed quòd principaliter labori suo divina gratia concutierit auxiliatrix. Nihilur ergo Christus (ex mente D. Chrystol.) illis asserere, quod si doctrinam suam minime receperint, Dei non acceptent doctrinam: etenim illa, quam ipse proponit, non tantum eius est, sed ipsius Dei. Hoc adimplet quod postmodum Iudæis exposuit Apostolus: *Multifariè multisque modis olim loquens Deus patribus in Prophetis, notissimè diebus istis locutus est nobis in filio.* Ab antiquis temporibus idem promiserat Moyse: *Deus in figura pro vt sequitur D. Cyrill. Alexandr. quando præcepit illi Dominus fabricam propitiatorij quod erat tabula ex auro purissimo, quam super arcam collocare debebat, in qua duæ tabulæ le-*

gis inclusæ servabantur; vt esset Dei sedes ex qua, & per quam loqueretur: ita vt vox quæ de propitiatorio procederet Dei esset, qui sedem suam ibi fixerat: *Factus est propitiatorium de auro mundissimo, &c. inde præcipiam & loquar ad te supra propitiatorium.* Plurima detegit D. Cyrill. hic mysteria, qua ratione Christus sit propitiatorium, & ex auro, & in quo sedeat Deus, & in quo & per quod loquitur, ex quibus manifestè patet quàm eleganter, dicere potuerit. *Mea doctrina est mea.*

§. 14. Probat Christus se Prophetam esse promissum, in cuius ore Deus verba sua poneret, & irretractabilis castigaret.

EX his præmissis mirabilis erit intelligentia verborum Christi, qui spectare vult illis, celebre hoc facinus quod Deus per Moysen populo suo fecit in Exodo: cum iam morti proximus esset illi hoc idem reduxit in memoriam, quo servum suum consolaretur, in Deuotionomio promissum adeo nobile quod et neclate perpendit D. August. quamvis enim quidquid Moyses literis mandavit de Christo & propter Christum fuerit: *De me ille scripsit.* ait ipse Christus: omnium tamen clarissima scriptura, quam de Christo exaravit, illa fuit. Et D. Chrystolom. egregiè probat, quod in solo possit Christo veritificari. Descendit Deus de monte Sinai legem daturus igne terribili circumcinctus, scintillas eubraus ardentissimas tonitru, fulgure & coruscatione ita formidabilis, vt totus populus tremore nihilo percelleretur, & in tantam de Deo formidine trepidus corrueret, vt ad Moysen confugeret, eum deprecatur, vt à Deo hanc gratiam obtineret, vt non ipse populo loqueretur nec ad eum sursum in montem ascendere teneretur, ne forte timore ceterptus vilo tam horrendo spectaculo moretur; ipse verò Moyses sequester esset, ipse nuntia verbaque acciperet, quæ populo Deus intimare vellet, ipse ex Dei nomine loqueretur, quod eum libentissimè essent audituri, *Loquere tu pro nobis Dominum, non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur.* Adit Dominum Moyses: aitque Domine mihi populus ille, hoc igne, tonitru & coruscatione quibus apparuisti, tanto metu consternitur, vt sola cogitatione deficiens concidat, nec ferre potest tantam sibi loquentis, maiestatem. Te humiliter deprecatur, placeat tibi, vt quod illi indicare volueris, fiat me mediatore. Respondet Dominus: *Egece locuti Deus, 18. omnia 17.*

38. L. 6. contra Faustum cap. 22. Ho. quod Christus sit Deus Tom. 53 Exod. 10. I. Proponitur Dei de Christo mitendo promissu.

omnia sui in omnibus. Ratio ne nituntur optima quod meam nolint spectare maiestatem, & ut ipse eis illudque fiat te intermedio. Revertuntur illis, hoc mihi perplacere, & quod ad integram perfectamque eorum salutem missurus sum Prophetam tui similem, ex eadem generatione, carne & familia: ponam verba mea in ore eius, & sciat quod quaecumque loquetur: futura sunt mea, prout illum attentius audient. Verumtamen libi caveant, quod si hunc loquentem in nomine meo nequaquam audierint, hoc animo feram a deo molesto, ut non leuem de illis vindictam sumpturos, & quemcumque illi refractarium fuerit castigatus: *Prophetam suscitabo eum de media fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia, quae praecepero illi. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam.* Hoc responso ac promisso revertitur ad populum Moyses: omnes alacri mente voceque respondent. Maximum ̄ maximum nobis Deus contulit beneficium, & perpetuo Prophetam hunc anhelat prosequamur nobis ab eo promissum, pariterque spondemus, quod venientiam in arrectis auribus menteque pia, quidquid in nomine eius dixerit, sumus audituri: & plus iusto plectetur supplicio, qui contumax illi noluit obedire. Hinc promissio iniuxta est perpetua illa, & infragabilis huius Prophetæ promissi, Mellis nimirum expectatio.

II. Christus est ille Propheta.

Hanc modo historiam Salvator noster tangit, asserens illam sua presentia completam, volensque ex illa communcare adversarios. An meam vos, quam pœdico, admiramini doctrinam? An quæritis unde illam didicerim? Illius Prophetæ recordamini, quem Deus per Moysen promissit, & vos venturum expectatis. In mentem vobis veniat, id quod vobis Deus est locutus: quod poneret verba sua in ore eius, ita ut, verba quæ diceret, non sua forent, sed Dei illum delegantis. *Ponam verba mea in ore eius, Attente considerate quod sum ego ille Prophetes, quocirca verba quæ profero, & doctrina, quam doceo, eius est, ipse in ore meo posuit, quidquid proloquor. Mea doctrina, non est mea sed eius qui misit me. Ipse dixit & mandavit mihi quæ dicam, & quæ loquar, &c.* Videte quod nedum illi non sum contrarius, nec mea doctrina illius, ut etiam sit illius, quod posuit verba sua in ore meo.

39 Iudæorum arguitur contumacia.

Cum autem adeo sit refractarij, ut eam scijciatis, certissimum vobis ac horridum pericadete supplicium ab illo imminendum, quandoquidem Hieron. Bapt. de Lazaro. l. i. c. 111.

in se susceperit tanti criminis multare gravitate. *Ego ultor existam.* Hoc illis apertius iudicavit quando hoc cum illis sermones instituit, adireo namque sicut illos enarrat D. Evangelista, *Qui Ioannis 9 misit me Pater, ille testimonium perhibuit de me: quæ 37. vocem eius nunquam audistis, neque speciem eius vidistis, & verbum eius non habetis in vobis manens. Scrutamini scripturas, &c. Si crederetis Moysi, & mihi forsitan crederetis, de me enim ille scripsit. Iam enim Pater de me tulit testimonium in illa promissione vobis facta mittendi Prophetam qui suo vobis nomine loqueretur: verumtamen hic obstinata vestra patet manifeste rebellio, qui vos Moysi discipulos esse gloriamini, quem, ut præceptorem à Deo datum honoratis, cuiusque constantissimè creditis. Si ipsi crederetis, indubie hoc enim hoc in loco significat adverbium forsitan ut ex alijs locis confirmat D. Ambrosius. minime summi- liter crederetis: ego namque sum, de quo scripsit ille, & ad quem moriens vos remisit.*

Lib. 2. c. 29.

Ex tunc vestram contra Deum obstinatum ostenditis contumaciam, ut neque eum in figura flammæ ignis descendentem in montem videre volueritis, nec vocem eius vobis loquentis audite. *Neque vocem eius audistis, neque speciem eius vidistis.* Non contradixit ipse vobisque irato verbo promissit, quod Prophetam audiretis vobis à se mittendum, qui vobis eius nomine loqueretur, & adhuc minus præstatis. Et verbum eius non habetis in vobis manens: quia quem misit ille, huic vos non creditis. Vah seductos proditores qui tunc appellastis in pœsens tempus, & si tunc perversè malique feceritis, nunc rebelles committitis peiora nequiore. Ira Dei gravissima capitibus vestris imminet: ex tunc enim vobis eam minabatur, dicens: *Ego ultor existam.* Perduelles estis & pernicaces, qui Deo semper perfidi mentimini. Tunc Deo mentiti estis nolentes eum videre, nec audire, & modo, recipere eius revertentes, quem vobis misit ille, cuiusque qui nomine loquitur: ita ut vestre agendi modus perpetua sit malaque contumacia merito rebellionis comparanda Pharaonis: dum enim horrenda conficit prodigia coram oculis suis adeo mirabiliter patrata, illorum terrore perculsus in alterum appellat diem fide contra promittens, se Moysi ac Aaroni obsecurum, at obsecante mane eum illis dicitur reddidit & obstinatior.

VI. Christianorum rebellio confunditur.

Talis quoque, Christiane, aliquo modo tua arguitur esse contumacia, cui de die in diem appellas, & si die primo Deo pertinax resististi, illi resistis & altero pertacior. Die mihi inultè serva-

B b rator.

rator, cur pauperi non restituis quod illi per-
 suram abstulisti? Domine, modo necessitate ni-
 mia coactor, dum mihi facultates fuerint am-
 pliores, restituiam. Illa tibi detines, & tunc
 quando prae oculis habes magis illis afficeris, &
 minus de restitutione cogitas. Vt quid peccata
 haec quaquam consistis, vitamque illam tot libi-
 dinibus computatam non corrigis? Domine
 modo alijs occupor, breui tempus aderit Qua-
 dragesima, illis opportunum, & ex corde spon-
 deo meliora. Nec ante fecisti nec adueniente
 facies hoc Quadagesima; cum confessionem ex-
 pedias breuiem, misericordiam, inprocedit am, impa-
 ratam, nulla vera contritione formatam. Domine,
 inquit alter, si Deus prosperam mihi concedat
 valetudinem euadam in virum sanctum, multas
 ieiunabo diebus, penitentiam agam, etiam nunc
 aduersa corporis valetudine ad hoc non datur op-
 portunitas. Salute gaudes integra, minus hoc
 quod promissisti, perficis. Vix tibi misero, qui de
 termino differis & appellas in terminum, & si
 male diebus vixisti prioribus, peius te geris vixis-
 que posteroribus.

Hos considera proditores, tunc appellantur in
 tempus illud, quo Propheta venit ad Deo promif-
 sus, & nunc dum eum praesentem habent, eum
 audiunt, toto reiiciunt impetu, vellunt, calum-
 niantur. Ira Dei manet super eum; sic de talibus
 Baptista vaticinatur. Ex praemissis declarat D.
 Gaudentius Episcopus Breuilis illa Christi ver-
 ba. Sermonem quem audistis, non est meus sed eius
 qui misit me Patris, & concludit: Quo dicto satis
 claruit, Patris contemptores esse vniuersos, doctri-
 nam vniuersi filij contemnerent.

**§. 15. Mea doctrina non est mea. Prædica-
 toris doctrina, sit Dei, cum ipse legatus est
 & vi talis honorari debet.**

40
 I.
 Prædica-
 tor non
 sua sed
 Dei verba
 proponat
 Ioann. 10.
 21.
 2. Cor. 5.
 10.

Hoc illis Dominus inimare voluit, pariter-
 que prædicatores instruere, quid illis sit
 prædicandum; non propria inuentiones,
 non de proprio cerebro composita figmenta, sed
 quæ Deus illis dicenda præcipit; vt eis dicere
 liceat: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit
 me: iam enim Saluator eosdem instruit, dicens: Si-
 cut misit me Pater, & ego misit vos. Sicut ille deli-
 cendit ab æterno Patre legatus missus, nos
 mittit velut legatos suos, Pro Christo legatione
 fungimur, tanquam Deo exhortante per nos: ait ille
 prædicatorum coryphæus D. Paulus. Fidelis le-
 gatus non de suo capite componit, quæ sibi di-

cedenda sunt, sed attendit audisque quæ sibi propo-
 nenda præcipiuntur. De hoc querelas contra tal-
 los quosdam Prophetas Deus olim deponerat.

*Qui loquuntur de cord. suo, & dicunt visiones ca. Hier. 23.
 p. 17. Et hoc proprium est hæreticis, inquit E.
 Rupertus velle perlocuere, ac prædicare suas Ezech. 13.
 imaginationes, doctrinas, Phantasmata. Hæretici
 eorum ista confessio non est. Mea doctrina non est
 mea: illis magis placet propria, illa qua omnium
 Sanctorum communis est. Vos Dominus mittit vt
 prædicetis, legatos suos per totum mundum, & vt
 talibus quid prædicent, imponit. Euntes in mun-
 dum vniuersum prædicare Euangelium omni crea-
 turæ. Itc. prædicare non propria commenta, sed
 nec propria veltia v. rba, sed mea, meumque Eu-
 angelium. His conformiter aiebat D. Pet. Si quis
 loquitur quasi sermones Dei. Et D. Paulus: Sicut ex
 Deo, & coram Deo, ita in Christo loquimur.*

Missurus Dominus Ezechielem ad munus præ-
 dicationis, librum illi tradidit scriptum intus & fo-
 ris proprijs suis verbis, mandaque vt illum
 comedit, sibi inuiceret, pergitque verba illa sua
 prædicaturus. Etsi hominis comede volumen istud,
 & vadens, loquere ad filios Israel, & loqueris ver-
 ba mea ad eos. Idem contigit D. Ioanni Euange-
 listæ (ipso teste) nec vacat mysterio: Prædica-
 tori namque conuenit vt primo comedit, gustet-
 que doctrinam, ac illam sibi incorporet, vt non
 tantum in verbis eius, quantum in operibus
 immoletur. An tibi excidit quod Apostolus ait:
 nutriti prædicationem assimilari: In medio ve. 1. Thess.
 strum, tanquam si nutriti sicut filios suos. Nemo
 ignorat quid nutrit faciat vt filios suos enutiat:
 ipsa namque prior cibum manducat, quem illi
 filij patris administrat, illum sibi inuicerat, in
 suum recipit stomachum, digerit, & in lac
 conuersum lugendum præbet puisoni. Hoc mu-
 nus est prædicatoris, ipse prior coelestem diuinæ
 doctrinæ cibum manducet, à Deo sibi oblatum,
 sibi incorporat, vt suum faciat, illum operando,
 illum exequendo, illum sentiendo. Postmodum
 nullo negotio in lac conuersum præbere pote-
 rit recipiendum auditoribus, dicetque cum Pau-
 lo: Tanquam paruulus in Christo lac pitum vobis de-
 di, &c. Hoc igitur prædicat, verba scilicet, quæ
 recepit à Deo prædicanda. Hanc Ezechielis histo-
 riam expendit D. Greg. & Dei verba: Et audiet de
 ore meo verbum, & annuntiabit eis ex me. (& ait): Confite-
 rentur Propheta ne presumat loqui, quod non inuere ex
 audierit, sed prius autem cordis aperiat vocis crea-
 toris, & postmodum os sui corporis aperiat auribus le-
 plebis. Et occasione similitèr notat, quod D. Aug. In ps. 47.
 circa illa Psalterij verba prænotauerat: Inclina. Ps. 48. 3.
 60 10

*Ioan. 3. 36
 In Biblio.
 theca vet.
 Patrum
 fol. 269.
 Ioann. 14.
 24.
 D. GAYD.*

*Mar. 16.
 15)
 1. Pet. 4. 11.
 2. Cor. 2.
 17)
 Ezech. 3.
 1.
 Apoc. 10.
 2.
 1. Thess.
 2. 7.*

in parabola auream meam, aperiam in Psalterio propositionem meam. Oratio legitima, ut priusquam vocem suam deponat, quæ con- cepit dicat, ad sonitum Psalterij aut culcet- autem, & aures ad parabolam arri- gat pre- positam, quo significatur, quod præ- lator priusquam linguæ suæ Psalterio suam enilletur propositionem prædicando, Deo mentis applicet aures, audiat- que, quid sibi in Scripturæ insinuetur dicatque parabola.

Quam bene Dei verbum proponerat vates Hieremias, de quo eius actarius Prophe- ta Baruch testatur, dum linguæ suæ verba promulga- bat Regi ac populo: loquebatur, non sicut, qui dicit effingit, & qui de proprio hoc effor- mat cerebro, sed sicut recitat aliquid in libro scriptum sibi que propositionem. Ex ore suo loqueba- tur, quasi legens ante me omnes sermone istos.

Hier. 36. 18.

Hinc addiscant primo viri Ecclesiæ, qui sibi prædicare competat, non fabulas, non proprias inventiones, sed Dei verba, & hoc prologo seu fundamento Prophetarum concionem exordiri: *Hac dicit Dominus.* Non negamus dictum D. Augusti, quod illis necessarium sit procurare, componere, & adornare hæc Dei verba, illaque sapientissima reddere, sunt namque hominem ap- petitus magis corrupti, quam ærotantium, qui- bus cibi etiam delicatissimi nauseam provocant, & illa displicere, quæ tum sapientia tum pietate conspicuus Marthocheus pulcherrimæ Esther reginæ præscripsit, quæ licet pulchritu- dine facies stellis æqualis haberetur, ut tamen ad Regem Assuetum ingressa grata foret regis Maiestatis oculis, atque illam is aperit vultus gratam acciperet ad populi Dei liberationem, eam adornari præcepit vestibus, ceclis, ac monilibus illis, quibus maximus ille præcipue Monarcha delectabatur. Quinimo & ipse Deus Prophetam voluit vestes immutare ut libertatis illi coram Rege Benadab pateret ingressus: si namque illo habitu indutus non intiret, accel- sus illi omnino negaretur.

III. Ornatus tamen non negatur.

IV. Allegoria de Esther.

4. 15.

Consilium est Spiritus S. ut qui declamare debet, annuntiat eruditè perorare: verba nam- que eleganter tersèque prolata, ut fauus mel- lis, dulcia reputantur: *Cor sapientis eruditè cor eius:* dicenda ita tinnunt, ut ornate proferantur. Legunt Septuaginta: *Cor sapientis cogitatit quæ ab ore eius:* & addit: *Fauus mellis verba com- posita.* Quam gustui acceptus est fauus mellis candidus, mundus suisque casulis ita ordina- te distinctus, ut omnem mundi totius opifi- cium superet industriam, fauus inquam melle

51. Fron 6. 13

suavitissimus. Sic illum apes componunt, eoque modo, suos conuenit ut sermone componant prædicatores, quatenus auditorum sibi concili- ent affectum, eorumque corrupto placeant op- petui. Num ignoras, quæ cum D. Augusti. & audi- torum. verbum Dei cibum esse animæ, & quod ille sit à te præparandus historiæ, exemplorum- que, &c. continentis. Quoniam inter se (lo- quitur Dicit Augustinus) *habent nonnullam si- militudinem reserentes atque discentes, propter fa- stidia; lurimorum, & iam ipsa, sine quibus cibi non possit, alimenta condienda sunt.* Unde dicit quidam eloquens, *& verum dicit, ita dicere de- bere eloquentem, ut doceat, ut delectet & sciat.* &c. Et hoc opinatur Apostolum Timotheo dis- cipulo suo scripsisse: *Formam habe sanorum ver- borum, quæ à me audisti in seculo, & in dilectione, in Christo Iesu.*

Notat autem prædicator quod primum illi præcipit: *formam habe sanorum verborum,* non eorum quæ vana sunt, quæ profana, quæ affecta- ta, quæ conposita, ut paulo post non sciat, qui præsens audit, quid dixerit, ut in huius operis censura prænasimus, & secundum: ut verba sint audita, & deprompta ex doctoribus Ca- tholicis, quæ ad Dei prouocent amorem, non verba de libris producta leuioribus ac impudicis, quæ magis admirationem risum, que meueant, quam amorem Christi, criminumque contritionem.

V. Similitudo inter reserentes & audi- tores.

D. Aug. Lib. 2. de doctrin. a Christia. c. 11. Tom. 3. 1. Tim. 1. 13.

VI. Honoratio prædicatores.

Secundo: vos auditores compello, vestrum hoc est negotium ut audiat, accipiat ac hono- retis prædicatores, ut Dei legatos & scitote quod iniurias ac contumtum quibus eos vil penditis, Deus sibi propria reputet, omnibusque dicat, quod olim Samueli: *Non te abiecerunt sed me:* quodque Apostolis: *Qui vos spernit, me spernit:* & qui vos audit me audit. Sicut Rex sibi iniustas censet iniurias suis illatas legatis, & cum Dauid columbina mansuetudine præfulgeret, Similitu- tam horrendis tamen Ammonitas multauit, & attingi supplicij, teste S. pagina, ob contempui habitos ab apsis legatos se mille. Ac eodem modo honorem eis præstitum, ut proprium ac- ceptat Deus & ut talem digna compensat reti- butione. Quod si sibi propinatum censeat aquæ calicem pauperi in eius nomine porrecti, quan- to magis id quod prædicatores in eius nomine, qui illum delegauit?

VII. Similitudo demulcendi & auditores, quo timore percelli vt Ratio a- notat D. Chryl super parabola de quinq; talentis. audito- seruo nihil amplius incubebat quæ dare pecunia- bus ex ad vsutam, attamen lucrum recipere, non illum, peti- sed Deo.

VIII. Ratio a- notat D. Chryl super parabola de quinq; talentis. audito- seruo nihil amplius incubebat quæ dare pecunia- bus ex ad vsutam, attamen lucrum recipere, non illum, peti- sed Deo.

VIII. demulcendi & auditores, quo timore percelli vt Ratio a- notat D. Chryl super parabola de quinq; talentis. audito- seruo nihil amplius incubebat quæ dare pecunia- bus ex ad vsutam, attamen lucrum recipere, non illum, peti- sed Deo.

*Ho. 12. in sed Dominum tangebatur. Ita dixit. Quare non dolisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens orat. 5. utique cum usuris exigiſſem illam. Ad nos nihil aliud attinet, quam Dei nuntia proclamare eiusque divina verba proloqui: ipse suo tempore venit ad vobis rationem exacturus, qualiter hanc recepistis pecuniam, quo lucro illi respondistis. Non nostram erogamus pecuniam, sed Dei, non nostra sed Dei verba proponimus: hoc etenim quisque dicit predicatorum: *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.* Tu videris quam Deo reddas rationem, quando cum usuris lucroque eam est a te recepturus.*

§. 16. *Mea doctrina non est mea, &c. Illis verbis profert Dominus Pelagium ac Lutherum, & confessionem docet de efficacia gratie Catholicam.*

42 **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

42 **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

42 **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

rur atque effudit Pater aeternis famulorum suorum opera, Patriarcharum videlicet ac Prophetarum puteos illos, mysteria divina, de quibus S. literæ illos obduxerunt. In ar. terreis, & invidiâ huius, humo suorum affectuum carnalium, falsis suis interpretationibus ac doctrinis, quibus populum decipiebant. Accessit verus Haec Christus, illos conari aperire, aquas in pias Sacramentorum caelestium effundendo, atque adeo nervose ac subtiliter, vt non mediocriter omnet haberet admiratio. *Mirabantur Iudaei. Et quaerunt: Vnde? Respondet nomen imponens ad Patris sui gloriam, eum confellus aquarum illarum primum principium, atque originem, illas non sibi, sed Patri referens acceptas. Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.* Vt tu, ac quilibet vir iustus dicere adhaerent, (idque patri iure multo potiori) Mea sapientia non est mea, mea iustitia, mea gratia, mea virtus, sanctitas, eorum mea mentis devotio, mea ieiunia, mea merita, mea perseverantia non mihi sed Deo imputanda.

Quam congrue dixit Apostolus de Christo, quod misisset sit in domo Dei fidelissimus! *Fidelis in domo Dei.* Angelus in domo Dei fuit. *In paradiso Dei fuisse:* porro Domino suo infidelis: donis etenim suis inflatus, rebellis iniurtegit, illa sibi adscribens. *In multitudine pulcherrimam suam levationem est veritatem in decore suo, ideoque de illo dicitur: In veritate non fuit. Illud in veritate, item est atque in fidelitate: Fidelis esse non perseveravit: Verumtamen Christus in veritate stetit: quia quicquid boni possidet suo fert acceptum Patri. Mea doctrina non est mea, &c. O suavem, ac praecalam confessionem! Perpende Redemptorem totorum duos inter famulos mala vitioque famâ constitutum hereticos Pelagium cum suis asseclis, & Lutherum h. is stipatum discipulis peiores ambo, quam iurati illi quos inter medius Christus crucifixus occubuit, quia ex aliquorum iudicio in principio Christum ambo contumeliose instabant, quodque primo verbo suo hanc converterent, & altero, scilicet illi inflexere adeo terribilem, vt utramque protraxerit. Sic eum alia occasione considerat: D. Ambros. quando verba illa protulit: *Ego & sumus. Pater unum sumus.* Quasi in medio duorum hereticorum Arii & Sabellij: quia vno verbo hunc prostermit & altero. Dicendo *unum* Arium prostermit, qui unitatem negabat essentiae, & dicendo *sumus* confodit Sabellium, qui diversitatem negabat personarum. Similiter hic in medio constituitur illorum, dicendo. *Mea doctrina,**

42 **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

22 **23** **24** **25** **26** **27** **28** **29** **30** **31** **32** **33** **34** **35** **36** **37** **38** **39** **40** **41** **42** **43** **44** **45** **46** **47** **48** **49** **50** **51** **52** **53** **54** **55** **56** **57** **58** **59** **60** **61** **62** **63** **64** **65** **66** **67** **68** **69** **70** **71** **72** **73** **74** **75** **76** **77** **78** **79** **80** **81** **82** **83** **84** **85** **86** **87** **88** **89** **90** **91** **92** **93** **94** **95** **96** **97** **98** **99** **100**

proferunt Lutherum, & dicendo, non est mea Pelagium. Ad duo extrema contendunt hi per-
duelles heretici, quod illis est maxime pro-
prium. Assertit Pelagius, quidquid boni facio ac
operor, meum est: fructus etenim est meae li-
bertatis ac voluntatis, quae suis operatur viribus,
quomodo, & quando libuerit, & sicut ab opere
cessare possum dum volo, sic operari possum
dum volo, quocirca mea ex integro fides est,
quae credo, mea est spes quae confido, meum est
a peccato desistere, ab eo relinere, gratiam ob-
tinere, & gloriam adipisci.

Lutherus ad aliud confugit extremum, do-
cetque. Nihil eorum quae ago meum est, nec
vlla mihi pars in eo: Omnia Deus in me opera-
tor, de quo descendit moveri me fecit dum eius
voluntatem, ut mihi liberum non sit aliter age-
re, nec maneat libertas, nec in eo quod ago, par-
tem habeo vel minimam. Mentiris Pelagi: quia
non ex integro bonum tuum est quod agis, sed
Dei quoque, qui tibi vires hoc facienti submi-
nistrat. Mentiris Luther: quia tuum est quod
agis: quandoquidem tu sis, qui hoc agis idque
tam libera voluntate, ut possis hoc non agere.
Veritas ea est, quam Doctor noster caelestis pro-
ferretur, dicendo: *Mea doctrina*: quia meum est
opus bonum, ego illud operor, & facio liberrime.
Non est mea: quia non tantum meum est,
sed etiam Dei, qui mihi favorem suum retribuit
illud facienti, sine quo nullatenus fieret.

IV. Hæc est Catholica veraque confessio, cui sub-
scribit D. Paulus eius verba singulari i. ge. ij.
Cōfirmat a. monia perpendit D. Chrysol. *Abundantius*
tut ex D. *illi omnibus laboravi: non ego, autem sed gratia*
Paulo. *Dei mecum.* Ego ille sum qui laboravi, mea sunt
L. de virg. opera, quae in Dei gloriam effeci, sed mea non
e. 2. perfectæ, cum sint etiam diuinae mecum op. ran-
i. Cor. I 5. ti adscribenda gratia: itaque diuini sunt auxiliij,
10. mea libera opera factis. Loquens i. modum
expende cum D. Chrysol. *Non ego sed gratia Dei*
meum. Non ait: Ego diuina roboratus gratia
effeci, sed illa mecum: ut ostendat quod princi-
palis primaque causa, & quae magis concurrat,
& cui principalis effectus debetur boni operis,
tu non sis, sed Deus, & diuinum eius, quod tibi
concedit, auxilium. Hanc cape similitudinem,
V. quando securi vel ascia detrunctas arbores, vel
Similitudo. serra lignum dissecat, nequaquam dicit: securis
meum arborem excidit, vel serra mecum lig-
num dissecat, sed ex opposito, ego securi ar-
borem praestram, ego serra lignum dissecui: quo
significas, securim agens non esse principale,
quod actionem efficit, nec serram quae tabulas

artificiose dissecuit sed te: egragens sum pri-
marium operisque causa, sed minus principale
securis vel serra perhibetur. Hinc patet vtes
sit agens principale boni operis quod agis, si
namque qui hoc agit, Deus sit, eiusque tecum
gratia: *Gratia Dei meum* ipse est causa principa-
lis, illi praecipue debetur quicquid boni, formo-
si, sancti, ac consideratione digni perpetatur in
opere virtutis, unde Deus est, cui primario red-
dendæ sunt gratiarum actiones.

Quantum coniecit sumptis hanc loquendi for-
mam Apostolus, ex sapientissimo Salomone in
illa caelesti supplicatione, quae debilis anima
nostrae considerans vires ad bonum, illud ab-
que diuina gratia fieri non posse constituit, vin-
de sic illam à Deo suppliciter exoptulat: *Mitte il. Sap. 9. 10.*
lan de caelis sanctis tuis, & a sede magnitudinis
tuae, ut mecum sis, & mecum labores. Quis ele-
gantius gratiae describat eminentiam, quam dixit
caelestem ac diuinam: *De caelis sanctis tuis.*
Effectus non est caeli, Lunæ, Veneris, vel solis,
aut Martis, sed nec conjunctionis magnæ Sa-
turæ cum Ioue, nec ceteri stellati, neque fir-
mamenti: etenim omnis creatura, nec atomum
potest gratia impertiri: de sursum eam descen-
dere, de caelis sanctis Dei oportet. *De caelis san-*
ctis tuis: Caelis, inquam, qui omnem excedant
naturæ potentiam. Opus sit, necesse est, supra
sedis Dei, & non cuiuslibet, sed sedis suæ mag-
nitudinis. *A sede magnitudinis tuae.* Est etiam
gratia quid adeo præclarum, ut sit totius Dei
magnitudinis effectus: eiusque rota requiratur
omnipotentiae magnitudo ad gratiae productio-
nem: nam participatio quaedam est diuina na-
turæ, & super eminentis essent. Hoc appendit
satis grauitè D. Petrus Apol. olus. *Maxima es*
preciosa nobis promissa donauit, ut per hac effici-
um diuina confortes natura. Quod si à Salomone
requiras an illam postulet, ut cum ea operetur,
respondet se eam potius petere: ut ipsa cum ipso
operetur: *Meum labores:* consistens, quod ipsa a-
gens debeat esse principale, & cui referre dum
sit quicquid boni, pulchri, prudentis in opere
bono reperitur commentabile, sicut scriptori
laus datur eorum quae in literis, quas etiam
exat. uit, spectanda laudatur, & sabbro lignario
gloria eius quod affabre factum effulget in sede,
vel arca, quam suis instrumentis insignitè ela-
borauit.

Hinc iusta Dei contra superbiam regis Nabu-
chodonosor querela perpenditur, dum per Hiram
is illum ita grauitè commouit ostenditur, ut Deus ira-
eum insulsa terreat morte peritum. Inliges securi
retulit

VI. Salomon hoc etiam agnouit.

Sap. 9. 10.

lan de caelis sanctis tuis, & a sede magnitudinis tuae, ut mecum sis, & mecum labores.

Quis elegantius gratiae describat eminentiam, quam dixit caelestem ac diuinam: De caelis sanctis tuis.

Effectus non est caeli, Lunæ, Veneris, vel solis, aut Martis, sed nec conjunctionis magnæ Saturnæ cum Ioue, nec ceteri stellati, neque firmamenti: etenim omnis creatura, nec atomum potest gratia impertiri: de sursum eam descendere, de caelis sanctis Dei oportet.

De caelis sanctis tuis: Caelis, inquam, qui omnem excedant naturæ potentiam. Opus sit, necesse est, supra sedis Dei, & non cuiuslibet, sed sedis suæ magnitudinis.

A sede magnitudinis tuae. Est etiam gratia quid adeo præclarum, ut sit totius Dei magnitudinis effectus: eiusque rota requiratur omnipotentiae magnitudo ad gratiae productionem: nam participatio quaedam est diuina naturæ, & super eminentis essent.

Hoc appendit satis grauitè D. Petrus Apol. olus. Maxima es preciosa nobis promissa donauit, ut per hac efficium diuina confortes natura.

Quod si à Salomone requiras an illam postulet, ut cum ea operetur, respondet se eam potius petere: ut ipsa cum ipso operetur: Meum labores: consistens, quod ipsa agens debeat esse principale, & cui referre dum sit quicquid boni, pulchri, prudentis in opere bono reperitur commentabile, sicut scriptori laus datur eorum quae in literis, quas etiam exat. uit, spectanda laudatur, & sabbro lignario gloria eius quod affabre factum effulget in sede, vel arca, quam suis instrumentis insignitè elaborauit.

Hinc iusta Dei contra superbiam regis Nabuchodonosor querela perpenditur, dum per Hiram is illum ita grauitè commouit ostenditur, ut Deus iram in illam terreat morte peritum. Inliges securi retulit

Nabuchodonosor ob arrogantiam suam. I. Sa. 10. 2.

retulit rex ille victorias, robore ac favore confortatus diuino ac singulari: sed ea mentis Monarchiam suam inuasiu amenua, vt eorum sibi omnium honorem laudemq; superbus arrogaret. *Visitabo super fructum magnifici cordis Regis Assur, & super gloriam alti uisus oculorum eius dixit enim. In fortitudine manus mea feci, & in sapientia mea intellexi. O non tolerandam, inquit Deus, peruersitatem, o impudentem stultamque temeritatem, suis victorias dare manibus, quas obtinuit, & carum sibi velle gloriam arrogare? Numquid gloriamur securis aduersus eum, qui fecit in ea? aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur. An si lior dan posset securis inconsideratio, si intellectu pelleret, quam si dum eius opera lignarius altissimam exscidit pinnum, se superba erigeret, diceretque: Hoc non opus est lignarij, sed meum, ego quippe pinnum amputaui: si factio scriui non parum formoso ac multo labore, seditionem moueret vel maleus, vel bipennis, vel dolabra, vel cælum, vel lupus, vel cuneus & opifici gloriam suffutari conaretur, atque obijceret. Ego operis huius elaboraui pulchritudinem. Vah insanam vanamque stultitiam. De hac impius arguitur & stultus Nabuchodonosor.*

IX. Similitudo.

Ab hac me Deus inani stultaque precatur Apostolus, liberet cogitatione. Hoc intelligo, quod omni vero verius opus ego boni efficiam, tanta pollens libertate, vt per meram libertatem meam illud possim non agere, si uel uero, verum & hoc agnosco, quod illud agens, causa non sum principalis, cui gloria debeat praerogaua, ita vt eam mihi liceat omnem adscribere, sed Dei gratia ipsa est quae mecum agit causa principalis. *Gratia Dei merum.* Ipsa est, quae me corroborat, me sua facit achiuitate potentem, ipsa necum operatur, ego illi eius adiutus auxilio liberè consensio. Haec est Catholica Sanctorum veraque confessio, haec ea est quam nos docete conatur verbis suis caelestis noster ille praeceptor, qui à Pelagij ac Lutheri errores acuto confodit gladio. Quid ais Lutheri? quid loqueris haeretice. Quidquid boni officio, Dei est, & ipse omnia operatur eo modo, vt nihil in eo sit quod meum esse censeam: nec vlla est in mea gratia, alia iustitia, quam ea quae est in Christo &c. Mentis o proditor: sancti viri opus est bonum quod agit, eius est gloria, eius iustitia, quae sanctus, quae iustus esse traditur: in quantum qualitas quaedam est, in anima eius residens, quae reddat eam uersutam gratamque diuinæ maiestatis oculis, sicut albedo corpori inhaerens il-

X. Bona opera nostra sunt.

illud album efficit. Eius est ieiunium, oratio, merita, tam enim liberè illa peragit, vt propter haec de iustitia caeleste possit praemium exigere, & cum Apostolo profari: *Bonum certamen certans, sursum consummanti fidem seruauit, in reliquo reposita. Mihi corona iustitia, quam reddet mihi Dominus in illa de iustis iudex.* Tanto mihi iure praemium debetur, vt illud mihi, sit Deus redditurus: quia iudex est iustissimus. Quid ais Pelagi: quid effusus haeretice? Quidquid boni facio meum est, & opus est solius manus meae, nec est, quod in eo praeter liberam meam uoluntatem aliud agnoscam principium. Perfide mentis haeretice: maiorem enim in hoc si a diuina gratia partem sibi uendicat Deus, quae tibi benignus ac currit, tecumque concurrit, quam omnes vires tuae naturales: iam enim hoc praemissit A. ostolus. *Qui operatur in nobis & uelle & perficere, pro bona uoluntate.* Ipse est omnis tui principium, cuius fauore motus hoc agere uoluntate, & ipse est, qui uoluntati illi addit manum & perfectionem: *Et perficere:* iam ex nunc te redarguit Apollolus: *Quis enim te deseruit? quid autem habes quod non accepisti? si autem acceperis, quid gloriaris quasi non accepisti? Promde quamuis gloriam, ob operis boni praestantiam, laudemque mereris: attamen tua non est principalis, nec tibi ob hoc, sed Deo debetur gloria principalis.*

§. 17. Fatere tua esse peccata: bonum autem de Dei manu provenire: illam cum Dauid exalta, & non tuam cum Saule.

Hoc probè calluit uates Dauid in diuina gratia, mysterijs super: o lumine copiosius illustratus: ait enim: *Incerta & oculta sapientie tuae manifestasti mihi.* Virtutum illius celebrat Spiritus S. eucomia, eiusque heroica, & diuina describit opera meritorum: porro hoc unum fuit, quod eum illa tanto digna censerentur praerogatio: in omnibus, tamen quae laudabiliter gessit, confessionem laudemque Deo retulit uniuersam, agnosceus illum vt eorum auctorem, causamque principalem. *In omni opere confessionem reddi Saule, & Excesso in uerbo gloria.* Multoties D. August. in psalmos expendit, quod duas confessionis species Dauid cecinit: vnam scelerum suorum, & bonorum suorum operum alteram. Confessio criminum suorum ea erat, quae fatebatur sua illa esse: haec inquit Dauid, aperto ore, mea sunt, eo quod lo-

XI. Bona opera nostra sunt.

Philipp. 2.

1. Cor. 4. 7

45

1. Ps. 50. 8.

Eccle. 47. 9

1. Dux confessionis species quae Dauid fatebatur sua esse peccata

lus ea perpetraverim: *Iniquitatem meam ego cognosco*: q. d. Hoc primum in peccatis meis agnoscere atque confiteri, quod mea sint; unde sic animam suam exhortatur: *Benedic anima mea Domino*, &c. *Qui propitiatur omnibus iniquitatibus suis*: tuæ sunt absolute iniquitates, nec quidquam in eis Deus participat. Hæc illa stulta est Lutheri hæresis, dicens: quod eo modo, quidquid agimus de Deo veniat, & nihil nostrum sit, ut etiam in illo referat auctorem nostrorum esse peccatorum, atque quod ipse ea operetur, ad ea nos moueat, nos taliter impellat, ut non minus eius opus fuerit sacrilegi Iudæ traditio, quam præsentia Petri: Hæresis est hæc a seculo antiqua, quæ peccatores impiissimi suas obvelant horrendas iniquitates, ut contra illam de industria scripserint SS. & antiqui Patres: D. Basil. tractatum edidit, cui titulum prænotavit: *Quod Deus non est culpa malorum*. D. Chrysostr. alium, cui præfixit. *Quod nemo laedit nisi à seipso*. Et D. Ambros. per amplexu disputat: *Quod auctori à Deo non sit divina constitutio, sed propria voluntatis*. Et ad propositum alij SS. subtiles instituunt discursus quos diuina quadam sapientia comprehendit sapientia putat D. Thom. Non est peccatum opus Dei, nec hoc illi impiè adscribas, de his tantummodo manibus nascitur iniquitas, quam peruersa tua ac depravata produxit voluntas. *Non dicas illi me impleauerit*. Sic te præmonet spiritus Dei: Hoc est cum D. Ambr. & D. Aug. quod Deus primo illi infirmantem fratricidæ, malignoque Cain ex lectione Septuaginta, quam illi sequuntur. *Peccasti? Qui se, ad te conuerso illius*: Nostra verò sic scribit: *Nonne si bone egeris*, &c. Impiè, nefarie peccasti, fraternam in corde tuo necem machinatus? Ab hac quiesce, nemini nisi tibi culpam imputes, *Ad te conuerso illius*. Ne solidum tuum & imprudens animi propositum in fratrem tuum mihi referas sacrificium, sed nec mihi adscribas eius acceptanti sacrificia tua verò rejicienti, in peruersam hoc animam tuam teijcias, culpam principium voluntatem tuam malignam accusa, & inuidia adscribas; quæ ex illa nascitur, illamque rodit sicut tinea ligni medullam.

Nemo melius rem tetigit, quam ipse David, quem paulo ante citauimus, dum Nathan accersit illi oculos aperitur, ut peccatum agnosceret, quàm primum hoc illi significatur, Exclamat: *Peccavi*, & hoc aperius exponit, dicendo: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco*. Si quid sapio casum memorat Adami, dum enim post Adam suam peccatam Deus aduenit eum reprehensurus, il-

lud se commisisse mendax non negavit, porro suum esse non agnouit, nec sibi passus est imputari, culpam in sociam Euam coniecit, imò in ipsum Deum, qui talem ei sociam adiunxerat hoc enim ex mente D. Aug. significare voluit dicendo: *Mulier quam dedi mihi & hoc perditionis Adæ non minima ratio fuit*. & casta, cur illi loco remissius culpæ daretur sententia dolerit ac penarum in vita, & angustiarum in morte: *Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedet ex ea, & spinis & tribulis germinabit tibi*, &c. *Valens es, & in puluerem reuertetur*. Ego Domine, clamat David, non sic: sed peccatum meum cognosco, illudque ita meum esse opus, ut totam mihi culpam imputem: & me totalem illius causam esse fatear efficacem. *Iniquitatem meam ego cognosco*.

Idem hoc egit innocentissimus Iob: *Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celauit in sinu meo iniquitatem*. Hæc stylo pro more suo moraliter perpendit D. Greg. idem Adæ facinus considerans. Non sic ego, ait David: nec est cur peccati meum abscondam, nec illi velamen adiciam excusationum, alteri culpam iniiciendo. Hæc igitur prudentissima est tuorum criminum confessio, aperte confiteri te esse peccata, tuum tundere peccus, designando hunc esse fontem voluntas originalem, ex quo cuncta scaturiunt, non alteri origo est referre, sicut nobilis, qui censet ratione status sui peccati se te esse ad otiose vitandum, & illi culpam iniicit, cur se nequaquam in actibus virtutum exerceat, & matrimonio iunctus suo statui adscribit, cui nullam conscientia suæ habeat sollicitudinem: nec non meretor, cui sane patiarur inopem interire, sicut prædiximus primo die Iouis quadragesimæ, fateamini vobis esse peccata, eorumque fornicem, peruersam vestram esse voluntatem.

Hoc est, ut opinatur D. Hier. quod D. Icanes voluit, ut fateremur: *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, & iustus, ut remittat nobis peccata nostra*. Quid fateri debeo ad criminum indulgentiam? quod tua sint peccata nam idcirco inquit semel & bis repetit: *peccata nostra*. Idem Dominus ore prædicat Ilaix, iuxta Septuaginta: *Die iniquitates tuas, ut iustificeris*. Deum remissionis ac iustificationis principium est, fateri tua hæc esse peccata; hoc canit idem hoc aperte confitete; & hoc David fatebatur: de quo suo loco dicendum.

Asteram emittebat confessionem suorum bonorum operum. Quæ erat hæc confessio? Gratum actionis. *Confiteri* (inquit D. Chrysostr.) *Secunda est*

esse culpam non agnouit
 Gen. 3. 12
 Gen. 3. 17
 Tob. 1. 39
 L. 22 mor. c. 13
 IV. Nolite
 In Proc- mo trium- librorum
 au Dialo- rum c. 11
 Pelagia.
 I. Ioh. 1. 9
 I. Sa. 4. 26
 46 D
 V.
 Secunda est

confessio-
et gratia
a. 110.
D. Chryf.
Ho. 9. 12
Matth. in
allud. Con-
fiteor tibi
Pater.
To. 2.

VI.
David de
omnibus
Deo gra-
tias age-
bat.
Psal. 17. 33
Psal. 143. 4
2. Reg. 23.
Psal. 17. 29
Psal. 70. 5
Psal. 39.
Psal. 19. 8.
Psal. 17. 1.
Psal. 102. 4.
Psal. 138. 18.

270
est gratia agere: cum enim alicui gratia pro ali-
quo redduntur, fatetur se hoc ab eo recepisse.
Hanc in omnibus pijs suis David operibus fa-
ciebat confessionem. In omni opere confessionem
dedit Sancto. Cathalogum recenset egregium
Spiritus S. facinorum David que ceteris sunt
eminentiora. Cum leonibus lusse quasi cum agnis,
& in vestris similiter: &c. Conyitit inimicos vni-
que, &c. Opera miramini obliuenda & ineffa-
bili digna praeconio. Modo videmus quid in his
egerit, cui horum facinorum gloriam laudem-
que retulerit Deo. In omni opere confessionem de-
dit Sancto. & Excelso in verbo gloria. Et de omni
corde suo laudauit Dominum, & dedit illi contra
inimicos potentiam. Si gigantem superet terrea
molem vastissimam, viribus armisque longè dis-
par & inferior: Deum sibi vires tribuisse confi-
tetur. Deus qui praecinxit me virtute, &c. Qui
dedit manus meas ad praelium. Possuisti ut arcum &
retem brachia mea. & dedisti mihi protectionem
salutis tuae. Si ingenij dotibus tantum valeat, vt
aurae mane retulanti comparetur. (Sicut lux au-
rora, oriente sole, mane absque nubibus rutilat.) Si
caelestium scientia mysteriorum antiquos, om-
nes longè praecurrit: à Deo sibi tantam infundi
lucem candidè confitetur. Quoniam tu es, qui
illuminas lucernam meam Domine. Si constanti &
infracta mente inuisibilis patiatur sibi iniuri-
calumnias, & perpetes sustineat Sanctis soceri
persecutiones: Deo huius patientiae lauream di-
cendam esse confitetur. Quoniam tu es patientia
mea Domine, Domine spes mea à iuventute mea. Si
copiae seque militares rebellem prosteruant filium
Abalon, qui tanto patris sui dilectissimi vitam
exposuit, & illa victoria, vitam suam, nec non
regni salutem seruauit incolumem, confitetur
Domini est salus. Si de Phihsthis, ac Ammo-
nitis decat triumphum: hunc non armis, non
militum robori, sed diuino fauori adscribendum
esse confitetur. Hi in curribus, & hi in equis, nos
autem in nomine Dei nostri magnificabimur, si cul-
pam remitti sibi gaudeat, & in facienda peni-
tentia stabilem perseverare, diuinum hoc opus
esse confitetur. Dominus firmamentum meum, &
refugium meum. Tandem quidquid in se virtutis
admiratione, diuini muneri ac misericordiae, quae
suis animam eius operibus circumcingit, donum
esse confitetur. Qui coronat te in misericordia,
& in miserationibus. Vnde hoc perpetuo verbum o-
re deprimebat: Deus meus misericordia mea. In
omni opere confessionem dedit Sancto.

VII.
Saul sibi

Victorio speclat Spiritus S. opus quoddam
Davidis multum illi dissimile, quod perdidit ille

Deoque refractarius Saul perpetrare. Narratur,
quod cum amissa iam prima humilitate, qua
Saul, dum à Deo in regem eligeretur, efflore-
bat, victoria potius contra Amelecitas reuert-
retur, ascendit in Carmelum, ibique victoriae
trupheum arcum erexit triumphalem familiare
facinus in omnibus saeculis, in honorem non exi-
guum victorum triumphantium, & singulari-
ter Romanis vhitatum. Veni Saul in Carmelum,
& erexit sibi fornitem triumphalem. Ex Heltao
cum Caierano legimus: Ecce faciens sibi stare
manum. Et valde conformiter ei, quod Lyran-
notat, quod Hebraei interpretes intellexerint, in
illa fornice triumphali, depictam fuisse in sum-
mo eius vertice manum regis supereminentem
fixam ac robustam: hoc enim est, stare manum.
Et sic ex eodem textu colligit Caierus; volens il-
lo signo huius celeberrimae victoriae contra A-
malecitas palmam manus suae viribus, ingenio-
que dedicare, & apertis haec verbis dicere, cum
inflatis illis insipientibus: Manus nostra excelsa,
& non Dominus, fecit haec omnia. O mortali-
um miserum, quem merito vates Samuel totis
deplorat noctibus, eiusque perditionem lacrymis
desset intermediables: cum enim vixisset cum
in regem, tenuerrimo diligebat eum affectu: nec
enim amentior poterat esse sultitia, quam sibi,
suae diligentiae, sollicitudini, providentiae, viti-
busque illustis illius victoriae exitum argo-
re feliciorum.

Competat haec caecis amentia Gentilibus,
quorum haec praefata verba legebantur: Manus
nostra excelsa, & nos Dominus fecit haec omnia.
Sint haec verba superbo inflatoque spiritu, pro-
pria qualem in Nabuchodonosor reprobamus,
qui tanti seipsum faciebat, vt sua iam suam ac sacrifica-
magnum multo ipso minorem voluerit pro Deo
adorari: de quo testatur vates Abacuc, quod ob-
tenta victoria; (quales plurimas reportauit) ere-
xerit altare, in eo arma staret, quibus contra
hostes dimicauerat, gladium, scutum, lanceam,
thoracem, sagittas aliaque multigena armorum
instrumenta, quibus inimicos profligauerat, il-
lique sacrificia litabat insigniora, vt pote qui-
bus victoriae gloria palmaque debebatur. Super
hoc letabitur, & exultabit: propterea immolabit
sagena sua, & sacrificabit viti suo: quia in ipsi in-
crassata est pars eius. Quis ferat hanc patienter
iniustitiam horrendamque peruersitatem? & id
genus insensatas dixit patientiae speculum Iob: Si
osculatus sum manum meam ore meo, quae est ini-
quitas maxima, & negatio contra Deum altissimi.
Verbis applaudite diuini, Absit hoc à me, vt
maximè
osculer

Victoria
laude ar-
rogata.
1. Reg. 15.
12.
Deut. 32.
27.
47. 27.
VIII.
Nabuchod-
onosor
armis suis
sacrificia
bat victi-
cibus.
Habac. 2.
16.
Iob. 31. 27.
IX.
Crimen
maximè
osculer

osculari manum. osculet manum meam: est enim iniquitas maxima: in superlativo gradu; & negare, & auferre supremo, altissimoque Deo, quod illi proprio iure conuenit: quid hoc? an tantum hoc scelus, si quis manum suam fuerit osculatus? Vix paucis omittis dicere, tibi manum exosculor. Sublime mysterium quando aliquid ab altiore, eos recepisse volumus indicare, dicimus: manum tuam exosculor: quocirca propriam si quis manum fuerit osculatus, eo ipso protestatur, quod ab illa procedat, quod bene actum gratulatur, illique sine actione, referenda, gratiarum. O sacrilegam contra Deum, prodicionem, operis boni, quod fecisti, manum suam laudem adscribere: quantum enim in hoc tui arrogas manibus, tantum diuini derogas negalque manibus. De hoc arguit merito Saul: *Qui haec fecit manum.* Porro non sic David, non sit humilis ille rex: *Qui in omni opere confessionem dedit sancto, &c.*

X. *Scriptum de eo circumfertur, quod insignem de Moabitis Dei sui que hostibus triumphum celebrat: superato Rege Adarezet, captis mille septingentis equitibus, & viginti millibus pedibus, subiecta viciuque Syria, prostratis ex hostibus viginti duobus millibus, aliisque captiuis quam plerimus in valle Salinarum. Accum erexit triumphalem tantatum symbolum, victoriarum. Hoc ita intelligit Lyra ex communi sensu Hebraeorum, illis verbis indicari. *Fecit sibi David nomen, cum reuertetur capta Syria cui iustitiam Abulenti. Quid agis Rex sapientissime? Formicem erigis tuis celebrandis victorijs? An damnationis Saul non meministi, cuius que ratio fuit alta, quam similis fortis erectio? Sic est, illi namque ruinae fuit occasio, nati vero salotis: sed Saul arcum constituit, triumphum gloriam suam adscribens manibus, unde & manum in eius fastigio iussit altissimam collocari: Verumtamen non ego meam, sed Dei exaltavi subsidiariam: opinor autem quod in arcu depuxerit Dei brachium, ut omnes intelligerent, illi ut causa principali victoriae palmam referendam. Similiter & Moyses, alterum altissimam obtenta mirabili illa contra Amalecitas victoria; ut in Exodo legitur. Erant illi numero propensio-**

Exo. 17. XI. Similiter & Moyses. Moyses autem montem ascendit oraturus, in quo manus tali vigore protulit in altum, ciatas, ut dum eas demitteret, populus Dei terra vertebat, sin autem attulheret, victoria laetus potestetur, tandem illam adeptus est vt illustrem, ita Hieron. Bap. de Lanza, Tom. III.

mirabilem. Ilico ad celebrandum tantae victoriae triumphum altare constituit, quod primum omnium fuit a Moyle erectum ex opinione Cajetani, Deoque in illo sacrificium obtulit pacificum in gratiarum actionem, ipsum autem altare cognominauit: *Domus vocatus montem.* Exo. 17. Hebraeo, vt notat Lyran, scribitur: *Lebona voffi,* id est: *Domus vocatum mentem* eius rationem Moyses subiungit: *Qua manus sicuti Domus.* Sic legit Caser. & Lyoman; Licet vulgata habeat: *Manus sicuti Domus,* & utrumque tibi conuenit, q. d. Deo hoc erigitur altare, quia victoria, quam retulit, opus est solius Dei manum referendum: haec illa est, quae de hostibus triumphum operata est illustrissimum. Quomodo? An non opus hoc fuit manuum Iosue praestantis, imo & tuarum quas orando et lumines exultantibus? Non ab uno: verum quantum haec boni operata sunt, de manibus processit creatoris, prout ipse principaliter gloria consecratur, ipsi laus deferatur scriptura. Item hoc iudicare voluit Abraham, si Deo Chrystost. credimus quando fugatis viciisque quatuor Regibus de victoria sua cum Melchisedech Rege Salem colloquutus ait illi: *Laus ad te habet manum meam,* quasi Deo victoriae laudem assignauit, ac dicendo: *Victoriam ac triumphum operatus est ille ineffabilis virtute.* De hoc David omnino ore commendatur.

III. *18. Bene declarasti David gratias referentiam, armelium Christus dicendo: Dedit mihi, ut faciam.*

I. *N omni opere confessionem dedit sancto.* Probat non sicut David quantum Deo teneatur, in omni bono quod faciebat, quodque esset ipse agens principale. Et ipse Deus, qui submissimam illi diuinitatis notitiam instatit mysteriorum gratia, pariter illi contulit in seipsum efficaciam scientiam; ita vt breuioribus ac magis significatis nemo verbis hoc dixerit ac declarauerit ingeniosius. Ea deinde ratione hoc ipsum milites repetit, fueruntque in aeterna illa verba qua tantopere SS. Concilia & SS. Patres expendunt. *Quod in gloria virtutis cordium tuorum, & in bonis placis tuis exaltabitur cor meum ad te.* q. d. Tibi Domine, laus deferatur & honor bonorum omnium, quae Sancti tui patrarunt: est etenim hoc omne opus tuum; cuius virtus est eorum auctoritas; si namque eam habeat voluntas vt consentiat, si vestram acceperit inspirationem, si sese ad bonum

Exo. 17. 2.

II.

XII.

Abraham

Deo victo

ria lau e

adscript

Gen. 14. 22

D. CHRYS.

Ho. 15. in

Gen.

Id. 1.

III.

48.

II. 88. 14.

I.

Deo boni

omni debe

ter laus.

num determinet, & tua bene utatur virtute, libertate scilicet, hoc opus tuum est, tu namque ille, qui tua divina gratia, ad hoc eam excitat efficaciter, quocirca tibi debetur omnis laus, omnis gloria, omnis gratiarum actio. *Et in beneplacito tuo exultabit cornu nostrum.* Divina sunt hæc omnino verba, nec vnum nobis suppetit verbum quo vel pro debito declaremus illius verbi; *In beneplacito, energiam*, quo S. Pagina frequenter utitur, ut meram gratiam, & liberam Dei exponat voluntatem, qua sine nostris meritis concurret, vnde dicimus, quod liberam significet voluntatem, quæ verò suo liberò, & solo beneplacito operatur.

II. Voluntas nulla potest cogere creaturam.

III. Debilis est omnino ad bonum.

IV. Deus illa ad hoc efficaciter movet.

Hæc ea est, inquit David cuius auxilio nostra se vires erigunt, & hoc est cornu. In omni creatura nullum potentius robur, quam in libera voluntate; quia, sicut ante diximus, nulla est in aliqua creatura potentia, nec in omnibus simul, etiam hi caelestes illi spiritus, ac demones continent, quæ movere ac determinare possit illam efficaciter: etenim nulla potest creatura intrinsecò in illa libera voluntate quidquam operari, illam sua actione efficaciter movendo; solum hoc potest illi representare bonum aut malum, eo modo quo prædicatores. Hæc liberæ voluntatis potentia licet magna sit, adeo tamen debilis est, ut per se ipsam animam nequeat ad bonum elevare. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis*, (asserit Apostolus) *quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Expende, sic te monet Ecclesiæ lumen D. Thom. quod faciendum, est illud cogitare, & hoc minimum est omnium. Sed nec hoc quidem præstare valet, (inquit Apostolus) *tais relictis viribus*; quamvis enim tanta sit liberæ tuæ potentia voluntatis, ut nullus ei vim inferre queat, attamen vires non habet, quibus se attolat nec ad minimum quidem eius absolute quod bonum est, si sua Deus gratia illam non corroboret, addatque potentiam.

Si igitur voluntas ad cogitandum uti aliquid boni faciat, vires non habeat sufficientes, quæ præceperat ratione illas habeat, ad bonum operandum? Nullas habet omnino. Qui vires illas colapsas restituit, Domine mi, tu ipse es, & hoc tua libera mensaque voluntate. *In beneplacito tuo exultabit cornu nostrum*: Vt tu liberam istam Deus illa ad hoc efficaciter movet.

ferre, illamque cogere, tua soli virtuti, gratiaque reservatur. Cum igitur quiddam boni sit, tuum sit opus, & de tua procedat misericordia, libertate emanet voluntate tibi gloria tibi que laus adscribatur; mihi vero culpa culpæ omnium quas commisi, etiam in singulari imputetur. Illarum enim omnium ego causa sum totalis & integra, cum ego me ipsum ad illas determinaverim, ut autem ad illas mea determinaretur voluntas efficaciter, ipsa primum existit principium, cum tu Domine illam ad hoc non moveres. Attamen tibi laurea deferatur omni boni quod ipsa perficit; tu namque es, cuius virtute illa operatur, consentit, lege determinat, ita ut consensus illi, ac libera determinatio gratiæ tuæ opus esse censetur.

Hoc est quod Dominus indicare voluit verbis illis crebro repetitis: *Perdite Iam Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* Hæc est illa divina gratiæ efficaciam, quam eiusdem ipse auctor Christus Iesus secundum quod homo, confitetur illis verbis: *Mea doctrina non est mea; quam subtiliter declarat in alijs quæ dixit ad ultimum vitæ propeans terminum: quæ ut talia prudentia debent perpendi plane singulari, & quamvis illa Sancti omnes considerent, est nihilominus admirabilis illa Doctoris Angelici consideratio, qui ut læto D. Augustini canturus, imo etiam singulariter D. Pauli, omnium prædicatorum efficaciam gratiæ principalis, illa perdoctè declarat. Christus Dominus iam passioni suæ victurus, peractis illis operibus, quæ toto vitæ suæ decursu fecerat admirandis, Patri cœlesti gratias pro illis agit iustissimas, atque inter alia sic ait: *Eater, ego te clarificans super terram, opus consummavi quod dedisti mihi, ut facerem.* Repertus operatur eum hoc dixisse de opere suæ prædicationis, quod iam Dominus absoluerat, quo Patrem suum glorificavit, eum mundo manifestans: hoc enim videtur indicare, subiungens: *Patrem manifestavi nomen tuum hominibus*: quamvis enim per nomen, quo Deus vocabatur, iam populo notus affatim esset Iudæorum: *Notus in Iudæa Deus*, non tamen per nomen illud, quo Pater vocabatur, iuxta illud quod SS. Trinitatis spectat mysterium, cuius communis Iudæorum populus per exiguam habuerat notitiam explicitam: D. Aug. D. Chrysolto. D. Cyrill. & alij interpretantur hæc verba de opere redemptionis, quod se dicit consummasse, iuxta D. Thom. *Opus consummavi*: quia infra breve horarum spatium illud ad finem deduceret, die altero motiens crucifixus.*

49. 23. 91

In 217. 10 annis.

Ioan. 17. 4. V. Christus gratia auctor.

1. sal. 75. 22

in veritate hostis esse committis; cum illi derogas principale. Fateris à Deo diuinâ suâ gratiâ liberam datam tibi fuisse voluntatem, & ad operandum potestatem. Si tantum hoc te diuine debere gratiâ faceris; nimis parum agnosces: quia in substantia tantum confiteris quod tibi Deus operandâ dedit potestatem & principium; liberam scilicet voluntatem; porro actualiter operari, & consentire voluntatem; illamque se ad hoc determinate, diuinâ derogas gratiâ; illudque tibi sacrilegus attribuis; tuis viribus, tuæque voluntati. Itaque Deo eiusque gratiâ tantum tribuis iustificationis, inuocumque bonorum principium: eo quod tibi potentiam dedit voluntatis, ac possibilitatem libertatis: tibi vero, tuæque voluntati temerarius ascribes ipsam opus actualiter efficere; ipsumque operari. Et secundum hæc, Deo solummodo debebis operis principium; scilicet potentiam: tibi vero perfectionem eius, confirmationem, firmitatemque gratulari, Deo tantummodo debebis, quod tibi potentiam dedit, qua te possis iustificare: tibi vero iustificationem debebis actualiter. O te perfidum hæreticum! Dic enim Christo: *Opus consummaui quod dedit mihi, ut faciam.* Cum D. Paulo confiteri: *Ipse est qui operatur in vobis.* & velle & perficere pro bona voluntate: Hoc consulta opera resoluit D. August. verum doctrinâ hinc arguente: vultum faciens anatomicam, quæ a perfectè facientium opus aliquod bonum interueniente potentia voluntatis ad operandum: eiusdem determinatio, volentis illud operari, & ipsa actualis operatio, quæ conuenit ut claudis 47. & seq. committatur us. Hæc omnia præclatis doctrinâ Tom. 7. misque verbis comprehendit D. Bern. *Ubi dicit Tract. de quidam homo recte consultis ignorantiâ s. d. si uergra. & l. rum tenet Apostolus Spiritus adiutorium infirmitatem nostram, uno vero, qui mihi per os tuum ministrat consilium, ipse mihi necesse est ministrat per Spiritum sanctum adiutorium, quo ualiam implere quod consulto, Ecce enim tam ex eius uisitare uelle adiacet mihi, perficere autem non inuenio: si uel aliquid me inuenturam consilio, nisi qui dedit uelle dei & perficere pro bona voluntate.*

X.
Obiectio aduersarij retunditur.
Si mihi obieceris: quod si diuina gratia, et sique efficax auxilium sit quod meam moueat voluntatem, sine quo opus ex integro bonum non perficiam, igitur culpa mihi nulla est, si illud non egero, cum liberum non sit agere ut Deus me mouere uelit efficaciter, remitto ad sapientiam patrum D. Thom. qui ad omnia argu-

menta, quæ contra hos obijci possunt, in forma Metaphysicæ & Theologicæ elegantiter respondet. Noueris autem ex D. August. respondente arguentis Pelagij: quos illam interrogat otiem pr. posuerit, qui me sapientia longe antecibat, & claritas quam ego stultitæ gratiâ intelligebat efficaciam gentium prædicator D. Paulus: *Dicitis itaque mihi: quid adhuc querimus? Voluntas eius qui uelitis?* & respondit illum præsumptuosum insimulans, quod hoc inquit: *O homo tu quis es qui respondes Deo? Numquid dicti fragmentum ei qui se fecit: quid me fecisti sic? Deinde hoc dat responsum, estque hoc quam maxime legitimum & ueritas, quod si noluit esse malus, non eris quia ualem esse, opus est tuum, & si nolueris in i. ferunt descendere, non descendes: quia gressus illi tui sunt tuæque uoluntatis, quos ponis eo tendentes, & tra ad manum piratam tibi habes Dei gratiam, quod licet illam habere sit opus diuinæ misericordiæ, tamen non habere, culpæ tuæ imputetur. Ita porro diuine gratiæ efficaciam tam profundam continet Theologiam, ut in his illius abyssos intrare non expediat, & intelligimus ad istos notitiam diuinæ gratiæ licetam apprime esse necessariam.*

Prosequitur hoc argumentum dilucidè D. Aug. illa Salomonis uerba perpendens: *Et sciui quoniam aliter non possum esse contentus, nisi Deus det, & hoc ipsum est: ut sapientia, scire enim esset hoc dicitur, a se Dominum & deprecari sunt illam.* His prælibatis nihil non est, tantos ignorare ac negare diuinæ gratiæ, fauorisque efficaciam: etenim necessarium est hoc à Deo postulare, ut sciant quæ sit eius efficaciam, & qualiter, quidquid in nobis boni est, ipse in nostra efficiat libertate: Non hoc argumentis inter nos discutiamus, sed orationibus ad Deum, & ut ipse nos illuminet, hoc nobis sufficiat, quod tu remans nosse docet nos Magister, ut fateamur, quidquid boni possidemus, à Deo prouenire, cui hoc ipsum sit ascribendum, pariter requiri, ut cum Christo fatearis, ac cognoscas: *Mea doctrina non est mea. Mea doctrina, mea sapientia, mea iustitia, & sanctitas, mea de oratio, uirtus mea, salus mea, diuitia, meæ, meæ uires, atque potentia, mea non est de Deo: quia ex beneplacito suo hæc mihi liberalis inuidit.*

Philipp. 2.
13.
Li. de gratia Christi
& p. a. ro origin. li. contra Pelag. & Cyp. 1. c. 47. & seq.
Tom. 7.
D. Bern.
Tract. de gratia. & l. rum tenet Apostolus Spiritus adiutorium infirmitatem nostram, uno vero, qui mihi per os tuum ministrat consilium, ipse mihi necesse est ministrat per Spiritum sanctum adiutorium, quo ualiam implere quod consulto, Ecce enim tam ex eius uisitare uelle adiacet mihi, perficere autem non inuenio: si uel aliquid me inuenturam consilio, nisi qui dedit uelle dei & perficere pro bona voluntate.

Sap. 8. 27.
XI.
Ad hunc n. ystern. intelligen. tiam o. rans. us est. Deus.

VIII. **Leam**, operum vultus eius (nota sterilitatis macula) **Sotere** sterili permanentem: Sicut patet primogenitum illi; nomen indidit **Ruben**: quoniam enim nomen impositum patribus convenit, illos matres illae praevenerant: quia ut sterilitatis opprobrium pateat, sibi magis propriam considerant hoc beneficium a Deo concessum filios illis largientis: **Ruben** ex mente D. Hier. significat **Filius visum**: Quia de causa hoc illi nomen imponitur: **Quia** visus **Deus** humilitatem meam (respondet illas, vide cum D. Chry. **quam gratias multas**: Quia spectas filium a Deo praefertam misericordiam illam benigni oculo consono hoc fili nomen appellat: **ut** quatenusque filius sibi occurreret, illudque vocaret hanc cogeretur, gratias Deo benediceret: Post haec & alium fecundam parit, illique nomen indidit **simcon**, quod significat, ex interpretatione D. Hier. **audis** id est, eandemque aliquid rationem: **Quoniam** **audis** me **Domine** (sic iterum D. Chryl.) **Attendite** quomodo persequitur **patres** gratias agit **Domino**. **Quoniam** **audis** me **Domine** **habere** **contempsit**, **addit** **etiam** **istum** **mibi**. Hoc ipsum in reliquis filijs bene fecit memor oblationem tertium vocant **Levi** id est **Amicus** per Dei gratiam ac misericordiam illis procedentibus: & quartum compellat **Isidus** id est confessor, seu gratiarum actio, si D. Hier. credimus, & quam ob rem **Deus** modo **confitebor** **Domino**. De eodem commendatur & **Rachel** soror eius, quae cum sterilitatis vitium toto septennio sustinisset, petens invidens lacrymis filiorum fructibus intercedens tandem ob frequentes suas matrisque lacrimas orationes, fructu venit a Deo cum latuit est etiam videri sicut D. Chryl. medium hoc opportunitum, illos a Deo contritus postulat precibus, ut si iudicet expediens, illis concedat, nec alio fine querendi sunt & optandi, quam si saluti sic expediat. Preces effudit **Rachel** **serenas**, & **pro** **vis** **exaudiri** **promeruit**: **Recordatus** **Domine** **Rachelis** **exaudisti** **eam** **et** **aperuit** **vulvum** **eius**. Concepit igitur peperitque **seca** **filium**, cui nomen **Ioseph** imponitur, quod augmentum non dubites interpretari, & de misericordia Dei mater confidit, ut qui primum dederat, mater secundum superadderet, **addit** **mibi** **Domine** **filium** **alterum**. Tantum est ac si pro recepto dono gratias revertit, ideoque speraret & alterum mater obtineret. Idem expendit D. Chryl. in ipso **Ioseph**, cui cum **Deus** in omnibus assatus, benedixisset, tot patienter toleratis afflictionibus, ita ut ad summam euectus dignitatem regia per totam **Aegyptum** imperaret auctoritate, primogenitum suum **Massem** appellari voluit, quod sonat oblivionem:

dicens: **Oblivisci** **me** **fuit** **Deus**, **omnium** **laborum** **meorum**. **Nam** **vero** **secundum** **nomen** **insignit** **Ephraim**, quod inferre augmentum dicendo: **Crescere** **me** **feci** **Deus** **et**, **Attende** **hic** **scum** **D. Chryl.** **viri** **religionem** **et** **piratum**, quoniam **vocabulo** **filij** **memoriam** **omnium** **indidit**, **ut** **ei** **perpetuas** **gratias** **aperet**: **Si** **mile** **quid** **spectamus** **in** **Moyse**, qui de **Aegypto** **profugus**, ob invidiam sibi a **Pharaone** **tractus** **in** **terram** **recessit** **Madian**, duxitque uxorem **filiam** **Madianitae** **sacerdotis** **illius** **regionis**, ex qua cum **filium** **procreasset** **natum** **appellavit** **Getsem** quod signat **peregrinatum** **in** **terram** **ver** **faceret** **aliena** **Dei** **illud** **votum** **benedixit**, **vocavit** **eum** **Getsem** **dicens**: **Athena** **sum** **in** **terra** **aliena**. **Gemit** **ex** **illa** **et** **alterum**, **vocavit** **que** **nomen** **eius** **et** **hezer** **quod** **he** **vertitur** **Deus** **ad** **admiror** **meus**. **Vocavit** **et** **hezer** **dicens**: **Deus** **enim** **pater** **meus** **admiror** **et** **cepit** **me** **de** **manu** **Pharaonis**. Itaque non sufficiebat viris istis pietate conspiciens Deo gratias reddere quando illos de tribulacionibus benignus eruebat, lacrum eorum successibus eventum tribuebat, filijs fecundabat, in super volebat ut haec gratitudo non esse brevior, quam ipsa filiorum vita, nec filiorum vita ditior quam ipsa gratitudo, ipseque filij inquitur D. Chryl. ut quaedam columnae viderent erectae, in quas dum oculos conijcerent, & ipsis eorum nomina ipsosque vel viderent, vel vocarent, prolatentur, intuerentur, & consistere in Domini misericordias, pariterque illi gratias referret, agnosceret haec omnia bona dona supremi esse largitoris. Hoc tibi agendum pro salute, filijs, bonis, dignitate, sanctis operibus, profectibus cogitationibus, successibus, quos prope ros appellas, cognosco ea modo tua haec esse bona, ut pinguiter sint, colesque opera misericordiae, nec non diem gratia effectus admirabiles. Hinc tertio collige orationem quam fundere debet illi, qui bona omnia Dei esse cognoscit, & divina opera gratia, ut inquitur pro cunctis supplicet, oret. Deumque intueatur, ut sibi sit propitius, & sanctorum possit suffragia, ut intercedant, nec non viri fidei Catholicae, qui firmiter credit, nullum esse motum voluntatis ad bonum, si Deus auxilio suo efficaci illum nequaquam operetur, petat eum **Ecclesias** **Nostras** **ad** **se** **rebelles** **compelli** **voluntatis**. Hinc quarto nascitur patientia, quando salus languescit, honor vilescit, opes minuitur, vita terminatur: tibi persuadens Deum esse qui ut horum omnium auctor, haec ex libera meraque sua largitur bonitate, quodque sicut illa ex sua tribuit misericordia, sic de auctore nullam

D. Chryl. Tom. 1. Exe. 1. XI. Grati-tudo laudatur. X. Grandus Deus prodonis.

I V. tibi in laudem tuam, tuamque dicitur dignitate. Quæ placet, facile credimus.

In c. 9. Iona.

In c. 18.

V. Similitudo.

VI. Intellectus & voluntas sibi mutuo communicant.

Pf. 50. 10.

tem quæ ratio huic voluntas bene affectu inclinatur. Quam nullo negotio credis, quæ tibi bona de filio tuo vel amico prædicantur? Ceterum quam multo labere credis quid tux displicet voluntati, v. g. quando tibi à medico mors prædicatur, vel eoram te in laudē de tuo quid dicitur immico? Ponderat Abbas Rupert. quod cras nobis occurret, id quod Pharisæi & Sacerdotes circa cæcū à nativitate contigit, quando cæcus nihil videbat, omnes eum esse cæcū arbitrabantur; & videbant, & cognoscebant. Quam primum eum Christus illuminavit: Non crediderunt de illo quia cæcus fuisset - quocirca vocaverunt parentes eius in rei confirmationem & peracta verificatione iuridica, & processu rigoro ac substantiali per illos ipsos insituro, quando iam cogi videbantur, vt rem adeo manifestam crederent. Non crediderunt: intellectu non crederunt, id quod eorum ita voluntati atque affectui aduersabatur. Idem perpenimur in Pharaone, prout dic crallino patet.

Domestica declaratam hoc similitudine. Quando duo sunt cubacula ita sibi contigua, vt ex vno ad aliud pateat ingressus, ita interuenit illis communicatio, vt si vni ignem iniicias, alterum calefiat: si gelu fuerit, frigus ad aliud transuolat, si in vno fragrans odor alterum participat, si fetor, alterum inquinatur, & si lignū accendatur viride, quo fumus excietur: alterū obfuscat. Eo modo se habent intellectus & voluntas, cubacula sunt in anima sibi ita contigua, vt nullū intersit medium; & de vno pateat accessus ad alterum: quia per intellectum transitur ad voluntatem, & per voluntatem ad intellectum, dū modo speculatur ea intellectus, quæ ipsa vult, modo ipsa vult, id quod illi proponit intellectus. Hinc collige qualitatam communicationē, & de eo quod in vno est, aliquid participat alterum. Inardecit odio contra aliquem ipsa voluntas, & fumus excitatur iræ densissimus, ilico de fumo illo participat intellectus, & obcecatur, & expedire iudicat, de illo grauem sumere vindictam, illique in aliquo adferre nocuentum: Conturbatus est in ira oculus meus. Inflammat amor voluntas, consensim iudicat intellectus conuenire rationi, vt dilecto benefiat, amicitia copuletur, & quæcūque ei dari possunt, erogentur. Hinc sequitur, vt corrupta per malitiam, cupiditatem, inuidiam alioque affectus voluntas, ipsam etiam corrumpat intellectum, agatque vt ex inordinata iudicet passione, secundum affectuum inclinationem.

Hieron. Bap. de Lantz. Tom. III.

Hoc nobis explicat phrasia illa S. Scripturæ quotidiana. Describit D. Paul. hæreticos in persona magnorum illorum, quos liber Exodi commemorat Iames & Mambres, prout D. August. prosequitur: atque illos fuisse homines deprauato intellectu ad veritatem cognoscendā: Corrupti mente, reprobi circa fidem, & qualem sententiam! Primo asserit eis intellectum esse corruptum, & statim infert ineptos ac circa fidē reprobos, q. d. quod hoc ex illo nascitur. Et quis corripit illos intellectū? Sentit malitiæ voluntatis. Tertū est apud Philosophos: intellectum coparati marito, cuius vices reformat, voluntatē vero coniugi, quæ debet illi subici, & eius opera parere honorū operū filios. Verū ē tamen aliquando malitia mulieris optimā viū peruertit indolem ex familiaritate, qua illi coniungitur, sicut de Rege Achab S. Pagii commemorat, erat hic omnium quos mundus tulit nequissimus, venudatus vt faceret malum, quem ad praua perduxit vxor ipsa malitia nequior, vnde sic de eo concludit: *Agitur non fuit alter talis sicut Achab, qui venudatus est vt faceret malum in conspectu Domini: concitauit enim eum Iezabel vxor sua & abominabilis factus est in tantum vt sequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi.* Hic iudica quis illorum depræuet intellectum vt transectus sit & indilpositus ad fidem debitē recipiendam, malitia scilicet voluntatis.

Ni fallat, spectat id Apostolus, quod eleganter Regius propheta disputat: loquatur hic de hæretico atque infideli quem inscribit stultum, quia ad tantam mentis de apus est insipientiam vt canter: *Tixit insipiens in corde suo: Non est Deus.* Non vult dicere quod neget Deum esse, sed diuinam eius prouidentiam, & qui mundi etiam nullam haberet, nec rationem eorū, quæ passim in illo sunt, esset exacturus. Volens autē tanta insipientiæ declarare rationem subiungit: *Corrupti sunt & abominabile facti sunt in studiis suis non est qui faciat bonum.* Corruptam gerit animā delictis suis planē consecratam, & occupacionibus peruersæ suæ dedicam inclinationi: hoc namque est. *In studiis suis:* Id autem nedū in iis qui vixerunt temporibus Dauidis conigit, sed & in aliis multis, de quibus confirmat D. Greg. Nyssen. qui futuram negauerunt iudicium, etenim hoc eorum erat studium voluptatibus artissimum, quibus contumpebantur, vt mox dicemus, & hoc ipsum de illdem voluit David indicare: *Quoniam non est in ore eorum veritas: cor videri infra eorum unum est.* Cor appellat vanum, quod ita *Ho. 36. 6.* nullam habet substantiam, vt omnibus affectionibus

Li 13. cost. Faust. ca. 12. 2. Tim. 3. 9

VII. Voluntas vxori intellectus marito comparatur.

Reg. 21. 25.

Pf. 13. 1. Pf. 32. 1.

VIII. Intellectus prauus corruptum voluntatem.

Orat. 3. de Resurrect.

Ho. 36. 6.

nibus atque passionibus agitur, sicut labarum sacrum omni vento mobile circumfertur. Dicit non vult falsitatem lingue eorum causam esse vanitatis cordis, sed e contrario. Figura est hæc loquenti, quam Græci dicunt hyperbaton nimirum quando verba transponunt: sicut in illa sententia: *Ego clamavi, quoniam exaudisti me.* Non enim significat: ego oravi quia exaudisti me, sed: oppositum: tu exaudisti me quoniam ad te clamavi: quocirca significat David; quia cor eorum vanis plenum est affectibus, ne spectant eorum intellectum intendere, veritati, nec eam ore ipsorum deprecandam.

IX

Huius mirabile legitur Hieroglyphicum apud Ezechielem in illis septuaginta senioribus, quorum singuli thuribula habebant igne ardētia, de quibus fumus ascendebat adeo spissus, & nebulosus, ut nihil omnino videretur: vnde crediderunt, quod nec Deus illos videret: quocirca dicebant: *Non videbit nos Deus,* de quo alius diximus, & Davidis impletum est oraculum: *Supercedit ignis, & non viderunt solem.* Super eorum voluntates cecidit passionis ignis, qui oculos illos obcecauit intellectus, ut nec ipsum solem viderent. Verba hæc ad amulum Iudæis conveniunt cæcis cognitione Salvatoris: etenim ex igne qui in voluntate exarscit affectus ad delicias, voluptates, cupiditates, luxum, ascendit fumus, qui in rebus lucidis ac manifestis obnubilat intellectum. Pater hoc signido in philosophis, de quibus loquitur Apostolus, quod cognitionem quidem Dei habuerint, at illam suæ voluntatis peruersitate perdididerunt. *Quia cum Deum cognovissent, &c. Sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, &c.* quia moribus vitæque sua quæ pererant, non probaverunt habere cognitionem quæ de Deo habebant, permisit istè Dñs, ut male de illo sentirent, eumque ita ex toto perderet, ut in reprobum atque peruersum laberentur intellectum: *In reprobum sensum, &c.* In tantum ut in horridas illas caderent tenebras, quibus obtenebrati ut Deum serpentes, bufones, calpæque venerentur.

Psa 16.6.

Psa 57.9.

IX.

Pater hoc in philosophis. Ro. 1.28. & 28.

X.

Ea de causa Iudæi fidem Evangelij lux eos obtenebret, ob peruersam eorum voluntatem, malitiâ voluntatis? Optime hoc Dominus ore Isa 29.13. prædixit: *Et omnia verba Christus citavit: Es Mat. 23.17. quod populus iste ore suo & labijs suis glorificat me: cor autem eorum longe est à me, &c. peribis sapientia eius à sapientibus eius, &c.* Et per prophetam Hier. 7. ad sam Hæreticorum: *Hæc est gens qua non audivit*

voce Domini Dei sui, nec recepit disciplinam, peccavit fides, & ablata est de ore eorum. Si causam nosse desideret, tantorum malorum originem, dic illis: eo quod legem Domini sui sint impudenter prævaricati, ab ore & corde eorum fides ablata interit. Imo clarius ipse Saluator hoc Nicodemo declaravit: *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorum mala opera.* Divina hæc verba comprehendunt mysteria, præsertim vero rationem exponunt, ob quam Iudæi Christum haudquaquam receperunt, solem divinum, eosque clarissima doctrina sua lux offenderit, cum talis esset, ut eam omnes non parum admirarentur; videlicet ob pravam voluntatis eorum iniquitatem.

His congruè perpolitè discurret D. Augustin. Ser. 234. qua ratione Doctores & Sacerdotes, nescierint, neque poterint huic interrogationi Christi illis propositæ respondere: *Christus cuius filius est? &c.* Ea verò est: quia eos propria obcecaerat malitia quocirca statim Dominus illis hanc insinnavit, *Tunc Iesus locutus est ad turbas, & discipulos dicens, eos esse hypocritas, superbos, ambitiosos &c.* In huius confirmationem eruditè notat D. Augustinus quod Iudæi Christum non agnovissent, provenisse ex peruersa eorum voluntate, verba illa declarat Hieremias, quæ de Christo prædixit ex lectione Septuaginta: *Homo est, & quis cognosces illum? Graue cor per omnia.* Eui L. 17. sent. ubi inquit D. Aug. vnde orta difficultas cognoscendi Christum in Iudæis: quia scilicet oppretati sunt cor habebant prægradi peruersæ suæ pondere suæ, & malitiæ. Quam arbitraris esse causam hæreticorum communiter à fide apostatæ? Quis eorum obfuscavit intellectum? dic & verum dices: *Malitia voluntatis: etenim ex igne passionum ascendit fumus adeo tenebrosus, ut ipsa cæciorum sunt res ad clarissima quæque vitæque dignissima ceciderint.*

De illo notissimo hæresiarcho Paulo Samosateno admiratur D. Chrysof. qui fieri, potuerit, quod à fide defecerit, & hanc adducit rationem: *Ioan. quod intellectum haberit obsecratum ex inordinato quodâ affectu quo multatula impudicè diligebat, ut tanto liberius posset suis vacare leno voluptatibus.* De Ario & Taciāno testatur D. Hier. quod veteres ab inferis hæreses evocant, *Ose.* ut impudicis suis fræna darent cupiditatibus. Et Ep. ad Cæsar. notat idem ipse, quod vix orti sunt hæretici qui siphonibus non ea de causa sic intellectus obnubilatos, cont. Pa. Simoni Magus ex amore Elenæ, quæ matrem iacob. & abbat esse Angelorum, saluti que mediantem. Cargo

Carpocrates Gnosticorum antesignanus, amore delinuit Mercelinae, Severus & Apollinatis capri Philomela cupidine. Nostrō vero saculo quis Lutherū, quis Calvinū alioque similes ad Apostasiam impulit, vti; fides in corū caligat intellectibus: nisi propria libido, atq; malitia voluntatis, argentes ambitione, superbia tumentes suis frānes appetitibus: sic enim in iis legimus, qui inhonestam eorum vitæ conuersionē posteris legendam tradiderunt. Quocirca sic Apostolus discipulum suum monet Timotheum fideles hanc doceat: *Habentes fides, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes naufragauerunt circa fidem.* Qui bonā habere conscientiam neglexerunt in fide naufragium passi, subuersi perierunt. Quando nauiganti cœli obtenebrantur, illico venti insurgunt: tempestuosus, qui illum huc & illuc in diuersa rapiant, & licet velisque tenuisq; illis contantatur, si pericula cœli turbo persistat, tandem tempestas victus demergitur. Animus conscientiam optime dixerit esse cœlum: quando serenum est & à nubibus expurgatum: nihil illo gratius, nihilque iucundius: *Gloria vestra hac est testimonium conscientia nostra;* Quando verò per peccatum obnubilatur illico tentationum contra fidem turbines excitantur animi in transuersa rapiunt: *Cum fuerint omni vltima doctrina.* Qui fieri potest, vt in parua hostia totum Christi corpus contineatur? Quis credat tres personas in vna eademque substantia atque essentia? Supra fidem est Papam eiusdem mecū naturæ hominem in terra degentem clauis habere cœlorum. Caue tibi, ne conscientia nubila perseuerent: etenim fieri potest, vt increpans tempestas contra fidem, ad abyssos conscientiam demergat inferorum, vt in multis dolemus (inquit ille) contigisse: *Quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt.*

1. Tim. 1. 19.

XII. Similitudo.

1. Cor. 1. 12.

1. Pet. 4. 14.

XIII. Allegoria de Samson.

Galat. 5. 6.

Heb. 11. 33.

1. Pet. 1. 4.

D. Iacobus. *Fides sine operibus mortua est.* Vnde vi-
ribus in eis superare nequit: *Si non videris* (asserit
D. Bernar. *quomodo vincet.* Quinimo iam ruinæ
suz proxima est, denotatque perditioni.
Est fides, ex doctrina D. Chryso. in anima, sicut
in lampade lumē, quod in illa non accendit oleū, Fides lu-
sed manus quædam superior, autamen conseruat mimi in
illud eo modo, vt consueto oleo lumē euascat: lampade
fidei lumen in anima non accendit honorū ope-
rū charitatis oleum, as manus quædam superior tur.
Spiritus S. *Pedes domum Dei est, non ea operibus, ut*
me qua gloriatur, docet Apostolus, & illo senior
David psallebat: *Quia illuminat hanc animam meam*
Ps. 17. 29.
Domine. Porro hoc ita conseruatur, vt languet-
centibus bonis operibus sapius lumen illud ex-
tinguatur. Hoc nos docet Spiritus S. *Si volueris*
Ecl. 13. 16
mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuam
fidem placiam facere. Si Dei volueris obedite per
omnia voluntati, eiusque perfecte mandata ser-
uare, illa tibi fidem gratiam placiam huc Deo
conseruabunt.

§. 21. *Illuminat Spiritus S. intellectum, purifi-
cando voluntatem, qua purificata, fidei do-
ctrinam bene percipit intellectu.*

EX eadem ratione, eodemque principio col-
ligimus quod ipsa nobis confirmat experi-
entia, sicut enim nihil ita fidem obscurat,
exponitque discrimini, quàm n alitia voluntatis
deprauans intellectum: sic nihil esse dicimus,
quod ita fidem in intellectu stabiliat & illumi-
net, sicut voluntas amore Dei viuo feruentique
rectificata, qua sancta Dei perfecte voluntas ad-
impletur: quemadmodum de hęc ac igne, quē
in cubiculo accenditur, calor fulgorque concita-
tur in illi contiguo; vt præfat. sumus. Hinc eius
doctrina: sensum capimus quam nobis S. litteræ
proponunt, hunc præcipuum esse S. Spiritus effe-
ctū, intellectum in diuinis illuminare mysteriis:
idcirco vt illa Apostoli caperent, à Christo Spiritu
S. illis mittendus addicitur: *Paraclitus Spiritus*
S. ille vos docebit omnia: ille vos docet omne v. Spiritus
veritas. An ergo propriū nō est Spiritus S. ambire S. intelle-
ac charitate voluntatē inflammare? Vtique: illi cum il-
namque propius simo amorē esse conuenit: *Spi-*
ritus S. amor est inquit D. Greg. proprium autem D. Greg.
amoris est amorem producere. Et hæc Apostoli *Ho. 30. 17*
sunt sententia: *Obmutescit cordibus nō.* Emang-
strū per Spiritum S. Voluntas non quid potentia
nō est ab intellectu distincta? Quomodo, si pro-
prium illi sit rectificare voluntatem, & amoris
facibus

facilius accedere, operatur in intellectu, illum- que clarificat: Ho ipso: quia voluntas coniuncta est intellectui, & iustus ille diuinus accensus (I- gnis diuinus non comburens, sed illuminans non con- sumens sed lucens, canit Ecclesia) in voluntate, communicat intellectui coelestem quandam lucem, illum serenat, nebulas fumum que dispergit de voluntate procedentes, illum communiter ob- scurantes, & clarificat. Imo hac de causa inter fructus Spiritus S. recenset Apostolus, Fidem.

Galat. 5. 13. 1. 2. qu. 70. ar. 1. & 3.

Non est haec docente summo Theologo D. Tho. virtus Theologica: haec enim non est fru- ctus, sed radix, quam idem Apostolus dicit sub- stantiam, sed notitia eiusdem adeo certa & secur- ra, & aliquando tali superna illustrata claritate, vt ipse sentiat quod charitate habeat in sua vo- luntate feruentem, quia realiter fidei mysteria cognoscit, secundum quod in illis certificatus est & illuminatus. Quis sciscitatur D. Aug. tanta re- pleuit sapientia D. Ant. quis suo tempore barbari serui reddidit doctissimum? De illo sermo barbaro Christiano de quo à grauissimis fideique dignissimis viris nuper accepimus, qui literas quoque, ipsius nul- lo docente homine in plenam notitiam orando vt sibi reuelaretur, accepit triduanis precibus impetrat, vt

II.

Indoctos reddit doctissi- mos.

D. Aua. Lib. 1. de doct. Chri- stianam codicem oblitum, stupentibus que avertant, seraphino terrestri D. Francisco, mysteriorum sponsam Christo dilectissimam, armis suorum vul- nerum insignitam D. Catharinam Senensem?

III.

Patet ex- ceptis.

Trinitatis SS. notitiam? Quis pceptor docuit Quis illustriusimam virginem Theresiam de Iesu instruxit, quis illi tam altam rerum fidei scientiam inspirauit, qui omnes in fide tantoperè illumina- uerunt, vt eius mysteria magis inuenerit, quam ea credere, videretur, quo factum est, vt profundio- rum mundi subtilissimi, Theologi declararent. Vnde factum legitur apud Saurum de B. Egidio viro simplici ac idiota, vt pateret, quatenus suo Ma- gistro D. Francisco conueniret, dum die quadam audiret cantari Credo sublimis sapiens exclama- uit: ne dixeris Credo, sed video. Tanta est illa cer- titudo & notitia, quae in fidei mysteriis procedit ex igne copioso, claro, & splendido charitatis in voluntate, quae est in omnibus diuinis adaequata voluntati. Est autem doctrina diuina tam excelsa, vt omnem naturalem excedat capacitatem. No congruit bolus adeo magnus ori tam exiguo, creato scilicet intellectui: etenim distingueretur.

Tom. 7 in vita. B. Egidij p. 31. ad quod.

Isa. 64. 4. Hoc namque clare locutus est Isaias. Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit.

1. Cor. 2. 9. Quis illius auctor consilij, vt se nobis in eibum potumque proponeret nisi amor?

Quis me interficere quia sermo meus non capit in vobis. Necessarius est Spiritus S. qui amor est, cui proprium est dilatare, & ampliare per chari- tatem, animam eiusque sinus. Haec igitur est ea dispositio, quae eius subintrat, & in tam exiguo vase caelestis haec doctrina remaneat.

Proclucimus autem ad hoc & aliam ratione

solidam ac fundamentalem. Duo genera mythe- riorum nobis fides proponit: quaedam ad Dei per- tinentia diuinitatem, quod vnus sit in essentia, & vnus in personis: quod auctor sit naturae, & gratiae & gloriae. Alia spectant eius humanitatem, quod in ventre castissimae virginis naturam assump- serit humanam: quod natus sit mortalis, quod sa- me perpeffus sit, sitim, flagella, crucem, clauos, mortem: quod Sacramenta instituerit, Altaris nomi- natim, ad sanctificandas animas &c. Quoad pri- ma, his se nullo negotio subiicit intellectus quod- doguè lumine suo naturali cognoscat inhu- mities excedere Dei essentiam ac potentiam omne id quod ipse potest comprehendere. Difficultas autem in eo grauior fuit vt persuaderet sibi mysteria humanitatis, quod Deus filium suum tradiderit vt seruum redimeret immortigerum: quod Deus homi- num manibus occisus occubuerit in morte quide- tali, qua fieri non poterat ignominiosior, quod sanguinem suum dederit in hominis serui redemptio- nem, quod ei corpus suum & sanguinem in cibum potumque consecraret a imitantibus. O Dne quis talibus fide adhibeat? Illa praedicare super vati Ista- rias & respondet ille: O Domine quis credidit au- diui noster? Illa Paulus praedicauerit ad Iudaeos pergit, & omnes scandalizantur: ad Gentes de- stetit, & stultitiam arbitrantur: Nos praedicamus Chri- sti: si crucifixum audetis quid seoundum, Gentibus autem stultitiam. Ne hoc mireris: sunt enim adeo profunda, respondet propheta, vt talia nunquam Mytheria visa sunt, nec audita, nec a corde humano excogita- ta. Nec carnis vidit &c. Estne tibi animus vt hu- maniorum veritas in tuo figat sedem intellectus? ratis a- Ycinat Spiritus S. & diuina sua charitate atque mori ope- amore tua praeparat voluntate. Quae huius, ob- ratur, secto, ad hoc conuenientia? Multa quidem: etenim haec omnia mysteria effectus sunt amoris Dei, omnia haec Deus, sua libera meraque voluntate motus operatur: Operatur omnia secundum consiliu Ephes. 1. voluntatis sua. Quis Patre permouit, vt filium suum traderet in serui redemptionem, nisi amor? Sic Deus Ioan. 3. 16 dilexit mundum, vt filium suum unigenitum daret, Quis eni adogit vt in crucis patibulo moteretur, nisi amor? Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit Ephes. 2. 4. nos Deus &c. Quis illius auctor consilij, vt se nobis in eibum potumque proponeret nisi amor?

57

I V.

Duo ge-

nera my-

therioru

fidet.

Ista. 33.

1. Cor. 1.

Gentibus 23.

V.

Mytheria

Christi

ta. Nec carnis vidit &c.

Estne tibi animus vt hu-

maniorum

veritas in tuo

figat sedem

intellectus?

ratis a-

Ycinat Spiritus S.

& diuina sua

charitate atque

mor ope-

amore tua

praeparat

voluntate.

Quae huius, ob-

ratur, secto,

ad hoc conuenientia?

Multa quidem: etenim

haec omnia mysteria

effectus sunt amoris Dei,

omnia haec Deus,

sua libera meraque

voluntate motus

operatur: Operatur

omnia secundum

consiliu Ephes. 1.

voluntatis sua.

Quis Patre permouit,

vt filium suum

traderet in serui

redemptionem, nisi amor?

Sic Deus Ioan. 3. 16

dilexit mundum, vt

filium suum unigenitum

daret, Quis eni adogit

vt in crucis patibulo

moteretur, nisi amor?

Propter nimiam

charitatem suam, qua

dilexit Ephes. 2. 4.

nos Deus &c. Quis

illius auctor consilij,

vt se nobis in eibum

potumque proponeret

nisi amor?

Quis Ioan. 13. 7.

S. 2.2. Doctrina Christi eiusque fides intellectui conveniet, si voluntas sit bene disposita: est etenim sicut mamma.

inspicio stans, & quasi lapidem fundamentalem, sanctissimos vitæ mores, mundamque conscientiam: Beati immaculati in via, qui ambulat in lege Domini. Hæc concessa, atque studia & diuina legis proceditur persecutio- nem: Beati qui scrutamur testimonia eius: Pulcher ordo (loquitur D. Ambros.) non prius: qui scruta-

ORTO. **P**roposito nostro congruè declarat Orig. quidam 5. paginæ loca: nominatim autem hunc ex lectione Septuaginta, quam ipse sequitur: Seminate vobis ad iustitiam, & mox fructum vitæ; & illuminare vobis lumen scientiæ. Vides (inquit Origen.) quomodo non dixit primo, illuminare vobis lumen scientiæ, sed seminate ad iustitiam, & non sufficit seminare, sed metite; inquit: si vitam vitam, ut post hæc possitis implere, quod subditur, illuminare vobis. D. Ambrosius. annotavit quod à Davide primo dictum sit: Beati immaculati in via &c. Ac deinde: Beati qui scrutamur &c. Ante enim vita immaculata, quam doctrina querenda est. Vbi idem sanctissimus Doctor perpendit subtile quiddam quo demonstrat, quia sedulitate SS. Doctores decursum seu loquacitatem, ut non solum eius perimentur apices, eum probe sciunt quando esse, quod nec eorum minimus suo cæcat mysterio. Aduertit primo: cum hic Psalmus centesimus decimus octauus, ceteris totius Psalterij sit prætorator, habeatque centum septuaginta sex versus, omnes per octonaria dispositos idque ordine Alphabeuto A. B. C. omnes enim versus primi octonarij ab A incipiunt, & secundi à B &c. Et bene quidem (inquit ille) ea namque Prophetæ regis intentio fuit, si vitam nobis prælegere doctrinam, vnde nobis benedixero, tabulam manibus imposuit enolendam: Per singulas Hebræorum digessit litteras, ut quemadmodum parvulorum ingenia primis litterarum elementis legendi usum addiscunt, ita etiam nos huiusmodi elementis usum discamus viuendi. Notat secundo: omnes primi octonarij versus incipere à prima littera Abecedarij Hebræi, quæ dicitur Aleph. Cum autem litteræ omnes Hebrææ singulari suam habeant significationem, ut ipse per singula discurret octonaria, hæc, quæ prima est, illa non vacat, vnde Aleph, significat doctrinam, id est sapientiam, aut scientiam, quæ docetur, quo declarat Psalmista regius suam in Psalmo præfigi intentionem, ut se magistrum exhibeat qui cælestem nos doceat sapientiam: & cum talis sit ordo, dispositionem declarat illam addiscendæ auditori necessariam, in fron-

tantur testimonia eius, dicit: potui enim conuenire secundam litteram: sed prius: Beati immaculati in via: ante enim vita, quam doctrina querenda est: Quis forte dixerit, quod volens nos diuinam docere legem, priusquam à nobis exigeret, ut iuxta eius decreta viuereamus, rogare debuisset, ut illam medicaremur, illam scrutaremur, quandoquidem hoc Aleph prima littera, quæ doctrinam significat, præferre videatur. Verum tamen non sic, sed prius ordinat, ut per eam immaculati ambulamus, non ut eam perferretur: etenim ad eius intelligentiam necessarium vita supponitur immaculata, æmulatione purissima, quam per huius diuine legis acquirimus, obseruantiam: Ante enim vita, quæ doctrina querenda est. Vita enim bona, & sine doctrina habet gratiam, doctrina sine vita, integritatem non habet: in maleholam enim animam non cadit sapientia: ideoque ait quærent me mali, & non inuenient: quia improbitate cæcatur mentis oculus, & caligant sibi iniquitate, mysteria profunda inuenire non possunt. Deinde hoc subiungit: In primo quoque Psalmo huius ordinem tenuit, ut in via ambulandum doceret prius, & tunc in lege meditandum. Qui enim non obijt in consilio impiorum, utique de pietatis via, & iustitia semita non recessit, meritoque in via ambulans, beatus pronuntiat, & dicit ac nocte meditationem legis exerceas, habet gratiam bene inueniendi.

Hic manum dat Salomon varijs sententijs: Fili concupiscens sapientiam, conferua iustitiam, & Eccl. 33. Deus prebet illam tibi, Et ante promiserat: Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus Eccl. 1. 5. illius mandata æterna. En tibi porta patens, qua diuinam assequeris doctrinam, custodia nempe mandatorum Dei. Alio loco disputans quoniam sit sapientiam obtenturus, sic ait: Qui timet Deum faciet bona, & qui contempsit est iniquitas (qui tunc præfulserit virtutibus, has quippe vocat iustitias) apprehendet illam. Et tali obuiam in via procedet: Et obuiabit illi quasi mater honorificata. Deinde subiungit: Homines stulti non apprehendent illam, & homines sensati obuiabunt illi: homines stulti non videbunt eam: longè enim abest à superbis, & dolo. Elegantissimam censeant omnes in his verbis latere Tropologiam: Eccl. 4. 15

III. Peccatores hanc non capiunt doctrinam. *torum pueris aquarum viventium, qua flunt in petu de Libano. Mons Libanus inde nomen accepit, quod semper niveus albusque sit, unde dicitur: Mons candidatus, & vitæ puritatem, candoremque significat anima. Quando vero hæc ita disposita est, cum impetu fluit desuper divina sapientia, rerumque cælestium cooperitio pio vt videmus in SS. Doctoribus D. Thoma, Divo Hieronymo, D. Ambrosio, quod & Saluator noster prædixit: Boni mundi corde: quoniam ipsi Deum videbunt.*

14. *Omnino singularem reputo hanc Salomonis sententiam: Non erudietur quis non est sapiens in bono. Et non est sensus, ubi abundat amaritudo. Peccati malitiam optime vocat amaritudinem: sic enim à D. Petro compellatur, dicente Simoni Mago: In salte amaritudinis vides te esse. Non addisces, qui non est sapiens. Imprudenter hoc videtur dictum: qui namque sapiens est, iam didicit, & nihil est vitæ quod addiscat. Qui discere debet, is est, qui non est sapiens. Prudenter intelli: hoc etenim nomen Sapientia, ex mente D. Thomæ derivatur. A sapore idemque est quod*

17. *Sapientia Sapientia. q. d. Intellectu suo divina non addisces mysteria: cuius voluntas abundat amaritudine. Et si quid sapiens, ad inanna alludit, cibum de celo descendente, proprietate quadam singulari commendabilem, nulli alteri cibo concessa, nimirum hæc, quid eius sapor à comedentis voluntate dependere: Ad quod quisque vomit de celo descendente, proprietate quadam singulari commendabilem, nulli alteri cibo concessa, nimirum hæc, quid eius sapor à comedentis voluntate dependere: Ad quod quisque vomit*

18. *Chilli doctrina manna lebat conuertebatur. Qui illa non viscet atur, nauseam concipiebat, unde dicebat: Anima nostra naufragat super cibo ipso leuissimo. Illi vero qui bona ei afficiebantur voluntate, & vt Dei cibum considerabat, omnem dulcedinem saporem ingerat, perdicium caponum, syrumpi: Et habentem omnis saporis suauitatem. Talis laudatur Christi fuisse doctrina, quæ nauseam his pariebat, qui corruptam habebant, malamque voluntatem:*

19. *Diuus est hic sermo, querebantur illi, dum altissima Christus prædicaret fidei mysteria: Et quis potest audire enim? Et scandalizabantur. Porro D. Petrus ceterique Apostoli, quibus bona erat parataque voluntas, tanto in ijs sapore recreabantur, vt dicerent: Verba vitæ aterna habes: Hic orat perfidiorum illorum defecit, praua voluntas illam rectificate, monebat Christus, & meam cognoscentis distincte doctrinam.*

§. 23. Vt fidei mysteria intelligas, illa creditores fugiens Hymenai blasphemiam, & primum locum fidei cedens; sicut D. Ioannes. D. Petro.

Diuus August. aliam nobis Christi verborum suggestit interpretationem; *Si quis voluerit voluntatem eius facere, hic cognoscat de doctrina mea. Triumaliter actum est (inquit ille) quod & Christus Indais exposuit, hanc Vartri sui voluntatem esse, vt in eum crederent: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem ille nunciat. Hoc præmissis, illis dicere voluit: An vobis voluntas est altissima doctrinae meæ nosse mysteria, & que vobis præcipio? Primo fidem illis adhibete. Hæc etenim via est cognoscendi mysteria, scilicet, illa credere: Intellectus mores est D. August. fidei, ergo noli querere intelligere, vt credas, sed crede vt intelligas: quoniam nisi credideritis, non intel. in Ioan. ligetis. Addit & aliam ratione Doctor piissimus: Tom. 9. scilicet credenda fidei mysteria, primo illa vis intelligere, tibi necessaria non erit fides: quoniam D. August. nulla fides requiritur ad credendum, quod intelligis, quodque cognoscis: Ideo bene creditur, quia non cito capitur, nam si cito caperetur, non opus erat, vt crederetur, quia videretur. Ideo creditur, quia non capis, & credendo sis idoneus, vt capias.*

Ex hoc declarat idem D. Augustinus verba quæ Israelitæ dixerunt Moysi bona tunc voluntate dispositi. Cum iam de monte Sinai descendisset, populum conuocauit vt illi Dei mandatum exponeret, vitulorum obtulit sacrificium, & intinctum illi sanguinem sumosist, quo librum, altare, populumque conspersit. Proposita cunctis Dei lege, vnanimi populus voce respondit: Omnia qua locutus est Dominus, faciemus, & erimus obediētes. Notat hic D. Augustinus quod iuxta Hebraicum textum, atque etiam Chaldaicum dixerint: Omnia qua locutus est Dominus, faciemus & audiemus. Et hoc, sicut ipse perpendit, non semel sed sæpius repetierunt: Faciemus & audiemus. Nec diuino caret hoc mysterio. Ordinem videtur inuenire dicendo: Omnia qua locutus est & mandauit Dominus, faciemus & audiemus. Quandoquidem constat, quod primo seruus Dominum audiat præcipientem, quam imperata faciat: Notandum (verba sunt D. August.) quod populus ita respondet, omnia qua locutus est Dominus faciemus, & audiemus, cum videtur ordo postulare, vt diceretur: audiamus & faciemus. Porro non leue habet hic mysteriū, quod scilicet nobis hic ordo declarat:

37. **D**
10an. 6. 29
Tract. 1. 6
Tract. 29
D. August.
Li. 99.
in Exo.
6. 8. 1.
Tom. 4.
I.
Primo.
Dei
lex facta
deinde
audientia
id est
est capienda
Exo.
24. 3.
D. August.
Li. 99.
in Exo.
qu. 99.
Tom. 4.

declarat: quod ad audiendum, & intelligendum: fidei mysteria, primo requiratur illa adimplere per hoc enim via eorum appetitur intelligentia: Mirum nisi sensus hic lateat, nam si audierimus pro eo postquam est, quod est intelligimus, prius oportet verbis Dei reddere facienda servitutem, ut ad intelligentiam eorum rerum, qua rursus precipiente Deo sunt merito devotionis, qua non contempta, sed facta sunt, ipse perducant.

I. Tim. I. 20. II. Que fuerit blasphemiam Hymeni.

Exponit Octavianus Apostoli verba Timotheo scribens de duobus illis periculis hereticis Alexandro & Hymenao, quos Satana tradidit, utpote Deo grauius iniurios: Quos tradidit Satana, ut discant non blasphemare. Quamnam haec, obsecro, blasphemiam ita Deo iniuriosa, ut ea de causa illis Apostolus, tam sero tradidit carnifici cruciandos? Error erat hic, ait Occumenius, quo postmodum insanserunt Nestoriani & Manichaei docentes, intellectum, antequam fidei credat Sacramenta, debere illa videre, claresque cognoscere: ita ut fidem subijcere voluerint rationi naturali, & ex illa de fide ferre iudicium, essetque fidei index ratio humana. Non toleranda est haec blasphemiam, subijcere fidem rationi, Deumque qui illam reuelauit, creatora. Ratio, omnique creatura subijciatur oportet Deo, & fidei. Haereticos illos, ex quorundam opinione proposuit D. Ioanni Spiritus S. sub figura equi nigri: qui color optime designat haereticorum conditionem, qui tenebris involuti obambulant: huic eques insidens, diabolus dicitur illorum rector, qui manu sua libram praeferebat, qua iudicium denotatur, qua appendebat indifferenter triticum & hordeum, cum diversi sint ponderis: Habebat statera in manu sua, q. d. Eadem statera appendit diuinum, qua humanum: panem hominum & Angelorum, qua panem animalium: cum humana ratio iudex sit humani, non eius quod est diuinum: imo potius omnimode debet illi subijci, velut superiori: grauidemque praesertim blasphemiam humana velle ratione, fidei metiri Mysteria, quod tantumdem est ac si dicas, grandia & eminentia non sunt: quandoquidem illa valeant humano comprehendi ingenio, quodque Deus neque plura neque maiora possit facere, quam homo comprehendere.

Hom. 2. in Epi. ad Rom. ad fin. Habuc. 2. 4. III. Deus

De hac materia distincte & ad amulum loquitur D. Chrysostom. explanans verba vatis Habacuc: Insuper ex fide uiuit. Supponit autem Deum tantum esse Dominum, eiusque opera adeo eminentia, ut molestet seras si quis ea perscrutetur. Ea quae praecipit licet ad oculum fieri debeant, non vult illa perscrutemur, sed hoc ex-

optat, ut nullis praemisso discursu perficiantur, sua vetat Apprime nonerat Abraham hanc Dei, conditio mandata nemisum enim ab eo mandatum accipit, filium indagatum offerendi: Non curiosè demandato sciscitatum est. Alius cui praecipitur ut prophetam percuciat, ac statim illud non implet statim castigatur &c. Iam & alia per multa exempla inuenies, per D. CHR. qua docemur diuinarum mandatorum rationem nequaquam exigendam, sed & de gradum tantum & parentiam. Quod si periculosum est, qua ille mandauit, curiosè indagare, extremumque supplicium curiosi impositum est, quam defensionem habituri sunt, qui ea curiosè perscrutantur, qua sunt in multo secretiora, & horribiliora, verbi gratia: Quomodo Deus filium generauit, & qua ratione &c. Audi monentem Salomonem: Altiora te ne quaesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed qua praecipit tibi Deus illa cogita semper. Si illa quae propheta agenda praecipit, vetet indagari curiosus, quo feret animo, si secretiora eius audeas indagare mysteria, & tenuis tuae rationis, atque exigui bolide intellectus fundum suorum sine furdo inquirere mysteriorum. Indubie submergetis: iam etenim tibi praedictum intelligis: Seruator Meis tui opprimetur à gloria. 27.

Eruditionem sapit non paruum consideratio D. Ambros. circa verba Isaiae, iuxta lectionem Septuaginta: cui velut mysteriosè explicandae diuitius immorantur Patres Graeci: nominatim autem D. Basil. & D. Cyrill. Alexandr. Aggreditur Propheta secretiora Filij Dei Incarnationis declarare Sacramenta, idque tanta claritate, ut suo more magis Euangelista, quam vates esse videatur: ait ergo: qua ratione Deus esset in mundum venturus, ut lux quaedam coelestis, factus pro nostra salute puerulus: quomodo vocaret Gentes, & huic muneri pauperes eligeret ac ordinaret praedicatores in ministros suos & duces, quos ministerio triumphu ageret, ipse mortis ipsiq; mortientes, illustri multo victoria, quam olim de Madiantis Dux retulit Gedeon, licet insignem, quando collisigenis, lumen quod prius absconditum in illis latebat, perceperunt. Nostra vulgata lectio sic incipit: Primo tempore alleuata est terra Zabulon & terra Nephthalim & c. Septuaginta vero legunt & alio modo interpretantur: etenim illud: Primo tempore, alleuata est, ponunt cum clausula, illam cum puncto claudendo, ac legunt: Hoc primum bibe, & incipiunt, sicut nouam clausulam id quod sequitur: Terra Zabulon & terra Nephthalim. Quinimo ipse Euangelista Matheus hanc adducens prophetiam cum eadem inter punctum legit.

Itaque 22

V. Itaque Propheta magis abscondita declaraturus nostræ fidei mysteria. & ab omni rationis discussu prorsus aliena. hoc statim velut præambulum: *Hoc primum bibetis* d. vobis alta fidei mysteria prædicturus; Hoc primum suppono: quod ea vobis sint ebibenda. Paratos vos ad bibendum exhibere: ecce vos. is calicem proprio cælestis aquæ, vel vini meri & defocati. D. Basil. arbitratur, quod illo voluerit videri: cordi humano cælestem propinare vini haustum generosi quædam: odum ille qui febricitantem venit consolaturus siti fatiscientem aut illa: Ma- de animo; charissime en tibi poculum adfero crystallinum, aquâ plenum frigidissimâ. Audite me, hic adest Dei nuntius, vobis summe nuntia defero consolationis; quibus nulla gratiora: sic- ut postmodum dixit Apostolus: *Fidelis sermo & amicus accipere oportet Christus Iesus Ecce. Quia do- Domini futura assumptio: ne carnis erat. Evangelizaturus, quasi propositum quandam lætitiæ spiri- ritibus obtendi*: Inquit D. Basil. Porro D. Am- brof. credit, quod Isaias prævenire voluerit, formam locutus, quæ fidei deberent Sacramen- ta recipere, quæ nobis velut vas quoddam, ebibenda propinamur, tibi quæ dicitur. Hoc pri- mo omnium supponere necesse, mysteria hęc recipienda non esse dentibus intellectus sui commanica, non enim ad hoc virtus præ- stant, sed hausta, & velociter transfusa: nam ex- lectione, quam sequitur D. Basil. hoc primum exposcit propheta Isaias: *Hoc primum bibe, bibe velociter. Olim in Paschali Festo agni, manda- bat Deus, ut carnes capitis ac pedum agni, at- que intestina dentibus nequaquam molerent, sed in egra deglucirent. Caput cum pedibus eius, & intestinis voravitis. Quod declarat mysteria divinitatis, atque humanitatis. Christi eiusque inima Sacramenta, nostro discursu atque intel- lectu nequaquam esse mandenda, sed cito citius deglucienda.*

Viterius hic progreditur vates Isaias, dicen- do: primum principium ac fundamentum in mysterijs fidei esse debere, quod illa bibas eo modo, quo tibi Dominus illa propinat in calice propositionis suæ Ecclesiæ: nec illa dentes ra- tionis tuæ commoliant, & quidem velociter: *Hoc primum bibe, bibe velociter.* Ne hæreas in eo quod tibi suggerit intellectus, nec in eo quod tibi dicitur, quæ circa illa obijcit, nec in eo quod tibi dicitur, quæ circa illa obijcit. Quando tibi ab alio defertur potio purgativa sanitati tuæ ne- cessaria, quæ solo osculæ stomacho tibi mo- uet turbatque languentem, quid ait? *Eia Domi- nisron, Bap, de Lanuca Tom. III.*

ne, nares occlude, citius ebibe, ne deur locus gustui. Sic orditur Propheta: *Hoc primum bibe, velociter.* Hoc tui muneri & officij est, dum mysteria fideique suscipis sacramenta.

Proposito concinniter n. onebat cælestis sponfus charissimam tibi sponfam: *Americo plus suis à me: quia ipse me amare fecerunt: legi. D. G. egor. Nyssen. ipsi pennas mihi fecerunt. Nil etenim sic Deum in fugam compellit, facitque auolare, quam illum velle compie tendere, tunc- que oculis intueri: e Salomon, tellatur: *Vixi Eccl. 7. 24. saprem efficiar, & ipsa longius recessi: à m. mul- to magis quam erit: & alia pro subditas, quoniam- ueni: i eam: Numquid vis cælestia capere myste- r a: Primum illa credo, tuam que eius da ino- terbo subijcto voluntatem: in en perperam di- xit Salomon: *Custodi pedem tuum ingressus ho- Eccl. 4. 17. minn Dei, & appropinqua: ut audiat, di dil. genter a t. idas, qua ratione coram Rege, eiusque præ- sentia ingre hias, quanto magis tibi curandum est dum in Ecclesia coram divina te stitis præ- sentia. Considera qua ratione ingrediens & ap- propinqua ut audias, non ut videas, in eade hie ut Moyses qui pressus suos disposuit, pedibusque exuit calceamenta, & accessit non ut videt, quinimo sibi prius faciem cooperuit, nec voca- tur ut videat, sed ut audiat & credat: *Appropin- qua ut audiat.****

Primo præstandus tibi est auditus: hic enim est per quem prior ingreditur fides, quam vi- sus: nam domesticè notum est inquit D. Berni. quod amix dicitur: *Audi filia & vide. Quid in- tendis oculum, aurem para Ecce.* Proinde ut idem expendit inepti stultique fuit illa D. Thomæ pet. tio, videri: ut credat: *Nisi videro, non credam. Cant. Pf. 44. 11. Ioan. 20. 25. 2. Cor. 5. 7. IX. Similitu- do. 1. Ion. 3. 2. Ps. 47. 9. SS. Patribus tam sedulo perpena: *Nisi credide- Ista. 7. ritu, non intelligetis.* Iuxta versionem Septuagin- ta: Si puer primo non credidit: dicentibus tibi, Similitu- hanc literam esse A. illam B. alteram C. & qua dō. ratione copulari debeatur, numquam intelliget, num-*

D. vrs
Basil.
VI.
Agnus
Fal.
chalis
preci-
pium
deuo-
rati.
Exad.
12.9.
VII.
Simi-
litudo.

VIII.
Creden-
dum ut
cognof-
cas
Ser. 28. in
Cant.
Pf. 44. 11.
Ioan. 20.
25.
2. Cor. 5. 7.
IX.
Similitu-
do.
1. Ion. 3. 2.
Ps. 47. 9.
SS. Patribus
tam sedulo
perpena:
Ista. 7.
ritu, non
intelligetis.
Iuxta
versionem
Septuagin-
ta: Si puer
primo non
credidit:
dicentibus
tibi, Similitu-
hanc literam
esse A. illam
B. alteram C.
& qua dō.
ratione copulari
debeatur,
numquam
intelliget,
num-

